

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA

2015:1

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos on julkaissut suhdanne-ennusteita vuodesta 1971. Vuoden 2006 alusta ennusteet julkaistaan kaksi kertaa vuodessa ilmestyvässä SUHDANNE-vuosikirjassa. SUHDANNE sisältää myös artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Vesa Vihriälä
VTT
toimitusjohtaja,
talouspolitiikka

Markku Kotilainen
VTT
päätoimittaja,
tutkimusjohtaja,
yhteenvedo,
talouspolitiikka

Birgitta Berg-Andersson
KTL
vienti,
tuotanto,
tuonti

Paavo Suni
TTM
kansainvälinen
talous

Hannu Kaseva
VTK
julkinen talous,
investoinnit,
tuotanto,
työllisyys

Reijo Mankinen
VTK
yksityinen kulutus,
tuotanto, hinnat ja
kustannukset,
mallien käyttö

Ville Kaitila
VTL
yksityinen kulutus,
tuotanto, hinnat ja
kustannukset

Julkistamispäivä: 26.3.2015

Toimitustyö: Laila Riekkinen, taitto: Kimmo Aaltonen, kuvat: Kimmo Aaltonen ja Eija Kauppi

Suhdanteen kuvat ovat katsottavissa internetissä (www.etla.fi). Suhdanteen laadinnassa käytettävää tilastoaineistoa voi tilata ETLAn tytäryhtiöstä Etlatieto Oy:stä (puh. 09-609 901). Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ETLAn julkaiseman Suhdanne-vuosikirjan kustantaa ja myy ETLAn tytäryhtiö Taloustieto Oy (puh. 09-609 909).

Painopaikka: Nykypaino Oy, Helsinki, 2015

PÄÄTOIMITTAJAN ESIPUHE

Eurooppa elpyy,
mutta hitaasti

EU-maiden taloudet ovat jatkaneet hidasta elpymistään. Öljyn hinnan lasku, Euroopan keskuspankin keventynyt rahapolitiikka ja euron devalvoituminen ovat kohentaneet hieman kasvunäkymiä. Ukrainan kriisi ja Kreikan hallituksen vaihdoksen synnyttämä epävarmuus kuitenkin jarruttavat kotitalouksien ja yritysten luottamuksen vahvistumista sekä vientimarkkinoilla että Suomessa. Venäjän talouden taantuma ja kauppapakotteet johtavat Suomen Venäjän-viennin supistumiseen. Länsimarkkinoiden elpyminen kuitenkin kääntää myös Suomen talouden kasvuun tänä vuonna. Kansainväliset riskit voivat kärjistyessään yhä pysäyttää tämänkin nousun. Tässä Suhdanteessa kuvaamme perusennusteen ohella myös vaihtoehtoisia kehitysuria ja niiden vaikutuksia.

Suhdanne-ennusteen ohella julkaisumme sisältää artikkeleita ajankohtaisista aiheista. Siinä on myös lyhyempiä ns. erityisteemoja.

Julkaisun alkuun sijoitettu ensimmäinen artikkelini käsittelee talouspoliittista tilannetta sekä euroalueella että Suomessa. Toisessa artikkelissa *Niku Määttä* arvioi tulevan työeläkeuudistuksen vaikutuksia. Julkaisun lopun artikkeliosuudessa *Paavo Suni* raportoi kansainvälisen talouden NiGEM-mallilla tehtyjä vaikutuslaskelmia öljyn hinnan jossakin vaiheessa alkavan nousun ja euron mahdollisen edelleen heikentymisen vaikutuksista. *Annu Kotiranta*, *Antti Tahvanainen*, *Peter Adriaens* ja *Maria Ritola* kirjoittavat juuri ilmestyneen tutkimuksensa pohjalta cleantech-yritystoiminnan mahdollisuuksista Suomessa.

Erityisteemojen aiheita ovat vaihtoehtoiset kehitysurat ja Suomen julkisen talouden rakennejäämä.

Toivotan kaikille lukijoille aurinkoista kevättä ja antoisia hetkiä Suhdanteen parissa.

Helsingissä maaliskuussa 2015

Markku Kotilainen

Talouspolitiikka s. 5

Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2015

Markku Kotilainen

Eläkeuudistusta tarvitaan edelleen

Niku Määttänen

Suhdannekatsaus s. 15

Katsaus suhdannekehitykseen
Kansainvälinen suhdannekehitys
Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

Investoinnit

Yksityinen kulutus

Julkinen talous

Tuotanto ja työllisyys

Tuonti ja maksutase

Hinnat ja kustannukset

ETLAn ennustevirheet

Artikkelit s. 77

Öljyn hinta, valuuttakurssimuutokset ja talouskehitys

Paavo Suni

Cleantechin paluu – onko todellisuus edelleenkaan tarua ihmeellisempää?

Annu Kotiranta, Antti Tahvanainen, Peter Adriaens & Maria Ritola

EU:N SUUNTA – Kuinka tiivis liitto?

EU:N SUUNTA KUINKA TIIVIS LIITTO?

JUHA JOKELA
MARKKU KOTILAINEN
TEIJA TIILIKAINEN
VESA VIHRIÄLÄ

Juha Jokela – Markku Kotilainen – Teija Tiilikainen – Vesa Vihriälä

153 s. 35 euroa
(Tuotekoodi B261) ISBN 978-951-628-605-4

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Talouspolitiikka

Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2015	6
<i>Markku Kotilainen</i>	
Eläkeuudistusta tarvitaan edelleen	13
<i>Niku Määttänen</i>	

Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2015

MARKKU KOTILAINENTutkimusjohtaja
ETLA

EUROALUETTA YRITETÄÄN ELVYTTÄÄ, MUTTA KEINOVALIKOIMA ON VÄHÄINEN

Euroalueen elpyminen on yhä hidasta ja epävarmaa. Alueen kokonaistuotannon kasvu vahvistui vuoden 2014 kolmannella ja neljännellä neljänneksellä. Yhdysvaltojen vahva kasvu lisää osaltaan EU-maidenkin vientikysyntää. Viimeisellä neljänneksellä Saksan tuotannon kasvu oli hyvässä vauhdissa pitkälti kotimaisen kysynnän ansiosta. Tuotannon kasvu oli ripeää myös Alan-komaissa, Espanjassa, Isossa-Britanniassa sekä eräissä pienissä EU-maissa. Italiassa sen sijaan tuotanto ei kasvanut koko vuonna. Ranskassakin kasvu oli vaatimatonta. Suomen ja Kyproksen BKT supistui viime vuoden viimeisellä neljänneksellä. Hitaan kasvun ja öljyn hinnan laskun myötä euroalueen inflaatio on alentunut.

Tuotannon yhä vaimea kasvu ja matala inflaatio ovat peruste elvyttävälle talouspolitiikalle. Finanssipoliittisen elvytyksen mahdollisuudet ovat kuitenkin vähäiset useimmissa EU-maissa. Pitkään jatkunut kriisi on syönyt elvytysvaran. Rajoitteina ovat sekä markkinareaktiot että EU:n vakaussäännöt. Lisäksi Saksa, jolla on parhaat edellytykset elvyttävään finanssipoliitiikkaan, jatkaa tiukkaa velanvähennyslinjaa.

Kun kansallisen finanssipoliitiikan mahdollisuudet ovat heikot, EU-maat ovat sopineet yhteisestä investointiohjelmasta, jolla pyritään käynnistämään noin 300 miljardin euron arvosta investointeja sekä julkisella että yksityisellä rahoituksella. Näi-

den lisäinvestointien kohteina pitäisi olla infrastruktuuri, varsinkin laajakaista- ja energiaverkot sekä teollisten keskusten liikenneinfrastruktuuri, koulutus, tutkimus ja innovointi sekä uusiutuva energia ja energiatehokkuus. Ohjelmaan kuuluu myös pk-sektorin rahoitustilanteen parantaminen. Rahoitus kerätään EU-ohjelmista, Euroopan investointipankilta, mahdollisilta muilta julkisilta rahoittajilta (mm. jäsenvaltioilta) sekä yksityisiltä toimijoilta.¹

Yhteisen EU-investointiohjelman etuna on se, että sillä voidaan synnyttää maasta toiseen välittyviä kysyntävaikutuksia. Ohjelman ongelma on se, että siihen sijoitettava ”uusi” rahamäärä on melko vaatimaton ja sen vaikutus riippuu keskeisesti yksityisten sijoittajien sitoutumisesta projekteihin. Tämän sitoutumisen laajuus on epävarma. Niissä maissa, jotka saavat rahoitusta matalilla koroilla markkinoilta, houkutus käyttää investointiohjelmaa on pienempi kuin korkeiden lainakorkojen maissa. Siitä huolimatta Suomestakin on useita projekteja ehdolla ohjelman rahoitettaviksi. Ohjelman lisäarvoa voi myös nakertaa mahdollisuus, että toteutettaviksi valitaan hankkeita ”tasapuolisesti” eri EU-maista eikä niinkään hankkeiden kustannus-hyötysuhteen perusteella.

Perinteisen rahapolitiittisen elvytyksen mahdollisuudet ovat vähäiset matalien korkojen ja alhai-

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2014:903:FIN>

sen inflaation oloissa. EKP laski 4. syyskuuta 2014 ohjauskorkonsa 0.05 prosenttiin, joten las-kuvaraa ei käytännössä enää ole. Pankkien yli-yön talletuskorko on negatiivinen, -0.2 prosenttia. Pankit siis joutuvat maksamaan tehdessään talle-tuksia keskuspankkiin. EKP ilmoitti jo kesäkuus-sa, että se toteuttaa syys- ja joulukuussa 2014 kohdennettuja pitkän aikavälin uudelleenrahoi-tusoperaatioita (TLTRO). Niiden tavoitteena oli te-hostaa rahoituksen välittymistä erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille. Operaatioita on päätet-ty jatkaa myös tämä jälkeen.

Tammikuussa 2015 EKP ilmoitti toteuttavansa laajamittaiseen valtionlainojen (ja samalla yksi-tyisten arvopapereiden) osto-ohjelman. Kun EKP ostaa valtionlainoja, muiden rahoittajien kapa-siteettia vapautuu muihin kohteisiin. Ohjelman perusteena on deflaation pelko, jota raakaöljyn halpeneminen on entisestään lisännyt. Arvopa-periostojen mittaluokaksi päätettiin 60 miljardia euroa kuukaudessa, ja ne jatkuvat ainakin syys-kuuhun 2016 asti. Niitä jatketaan senkin jälkeen siihen saakka kunnes inflaatio on pysyvästi ko-honnut kohti keskuspankin hieman alle 2 pro-sentin inflaatiotavoitetta.

Ostojen ensisijainen tarkoitus on alentaa yksityi-sen sektorin rahoituksen pitkiä korkoja ja tukea siten investointikysyntää. Lisäksi ostot alentavat edelleen valtionlainojen korkoja, mikä helpottaa myös valtioiden rahoitustilannetta. Osto-ohjelman tehoa heikentää kuitenkin se, että suuri osa euro-alueen jäsenvaltioista ei voi vakaus- ja kasvusopi-muksessa sovittujen sääntöjen vuoksi lisätä vel-kaantumistaan. Käytännössä komissio on heikon taloustilanteen ja deflaation pelon vuoksi jossakin määrin lieventänyt sääntöjen tulkintaa.

Jatkossa EKP:n mahdollisuudet rahapolitiittiseen lisäelvytykseen ovat vähäiset. Keskuspankki voi kuitenkin jatkaa arvopaperiostojaan pitkään ja tarvittaessa vielä lisätä elvytyksen määrää. Raha-poliittisella elvytyksellä on sen rajoituksista huoli-matta usean vuoden perspektiivillä talouskasvua vahvistava vaikutus.

EKP:n kevyen rahapolitiikan konkreettisin vai-kutus on se, että korot säilyvät matalina ja euron kurssi on heikompi kuin se muuten olisi. Korko-jen mataluus ja runsas likviditeetti tukevat osake-kurssien nousua. Joissakin maissa seurauksena voi olla myös asuntojen hintojen nousu. Muuta-man vuoden tähtäyksellä riskinä on varallisuus-kuplien synty.

Raskaasti velkaantuneiden euromaiden tilanne on yhä yksi potentiaalinen kriisin lähde. Irlanti, Espanja ja Portugali ovat onnistuneet paranta-maan julkisen talouden ja koko kansantaloutensa tilannetta. Kreikassakin edistystä on saavutettu. Sopeutuksen kustannuksia on kuitenkin pidetty suurina. Tammikuussa 2015 järjestetyissä vaa-leissa äänestäjät esittivät epäluottamuslauseensa entisille hallituspuolueille. Maan uusi vasemmis-tolainen hallitus esitti valtaan tultuaan tiukkoja vaatimuksia maan sopeutusohjelman helpotta-miseksi. Kiistaan saatiin alustava kompromissi, joka rauhoitti tilanteen muutamaksi kuukaudek-si. Kreikan esittämä julkisen talouden sopeutus-suunnitelma on kuitenkin niin ylimalkainen, että sen täsmentäminen kevään aikana voi kärjistää kiistan uudestaan.

Pankkiunionin ja Euroopan vakausmekanismiin (EVM) luominen sekä EKP:n lupaus mittavis-ta arvopaperiostoista ovat lisänneet euroalueen kriisinsietokykyä. Vaikka neuvotteluissa Kreikan kanssa epäonnistuttaisiin, välitöntä uuden euro-kriisin uhkaa ei liene. Pitkällä aikavälillä yhden maan eroaminen euroalueesta lisäisi kuitenkin riskiä siitä, että alkaisi spekulaatio jonkin suuren euromaan jäsenyydestä. Tällaista uhkaa olisi vai-keaa padota nykyisilläkään turvajärjestelmillä.

UKRAINAN KRIISIN RATKAISU TÄRKEÄÄ MYÖS TALOUDEN KANNALTA

Ukrainassa vallitseva sotatila ja poliittinen kriisi vaikuttavat merkittävästi myös talouteen. Ukrai-nan oma talous on kaaoksessa, mistä syystä sen kysyntäpotentiaali on vajaakäytössä. Venäjälle asetetut pakotteet sekä Venäjän asettamat elin-tarvikesektorin vastapakotteet heikentävät suo-malaistenkin yritysten mahdollisuuksia viedä Ve-

näjälle. Kriisi vaikuttaa talouteen myös välillisesti mm. ruplan kurssin sekä kotitalouksien ja yritysten luottamuksen kautta.

Tätä kirjoitettaessa ns. toisissa Minskin rauhan-neuvotteluissa tehtyjä päätöksiä pyritään pane-maan käytäntöön. Tämä prosessi kestää ainakin kuluvan vuoden loppuun, ja luultavasti etenemi-nen ei ole suoraviivaista. Jos Itä-Ukrainan tilanne saadaan asteittain rauhoitettua, jäljelle jää vielä Krimin Venäjään liittämisen synnyttämä konflik-ti. Tästä syystä Venäjälle asetetuista pakotteista ei päästäne täysin eroon lähitulevaisuudessa. Ta-loudellinen luottamus voisi kuitenkin hyvässä ta-pauksessa lisääntyä.

Arvioimme Suomen Venäjän-viennin supistuvan vuonna 2015 noin 15–20 prosenttia. Riski suu-remmastakin laskusta on olemassa. Vielä ensi vuonnakin vienti sinne vähenee. Vain osa tästä aiheutuu suoraan Ukrainan kriisistä. Keskeinen syy on Venäjän kokonaistuotannon aleneminen erityisesti raakaöljyn hinnan laskun vuoksi sekä ruplan kurssin heikkeneminen, joka alentaa ve-näläisten ostovoimaa ja heikentää ulkomaalaisten yritysten kilpailukykyä Venäjän markkinoilla.

SUOMEN UUDELLA HALLITUKSELLA MITTAVAT JULKISEN TALOUDEN SOPEUTUSPAINEEET

Välttömästi finanssikriisin jälkeen Suomessa har-joitettiin elvyttävää finanssipolitiikkaa. Julkisen talouden hyvän tilan vuoksi siihen oli varaa. Krii-sin jatkuessa elvyttävän politiikan mahdollisuudet ovat vähentyneet oleellisesti. Maamme julkista taloutta on tasapainotettu viime vuosina kolmes-sa kehysbudjetissa. Viimeksi keväällä 2014 pää-tettiin uusista sopeutustoimista. Sopeutustoimet ovat valtioneuvoston julkisen talouden suunni-telman mukaan kumulatiivisesti 2.4 mrd. euroa vuonna 2014, 5.7 mrd. euroa vuonna 2015, 6.3 mrd. euroa vuonna 2016, 6.6 mrd. euroa vuon-na 2017 ja 6.8 mrd. euroa vuonna 2018.² Fi-nanssipolitiikka muuttui näiden päätösten myötä vuonna 2015 selvästi kiristäväksi, vaikka joita-

kin aiemmin suunniteltuja kiristystoimia perut-tiin. Kataisen hallituksen ohjelmassa sovittiin, että verojen korotuksia ja menojen leikkauksia to-teutetaan saman verran. Vuosina 2013 ja 2014 sopeutusta tehtiin selvästi enemmän veronkoro-tusten avulla. Vuodesta 2015 alkaen painottuvat määrärahasäästöt.

Koska taloudellinen kehitys on koko ajan ollut huonompaa kuin on ennustettu, julkisen talou-den tasapaino on heikentynyt. Finanssikriisi, eu-rokriisi eri vaiheineen, Nokian romahdus, metsä-teollisuuden rakennemuutos ja viimeksi Venäjän heikko taloustilanne ja Ukrainan kriisi ovat sat-tuneet peräjälkeen. Lisäksi suomalaiset yritykset ovat joutuneet sopeutumaan globalisaation voi-mistamaan kilpailuun ja kansainvälisen työnjaon muutokseen. Palkkaratkaisut osoittautuivat näi-den taloudellisten shokkien jälkeen ylimitoitetuik-si, vaikka ne ennen niitä vaikuttivat realistisilta.

Voimassa oleva maltillinen palkkaratkaisu ei juuri korjaa kustannuskilpailukykyä, koska tuottavuuden kasvu on merkittävästi hidastunut teollisuu-den rakennemuutoksen ja matalan kapasiteet-tin käyttöasteen vuoksi ja palkkakehitys on hyvin maltillista myös useissa kilpailijamaissa. Euron heikkeneminen tukee kilpailukykyä vain hieman, koska myös useiden Suomen viennille tärkeiden maiden valuutat ovat heikentyneet.

Koko julkisen talouden alijäämä oli 3.4 prosent-tia suhteessa BKT:hen vuonna 2014. Vaje oli ennakoitua suurempi ja se ylitti EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisen 3 prosentin rajan ensimmäistä kertaa vuoden 1996 jälkeen. Vuon-na 2015 se alenee ETLAn ennusteen mukaan sopeutustoimien ja hienoisen talouskasvun an-siosta 2.8 prosenttiin ja vuonna 2016 edelleen 2.3 prosenttiin BKT:sta. Vuonna 2019 alijäämän BKT-suhde on vielä 1.8 prosenttia.

Koko julkisen talouden bruttovelan suhde koko-naistuotantoon oli uuden kansantalouden tilinpi-don mukaan viime vuonna 59.3 prosenttia. Velka kasvaa viimevuotisen suuren budjettialijäämän vuoksi aiemmin arvioitua nopeammin. Alijäämillä

² <http://valtioneuvosto.fi/etusivu/julkisen-talouden-suunni-tema-2014/fi.jsp>

on taipumus korjautua hitaasti. Yksityistämistuloilla kyetään jonkin verran jarruttamaan kasvua. Ilman lisäsopeutusta julkisen velan BKT-suhde nousee 61.9 prosenttiin tänä vuonna, 64.1 prosenttiin vuonna 2016 ja 65.6 prosenttiin vuonna 2017. Velka kasvaa senkin jälkeen ja ylittää 67 prosenttia BKT:sta vuonna 2019. Koska EU:n kriisimaille annettu tuki (ns. solidaarisuusmaksut) otetaan huomioon EU-sanktioitomia arviotaessa, Suomi ei joudu lähivuosina kuritoimien kohteeksi velkakriteerin pohjalta. Solidaarisuusmaksut ovat 2.5–3 prosenttia kokonaistuotantoon suhteutettuna. Lisäksi arviossa tehdään suhdanekorjaus, joka myös lykkää puuttumiskynnystä.

Ajan myötä Suomen julkisen velan kasvu kuitenkin johtaa sääntöjen mukaan sanktioihin, ellei suuntaa saada käännettyä. Näin tapahtuu silloin, kun ns. tuotantokuilu sulkeutuu eli silloin kun potentiaalinen ja todellinen BKT saavuttavat toisensa. Tällöin velan suhdannekorjauksen vaikutus poistuu. Tähän tilanteeseen tultaneen vuoteen 2019 mennessä.

Velkakriteerin ohella merkittävä on julkisen talouden ns. rakenteellisen alijäämän kriteeri. Tämä tarkoittaa sitä, että nimellisestä alijäämästä on puhdistettu suhdannetekijöiden ja kertaluonteisten toimien vaikutus. Alijäämä ei saisi ylittää 0.5 prosenttia BKT:sta, ja ylityksen tapahtuessa sitä pitäisi korjata normaalioloissa vähintään 0.5 prosenttiyksikköä vuodessa. Kriteerin soveltamisessa on kuitenkin omat joustosääntönsä, joita komissio äskettäin vielä lievensi.

Vuonna 2014 rakenteellinen alijäämä oli arviomme mukaan 1.5 prosenttia bruttokansantuotteen suhteutettuna. EU:n menetelmällä ETLAn ennusteen pohjalta laskettu julkisen sektorin rakenteellinen alijäämä on 0.8–1.1 prosenttia BKT:sta vuonna 2015 ja 1.1–1.7 prosenttia vuonna 2016. Esitämme ennustemme vaihteluvälinä, koska luku voidaan laskea erilaisilla oletuksilla. (Ks. erityisteema rakenteellisesta budjetitasapainosta s. 51.) Suomen poikkeuksellisen suhdannetilanteen ja alijäämän mahdollisen alenevan suunnan vuoksi tätä kriteeriä voidaan

jonkin aikaa tulkita lievästi. Komissio voi kuitenkin antaa Suomelle huomautuksen lisätoimiin ryhtymisestä.

Kehysbudjetissa sovitusta valtiontalouden sopeuttamistoimista osa jää seuraavalle hallituskaudelle. Niiden toteutuminen ei ole mitenkään varmaa, vaan uusi hallitus ja eduskunta tekevät omat kehysratkaisunsa. Olettaen, että edellä mainittu aiemmin päätetty sopeutus toteutetaan, sopeutustarve on yhä mittava. Tätä tarvetta voidaan laskea eri kriteereillä. Sen suuruus riippuu myös siitä, milloin sopeutus toteutetaan.

Olemme tehneet laskelmia julkisen talouden kehityksestä olettaen, että koko julkisen talouden menoja vähennetään seuraavalla hallituskaudella kaikkiaan 4 miljardilla eurolla ns. perusvaihtoehtosta eli kehitysurasta ilman sopeutustoimia. Tästä summasta arvioiden mukaan runsaat 1 miljardi euroa sisältyy jo kehysbudjettiin. Siihen sisällyttämättömiä sopeutuksia on siten noin 3 miljardia euroa. Emme ole sisällyttäneet kehysbudjetin sopeutuksia perusvaihtoehtoon, koska niiden toteutukseen ja mittaluokkaan sisältyy merkittävää epävarmuutta.

Oletamme, että sopeutuksia tehdään 1 mrd. euroa vuodessa vuosina 2016–2019. Tällaisella sopeutuksella on oma hintansa. Finanssipolitiikan kiristäminen hidastaa taloudellista kasvua lyhyellä aikavälillä. Tämän vaikutuksen suuruudesta on taloustieteellisessä kirjallisuudessa hyvin toisistaan poikkeavia arvioita.

Olemme laskeneet julkisen talouden sopeutumisuran kahdessa vaihtoehtossa: 1) BKT:n vuotuinen kasvu hidastuu sopeutuksen seurauksena 0.2 prosenttiyksikköä vuosina 2016–2019, 2) BKT:n vuotuinen kasvu hidastuu ko. vuosina 0.4 prosenttiyksikköä vuodessa. Ensin mainittu vaihtoehto merkitsee sitä, että ns. finanssipoliittinen kerroin on noin 0.4. Viimeksi mainitussa vaihtoehtossa se on noin 0.8. Joissakin tilanteissa tämä kerroin voi olla selvästi yli 1:n, jolloin tasapainottuminen voi alkaa vasta sopeutusjakson jälkeen.

Olemme olettaneet, että bruttokansantuote konvergoituu kaikissa vaihtoehtoissa samalle tasolle vuoteen 2025 mennessä, joten BKT:n kasvuvauhdit vuosina 2020–2025 ovat sopeutusvaihtoehtoissa jonkin verran suurempia kuin perusvaihtoehdossa. Oletus vastaa makrotaloudellisten mallien tavanomaista shokin jälkeistä sopeutumismekanismia. Nopeampi kasvu sopeutusvaihtoehtoissa selittyy mm. erilaisella palkka- ja investointidynamiikalla. Tiukempi finanssipolitiikka hillitsee palkkakehitystä, mikä lisää vientiä ja investointeja. Lisäksi julkisen talouden tasapainon koheneminen vahvistaa yritysten ja kuluttajien luottamusta siihen, ettei jatkossa tule yllättäviä veronkorotuksia tai menojen leikkauksia. Tämä on omiaan vahvistamaan yksityistä kulutusta ja investointeja. Sopeutusvaihtoehtossa myös valtion ja useiden yritysten luottoluokitukset ovat paremmat kuin tilanteessa, jossa velka jatkaa trendinomaista kasvuaan.

Jos kokonaistuotannon kasvu hidastuu finanssipolitiikan kiristymisen takia vuosina 2016–2019 vain 0.2 prosenttiyksiköllä vuodessa, sopeutustoimilla saavutetaan tilanne, jossa koko julkisen talouden alijäämä on 0.3 prosenttia BKT:sta vuonna 2019. Julkisen velan BKT-suhte alkaa tällöin jo alentua, 64.4 prosenttiin edellisen vuoden 64.9 prosentista. Tämän jälkeen ei enää oleteta uusia sopeutuksia. Vuonna 2019 julkisten menojen taso on 4 mrd. euroa perusvaihtoehtoa matalampi. Velkasuhde alenee sen jälkeen taloudellisen kasvun myötä. Alenemisen vauhti riippuu BKT:n kasvu-urasta. Julkinen bruttovelka täyttää EMU-kriteerin vuoden 2023 paikkeilla ns. solidaarisuusmaksut huomioon ottaen.

Jos BKT:n kasvu hidastuu sopeutuksen vuoksi 0.4 prosenttiyksiköllä vuodessa, julkisen talouden alijäämä on vuonna 2019 vielä 0.8 prosenttia BKT:hen suhteutettuna ja julkinen velka on kasvanut 66.1 prosenttiin. Näillä oletuksilla velan BKT-suhte ainoastaan vakiintuu, mutta ei vielä alene. Se kuitenkin alenee sopeutusjakson jälkeen. Velan taso 62.3 prosenttia suhteessa BKT:hen voi niukasti täyttää solidaarisuusmaksuilla korjatun EMU-kriteerin vuonna 2025.

Laskelmat osoittavat, että Suomen julkisen sektorin velkaantuminen taittuu verrattain tuntuville leikkaustoimilla vain hitaasti. Suomi ajautuu sen vuoksi jossakin vaiheessa vaikeuksiin EU:n puitteissa sovitun velkarajan kanssa. Näkymä on aiemmin arvioitua heikompi. Sopeutustoimien suurentaminen ei ole niiden negatiivisten kasvuvaikeuksien vuoksi houkuttelevaa. Toisaalta niiden lykkääminen voisi myöhemmin pakottaa erittäin jyrkkään sopeutukseen – erityisesti jos talous ei eri syistä ylläkään arvioitulle potentiaalisen tuotannon tasolle. Mitä vähemmän sopeutustoimia tehdään, sitä vahvempia rakennepoliittisia toimia tarvitaan talouskasvun ja julkisen sektorin tuottavuuden kohentamiseksi.

Koska Suomen veroaste on jo korkea, lähes kaikki uudet sopeutukset tulisi toteuttaa menojen säästöinä. Verotuksessa voidaan tehdä painopistemuuksia, mutta kokonaisverorasitusta ei pidä nostaa. Palkkaverotuksen kiristäminen voisi nostaa palkankorotusvaatimuksia ja vaikuttaa haitallisesti työvoiman tarjontaan. Arvonlisäveronkin taso on kansainvälisesti korkea, ja sen nostaminen heikentäisi entisestään vaisua kotimaista kysyntää.

Julkinen velka/BKT perusvaihtoehdossa sekä kahdessa sopeutusvaihtoehdossa, joissa julkisia menoja vähennetään 1 mrd. euroa vuodessa vuosina 2016–2019, %

	2016	2017	2018	2019	2023	2025
Perusvaihtoehto	64.1	65.6	66.5	67.3	71.0	72.5
Sopeutusvaihtoehto 1, fipo-kerroin noin 0.4	64.1	64.9	64.9	64.4	62.2	60.8
Sopeutusvaihtoehto 2, fipo-kerroin noin 0.8	64.6	65.7	66.2	66.1	64.3	62.3
BKT:n määrän kasvu perusvaihtoehdossa	1.6	1.8	1.8	2.0	1.5¹⁾	1.5¹⁾

¹⁾ Kasvu keskimäärin vuosina 2020–2025.

RAKENNEPOLIITIKASSAKIN SEURAVALLA HALLITUKSELLA ON VIELÄ PALJON TEHTÄVÄÄ

Pääministeri Alexander Stubbin hallitus sai edeltäjältään tehtäväksi muun muassa eläkeuudistuksen sekä sosiaali- ja terveysalan (sote) uudistuksen loppuunsaattamisen. Eläkeuudistuksessa on työmarkkinajärjestöjen kesken saavutettu tulos, joka alentaa ns. kestävyysvajetta noin yhdellä prosenttiyksiköllä BKT:hen suhteutettuna. Samalla eläkemaksujen korotustarve poistuu. Eläkeuudistus astuu voimaan vuonna 2017. (Ks. Eläkeuudistusta tarvitaan edelleen -artikkeli s. 13.)

Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus (sote) oli Kataisen ja Stubbin hallitusten keskeisin uudistushanke. Sitä ei kuitenkaan saatu toteutettua. Ensin hallitus pyrki lähes kolme vuotta ratkaisuun suurten ns. peruskuntien pohjalta. Kun se ei onnistunut, sote-palvelujen järjestämisvastuu päätettiin parlamentaarisessa sote-ohjausryhmässä antaa viidelle sote-alueelle, johon kunnat valitsevat edustajat. Perustuslakivaliokunta katsoi tämän järjestelmän olevan perustuslain vastainen.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta muokasi vielä vaalikauden viimeisillä viikoilla esitystä sellaiseksi, että sote-palvelujen sekä järjestäminen että tuottaminen olisivat olleet kummatkin 19 alueen vastuulla. Alueiden oli tarkoitus vastata suunnilleen nykyisiä sairaanhoitopiirejä. Tällä ratkaisulla kunnallisen demokratian toteutumisen edellytykset olisivat parantuneet aiempaan esitykseen verrattuna. Tämäkään ehdotus ei läpäissyt perustuslakivaliokuntaa, ja uudistus lykkääntyy yli vaalien. Virkamiesvalmistelu kuitenkin jatkuu.

Sote-uudistus on tarpeellinen, koska suurin osa kunnista ei kykene tehokkaasti huolehtimaan sosiaali- ja terveyspalveluihinsa. Uudistuksen tavoitteena täytyy olla kustannusten säästäminen ja tuottavuuden kohentaminen, samalla kun palvelujen laadusta ja saavutettavuudesta pidetään huolta.

Hallituksen rakenneuudistuspaketissa on lisäksi monia muita elementtejä, joilla pyritään ns. kestävyysvajetta pienentämään. Näitä ovat hallinnon tehostaminen ja kuntien tehtävien karsiminen,

työurien pidentäminen myös alkupäästä ja rakenteellisen työttömyyden alentaminen. Hallitus ei kuitenkaan onnistunut edistämään merkittävästi näiden tavoitteiden toteutumista. Mitä enemmän rakenteellisia uudistuksia kyetään toteuttamaan, sitä vähemmän suoranaisia menojen leikkauksia tarvitsee tehdä.

SUOMESSA TARVITAAN PALKKAMALTTIA, UUSIA IDEOITA, INVESTOINTEJA JA YRITTÄJYYTTÄ

Suomi on joutunut julkisen talouden velkaantumisen kierteeseen sen vuoksi, että maamme on kohdannut taloudellisia häiriöitä, joihin sopeutuminen on ollut hidasta. Toteutunut taloudellinen kasvu on osoittautunut riittämättömäksi entisen kaltaisen julkisen sektorin ylläpitämiseksi. Jotta leikkauksia voitaisiin minimoida, taloudellista kasvua pitäisi pyrkiä vahvistamaan kohentamalla suomalaisten yritysten ja koko kansantalouden ns. reaalista ja kustannuskilpailukykyä.

Koska Suomen yksikkötyövoimakustannukset, so. työvoimakustannukset tuotettua yksikköä kohti, ovat nousseet tasolle, jolla suomalaiset yritykset menettävät markkinaosuuksia, palkkamalti on lähivuosina välttämätön. Maltilliset palkkaratkaisut vaikuttaisivat suoraan myös julkisen sektorin tasapainoon julkisen sektorin palkkojen kautta. Meneillään olevan ns. kasvu- ja työllisyys-sopimuksen mukaista maltillista palkkalinjaa tulisi jatkaa myös sopimuskauden jälkeen, vaikka sillä kiistämättä on lyhyellä aikavälillä negatiivisia vaikutuksia kotimaiseen kysyntään. Nykyiseen sopimukseen kuuluu optio yhdestä lisävuodesta, joka ulottuu sopimusaloittain vaihdellen vuosille 2016–2017. On toivottavaa, että jatkosta voidaan sopia. Vielä senkin jälkeen tarvitaan maltillisia palkkasopimuksia.

Suomalaiset yritykset eivät pysty kilpailemaan pitkällä aikavälillä matalilla työvoimakustannuksilla, vaan maassamme tarvitaan uusia ideoita (tavara- ja palveluinnovaatioita), investointeja ja yrittäjyyttä. Uudet ideat edellyttävät hyvää koulutusta ja tutkimusta. Julkisia menoja uudelleen arvioitaessa näihin kohteisiin käytettäviä määrärahoja tulisi pikemminkin lisätä kuin vähentää.

Suomessa kiinteät investoinnit ovat viime vuosina laskeneet tasolle, joka uhkaa tulevia kasvumahdollisuuksia. Osittain kyse on ollut heikosta kysyntätilanteesta ja kiinteiden investointien merkityksen vähenemisestä tuotantopanoksena. Heikko investointiaktiiviteetti johtuu kuitenkin myös siitä, että yritykset eivät pidä Suomea riittävän houkuttelevana investointikohteena.

Suuret yritykset laajenevat luonnollisista syistä myös ulkomailla. Maahamme pitäisi kuitenkin saada investointeja, jotka hyödyntävät niitä ideoita ja vahvuuksia, joita meillä on kotimaassa. Monilla suurilla yrityksillä on omia tuoteinnovaatioita, joilla ne voivat siirtyä jo kypsistä tuotteista uusiin tuotteisiin. Tästä esimerkkinä ovat teknologia-, metsä- ja kemianteollisuudessa tehdyt innovaatiot.³ Suurilla yrityksillä on vahvat omat resurssit tuotekehittelyyn ja innovointiin. Pienemmätkin vakiintuneet yritykset saavat kohtuullisen hyvin lainapääomaa vakuuksiaan vastaan, nykyisin matalilla koroilla. Näillä yrityksillä pääongelmana ei ole rahoituksen puute vaan kotimainen kustannustaso ja puute hyvistä ideoista.

Ns. startup-yrityksillä taas on ideoita, mutta useinkaan ei omaa pääomaa tai vakuuksia, joilla saisi lainaa. Suomessa pitäisikin luoda nykyistä paremmat toimintaedellytykset myös näille yrityksille. Tekes antaa kiitettävästi innovaatiotukea, kunhan startupit voivat osoittaa projekteihin riittävästi omaa pääomaa. Sen puuttuessa Teke sinkään resursseja ei aina voida hyödyntää alkavissa yrityksissä, vaan tukea ohjautuu yrityksille, jotka eivät sitä välttämättä tarvitse. Suomesta puuttuu vahva riskisijoittamisen (venture capitalist, business angel) perinne, joka on erityisesti Yhdysvaltojen vahvuus. Osa startup-yrityksistä on onnistunut saamaan sijoituksia ulkomaisilta enkelisijoittajilta. Tämä on sinänsä hyvä asia. Riskinä on kuitenkin, että yritys liukuu ulkomaille tai sulautuu johonkin suuren ulkomaisen yrityksen yksikköön. Jos suomalaista enkelisijoittamisen infrastruktuuria voitaisiin vahvistaa, ehkä maahamme saataisiin enemmän tänne sitoutuneita kasvuyrityksiä.

³ Cleantech-sektorin innovaatioista ks. tämän Suidanteen erillinen artikkeli sivulla 83.

Eläkeuudistusta tarvitaan edelleen

NIKU MÄÄTTÄNEN

Tutkimusjohtaja

ETLA

Eläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt viime vuosina selvästi. Esimerkiksi viime vuonna 25-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote nousi Eläketurvakeskuksen laskelmien mukaan 61.2 vuoteen edellisen vuoden 60.9 vuodesta. Eläkkeelle siirtyminen tarkoittaa tässä eläkkeen nostamisen aloittamista.

Joidenkin mielestä tämä myönteinen kehitys osoittaa, että syksyllä sovittua, vuoden 2017 työeläkeuudistusta ei tarvita (esimerkiksi Anna-Maija Lehto, HS Mielipide 15.2.). Tämän näkemyksen edustajat korostavat, että eläkkeelle siirtyminen todennäköisesti myöhentyisi hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen aikaisemmin sopimaan mukaisesti ilman uudistustakin. Tuo tavoite on, että 25-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote olisi vähintään 62.4 vuotta vuonna 2025.

Johtopäätös, jonka mukaan eläkeuudistusta ei tarvita, on huonosti perusteltu. On ensinnäkin vaikea ymmärtää, miksi meidän pitäisi olla huollisamme mahdollisuudesta, että eläkkeellesiirtyminen myöhentyy edellä mainittua tavoitetta enemmän. Työurien pidentäminen on yksi keino julkisen talouden vahvistamiseksi. Siinä tehtävissä riittää joka tapauksessa haasteita. Jos työurat pitenevät huomattavasti ennakoitua enemmän, julkiseen talouteen syntyvä pelivara pystyttänee kyllä hävittämään menoja lisäämällä tai veroja keventämällä. Riski, että ajaudumme sellaiseen tilanteeseen, on kuitenkin toistaiseksi hyvin pieni.

Oikeastaan eläkeuudistus näyttää tuoreimpien tilastojen valossa vielä aavistuksen tarpeellisemmalta kuin aikaisemmin. Eläkkeellesiirtymisen

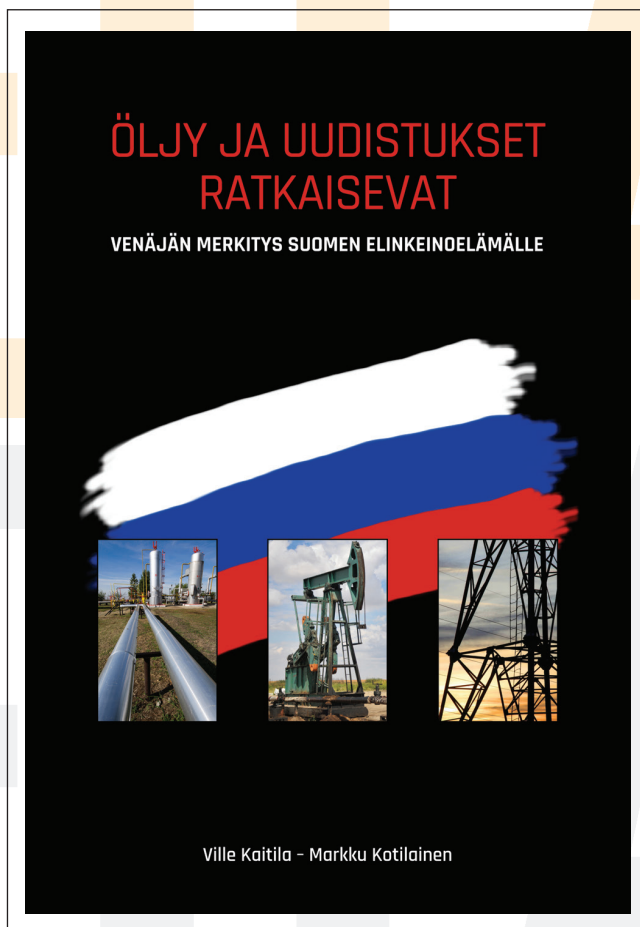
myöhentyminen johtui suurelta osin työkyvyttö-myyseläkkeelle siirtymisen vähentymisestä. Mitä pienempi osa ihmisistä joutuu työkyvyttömäksi ennen alinta vanhuuseläkeikää, sitä enemmän uudistukseen kuuluva eläkeiän nostaminen voi pidentää työuria.

Aikaisempi kehitys ei myöskään ole tae tulevas-ta. Ikääntyneiden työllisyyden kasvu viimeisten 10–15 vuoden aikana selitty paremman terveyden lisäksi osittain sillä, että erilaisia varhaisen työstä poistumisen reittejä on rajoitettu. Erityisesti työttömyysputken alaikäraja on nostettu useaan otteeseen.

Tämä tie on kuitenkin toistaiseksi kuljettu melkein loppuun. Siksi tulevan kehityksen kannalta on entistä tärkeämpää, miten työllisyys kehitty nykyisen alimman vanhuuseläkeiän jälkeen. Tässä suhteessa viimeaikainen kehitys ei ole lainkaan rohkaisevaa. Suuri osa ihmisistä siirtyi edelleen eläkkeelle 63-vuotiaana. 62-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote ei ole noussut käytännössä lainkaan vuoden 2005 eläkeuudistuksen jälkeen.

Julkisen talouden kannalta myös eläkemenoilta on merkitystä. Nykijärjestelmässä eläkkeelle siirtymisen myöhentyminen alimman vanhuuseläkeiän jälkeen kasvattaa niitä nopeasti, sillä eläkkeelle siirtymisen myöhentämisestä palkitaan superkarttumalla. Eläkeuudistukseen kuuluva alimman vanhuuseläkeiän maltillinen nostaminen kasvattaa jatkossa myös yli 63-vuotiaiden työllisyyttä ilman, että julkista taloutta rasittavat eläkemenot kasvavat samassa suhteessa.

ÖLJY JA UUDISTUKSET RATKAISEVAT – Venäjän merkitys Suomen elinkeinoelämälle

Ville Kaitila – Markku Kotilainen

129 s. 24 euroa
(Tuotekoodi B266) ISBN 978-951-628-626-9

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Suhdannekatsaus

Katsaus suhdannekehitykseen	16
<i>Markku Kotilainen</i>	
Kansainvälinen suhdannekehitys.....	26
<i>Paavo Suni</i>	
Kotimainen suhdannekehitys	
Vienti	36
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Investoinnit	42
<i>Hannu Kaseva</i>	
Yksityinen kulutus.....	45
<i>Ville Kaitila, Reijo Mankinen</i>	
Julkinen talous.....	49
<i>Hannu Kaseva</i>	
Tuotanto ja työllisyys.....	57
<i>Birgitta Berg-Andersson, Ville Kaitila, Hannu Kaseva</i>	
Tuonti ja maksutase	65
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Hinnat ja kustannukset	70
<i>Ville Kaitila, Reijo Mankinen</i>	
ETLAn ennustevirheet	74
Erityisteemat	
Vaihtoehtoiset kehitysurat.....	23
<i>Markku Kotilainen</i>	
Rakenteellinen budjettitasapaino	51
<i>Tero Kuusi</i>	

Katsaus suhdannekehitykseen

- Euroalueen varovainen elpyminen jatkuu, Yhdysvaltojen talous on vahvassa nousussa, Kiinan kasvu hidastuu
- Suomen kokonaistuotanto kasvaa 0.5 prosenttia vuonna 2015 ja 1.6 prosenttia vuonna 2016
- Viennin määrä kasvaa vuonna 2015 prosentin, vuodelle 2016 odotetaan noin 3.5 prosentin kasvua
- Yksityinen kulutus kasvaa 0.6 prosenttia vuonna 2015, vuonna 2016 se yltää runsaan prosentin kasvuun kuluttajien luottamuksen ja työllisyyden kohenemisen myötä
- Investoinnit supistuvat yhä heikon kysynnän vuoksi 1.5 prosenttia vuonna 2015, mutta ne kääntyvät kysynnän elpymisen myötä parin prosentin kasvuun vuonna 2016
- Työttömyysaste kohoaa 8.8 prosenttiin vuonna 2015, vuonna 2016 se laskee 8.6 prosenttiin
- Suomen kuluttajahinnat nousevat vain 0.3 prosenttia tänä vuonna öljyn hinnan laskun jarruttamana, ensi vuonna inflaatio kohoaa prosenttiin
- Ennakoitua suurempi alijäämä vuonna 2014 hidastaa julkisen talouden tasapainottumista

MAAILMANTALOUDEN HIDAS ELPYMINEN ON JATKUNUT

Koko OECD-alueen BKT:n neljänneksestä toiseen kasvu nopeutui hieman vuoden 2014 jälkimmäisellä puoliskolla. Kolmannella neljänneksellä kasvu oli 0.5 ja viimeisellä neljänneksellä 0.6 prosenttia. Kokonaislukuja vahvisti Yhdysvaltojen vahva elpyminen, mutta myös EU-maissa kasvu vahvistui hieman. Yhdysvalloissa kokonaistuotanto kasvoi viime vuonna ennakkotietojen mukaan 2.4 prosenttia, EU-maissa 1.4 prosenttia ja koko OECD-alueella 1.8 prosenttia.

Muun muassa Yhdysvalloissa, Saksassa ja Ruotsissa kokonaistuotanto on jo ohittanut vuoden 2008 alun tason. Koko euroalueella ja Suomessa tuo taso on vielä saavuttamatta.

Yhdysvaltojen bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan noin 3 prosenttia sekä vuonna 2015 että 2016. Asuntojen hinnat ovat nousussa ja ko-

titelouksien luottamus on kohentunut. Koko EU-alueen BKT kasvaa tänä vuonna 1.5 prosenttia ja vuonna 2016 vajaan 2 prosenttia. Öljyn hinnan voimakas lasku elvyttää energiaa paljon käyttäviä ja sitä tuovia talouksia. Venäjällä kokonaistuotanto supistuu 4–5 prosenttia vuonna 2015 ja vielä pari prosenttia vuonna 2016. Kotimainen kysyntä vähenee huomattavasti BKT:ta jyrkemmin. Heikko kasvu aiheutuu matalasta energian hinnasta, Ukrainan kriisin vuoksi asetetuista pakotteista ja talouden uudistusvauhdin hitaudesta. Kiinan BKT lisääntyy lähivuosina noin 7 prosenttia. Rahoitusmarkkinoiden epävarmuus ja pyrkimys voimakkaasti kasvaneen velkaantumisen hillintään jarruttavat tuotannon kasvua.

Vuonna 2015 koko maailman kokonaistuotannon kasvu nopeutuu viimevuotisesta 3.1 prosentista 3.3 prosenttiin. Vuonna 2016 kasvu nopeutuu vielä hieman. Yhdysvallat on molempina vuosi-

na maailmantalouden kasvun veturi. Euroopassa Saksan kysynnän voimistuminen tukee elpymistä. Ns. nousevien talouksien kasvua hidastaa muun muassa ulkomaisten pääomavirtojen heikentyminen Yhdysvaltojen rahapolitiikan kiristymisen vuoksi.

Maaialmantalouden kasvun vahvistumisen odotetaan jatkuvan, jos rahoitusmarkkinoiden luottamus säilyy ja kriisimaiden vajeet kyetään saattamaan kestäväälle uralle. Finanssipolitiikka on yhä tiukkaa useassa maassa.

Riski oleellisesti huonommastakin kehityksestä on yhä suuri. EU-maiden kyky vakauttaa ongelmamaiden julkisen sektorin rahoitus on yhä kriittinen. Se vaikuttaa rahoitusmarkkinoiden uskoon ongelmien ratkaisusta sekä markkinaosapuolten keskinäiseen luottamukseen. Yhdysvalloissa tär-

keää on yksityisen sektorin luottamuksen säilyminen. Lähestyvät presidentinvaalit voivat synnyttää talouspoliittisia jännitteitä.

Ukrainan kriisin arvioidaan asteittain lievenevän. Kaikkia pakotteita ei kuitenkaan lähiaikoina pureta, ja kriisi jarruttaa Venäjän ja länsimaiden taloussuhteita useita vuosia. Huonompikin vaihtoehto on mahdollinen: pahimmillaan se olisi sotilaallinen konflikti, johon Venäjä ja länsivallat avoimesti osallistuisivat. Tiiviiden taloussuhteiden vuoksi Suomi on erityisen haavoittuva Venäjän talouskasvulle ja eri taloustoimiin kohdistuville sanktioille.

EUROALUEEN SUHDANNEKÄÄNNE ON UUDESTAAN VAHVISTUNUT

Euroalueen kokonaistuotannon edelliseen neljännekseen verrattu kasvu lähes pysähtyi vuoden

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo	Määrän muutos, %					
	Mrd. e	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
	2014*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2010→14	2015→19 ^E
Bruttokansantuote							
markkinahintaan	204.0	-0.1	0.5	1.6	1.8	0.5	1.5
Tuonti	76.9	-1.4	0.2	2.4	2.3	2.2	2.3
- tavarat	54.9	1.0	1.1	2.6	2.2	3.2	2.5
- palvelut	22.0	-7.1	-1.9	1.9	2.7	-0.1	1.6
Kokonaistarjonta	280.9	-0.5	0.4	1.8	1.9	1.0	1.7
Vienti	76.0	-0.4	1.0	3.3	3.1	1.6	2.9
- tavarat	55.6	1.1	1.5	4.0	3.3	2.5	3.2
- palvelut	20.5	-4.0	-0.4	1.4	2.5	-0.5	1.9
Investoinnit	40.8	-5.1	-1.4	2.2	2.5	-1.5	1.9
- yksityiset	32.3	-6.5	-1.7	2.7	3.0	-2.3	2.1
- julkiset	8.5	0.6	-0.5	0.5	0.6	1.7	0.8
Kulutus	163.7	-0.1	0.4	1.0	1.2	0.8	1.1
- yksityinen	112.7	-0.2	0.6	1.3	1.6	1.1	1.4
- julkinen	51.0	0.2	0.0	0.2	0.2	0.2	0.3
Varastojen muutos¹⁾	0.4	0.3	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Kokonaiskysyntä	280.9	-0.7	0.4	1.8	1.9	1.0	1.7
Kotimainen kysyntä	280.5	-0.8	0.2	1.3	1.4	0.8	1.3
Julkinen kysyntä	204.9	0.2	-0.1	0.3	0.3	0.4	0.4

¹⁾ Sisältää tilastovirheen.

Lähde: Tilastokeskus.

2014 toisella neljänneksellä. Tähän vaikutti heikko taloustilanne alueen suurissa maissa Saksassa, Ranskassa ja Italiassa. Toisella vuosipuoliskolla euroalueen BKT:n kasvu vahvistui uudelleen saavuttaen 0.3 prosenttia vuoden viimeisellä neljänneksellä. Koko vuonna 2014 euroalueen kokonaistuotanto kasvoi 0.9 prosenttia edellisestä vuodesta. Kasvu on vasta alussa ja sen jatkuminen riippuu keskeisesti yritysten ja kotitalouksien luottamuksen kehityksestä. Jyrkästi alentunut öljyn hinta tukee energiaa tuovien eurotalouksien kasvua. Heikentynyt euron kurssi vahvistaa niiden vientiä.

Euroopan keskuspankki alensi 4. syyskuuta 2014 ohjauskorkonsa 0.05 prosenttiin. Pankkien yli yön talletuskoron se oli jo aiemmin pudottanut negatiiviseksi -0.2 prosenttiin. Korkopolitiikan ohella keskuspankki on toteuttanut tarvittaessa ns. epätavanomaisia rahapolitiittisia toimia, joilla se on pyrkinyt edistämään rahoitusmarkkinoiden toimintaa ja turvaamaan riittävän likviditeetin. Tammikuussa 2015 EKP ilmoitti, että se ryhtyy maaliskuussa ostamaan jälkimarkkinoilta valtioiden arvopapereita. Arvopaperiostojen mittalu-

kaksi päätettiin 60 miljardia euroa kuukaudessa, ja ne jatkuvat ainakin syyskuuhun 2016 asti. Nii- tä jatketaan senkin jälkeen siihen saakka kunnes inflaatio on pysyvästi kohonnut kohti keskuspankin hieman alle 2 prosentin inflaatiotavoitetta.

EKP:n kevyen rahapolitiikan konkreettisin vaikutus on se, että korot säilyvät matalina ja euron kurssi on heikompi kuin se muuten olisi. Korkojen mataluus ja runsas likviditeetti tukevat osakekurssien nousua. Joissakin maissa seurauksena voi olla myös asuntojen hintojen nousu. Muutaman vuoden tähtäyksellä riskinä on varallisuus- kuplien synty.

Kreikan vaalien jälkeen muodostetun uuden hallituksen halu poiketa aiemmin sovitusta sopeutusohjelmasta aiheuttaa jännitteitä euroalueen maiden kesken ja pahimmillaan käynnistää uuden kriisin. Euroalue on nyt kuitenkin paremmin valmistautunut markkinapaineisiin kuin aiemmin. EKP ilmoitti syksyllä 2012 ostavansa rajattomasti kriisimaiden lyhyitä velkakirjoja jälkimarkkinoilta, kunhan kriisimaat hakeutuvat Euroopan vakausmekanismin (EVM) rahoituksen piiriin. Pelkkä ilmoitus on sen jälkeen rauhoittanut markkinoita, koska sen myötä euron hajoamisen riskin on katsottu alentuneen merkittävästi.

Eurotalouksien välillä on kasvueroja myös vuonna 2015. Italiassa kokonaistuotanto lisääntyy puolisen prosenttia. Ranskassa, Alankomaissa ja Belgiassa kasvu on runsaan prosentin. Saksassa ja Espanjassa BKT kohoaa pari prosenttia. Ripeintä kokonaistuotannon nousua, 4.5 prosenttia, ennustetaan Irlannille, joka on toipunut kriisistään vauhdilla. Vaihtotaseiden alijäämät jatkavat pienenemistään ja julkisen talouden velkaantuminen hidastuu, joskaan ei kovin nopeasti. Suuri julkinen velka tekee monen EU-maan talouden haavoittuvaksi.

Euroalueen BKT:n ennustetaan kasvavan 1.4 prosenttia vuonna 2015. Vuonna 2016 kasvu nopeutuu 1.8:aan ja vuonna 2017 lähes kahteen prosenttiin.

Suhdannenäkymät-raportti

Pysy mukana Suomen talouskehityksen muutoksissa. Raportti tulkitsee kuukausittain tiiviisti mutta perusteellisesti tärkeimmät talousluvut sekä kertoo talouden tilan ja lähikuukausien suunnan, jota havainnollistaa runsas taulukko- ja kuvioaineisto.

Raportti sisältää arviot kansainvälisestä talouskehityksestä, talouspolitiikasta, Suomen ulkomaankaupasta, kulutuksesta, investoinneista, tuotannosta toimialoitain, työllisyydestä, hinnoista ja kustannuksista, julkisesta taloudesta sekä osake- ja rahoitusmarkkinoista.

Voit tilata vuosikerran tai parittomina kuukausina ilmentyvät numerot (6 numeroa) pdf-versiona. Vuosikerran hinta on kestotilauksena 500 euroa. Kuuden numeron hinta on kestotilauksena 270 euroa.

Käy katsomassa ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

SUOMEN BKT SUPISTUI VIELÄ VIIME VUONNA

Suomen kokonaistuotanto supistui 0.1 prosenttia vuonna 2014. BKT oli parilla keskimmaisella neljänneksellä pienessä kasvussa, mutta supistui jälleen viimeisellä neljänneksellä. Koko viennin määrä oli lähes edellisvuotisella tasolla. Tavaroiden vienti kasvoi prosentin, mutta palvelujen vienti supistui. Vienti Venäjälle väheni arvoltaan 14 prosenttia. Yksityinen kulutus supistui 0.2 prosenttia. Kulutusta leikkasivat työttömyysasteen nousu, reaalisansioden pieni aleneminen ja kuluttajien heikko luottamus. Investointien alamaikä jatkui. Tämä koski sekä kone- ja laite- että rakennusinvestointeja. Investointien määrä väheni 5 prosenttia eli yhtä paljon kuin edellisessä vuonna. Varastot kasvoivat ja niiden kontribuutio kokonaistuotantoon oli 0.3 prosenttiyksikköä.

BKT KASVAA 0.5 PROSENTTIA VUONNA 2015 JA 1.6 PROSENTTIA VUONNA 2016

Kokonaistuotannon arvioidaan kasvavan kuluvaan vuonna vain 0.5 prosenttia eli hieman vähemmän kuin viime syyskuussa arvioitiin (0.8 %). Tämä aiheutuu ennen kaikkea investointien kasvunusteen korjauksesta alaspäin. Viime vuoden heikot lukemat osoittivat, että yritysten investointihalut ovat ennakoituakin vähäisemmät. Tässä suhteessa ei odoteta tapahtuvan nopeaa

käännettä, koska sekä kotimaista että vientikysyntää palvelevissa yrityksissä on vajaata kapasiteettia. Investoinnit supistuvat siten vielä vuonna 2015. Koko viennin hienoinen kasvu lisää asteittain työtunteja ja ajan mittaan kohentaa työllisyyttä. Yksityinen kulutus kääntyy vain heiveröiseen kasvuun kahden supistumisvuoden jälkeen. Vuonna 2016 Suomen BKT kasvaa 1.6 prosenttia. Tämä edellyttää sitä, että euroalueen elpyminen jatkuu ja että Suomen vienti säilyttää markkinaosuutensa. Vuonna 2017 kokonaistuotanto lisääntyy 1.8 prosenttia. Kasvua nopeuttaa viennin, yksityisten investointien ja yksityisen kulutuksen vahvistuminen. Jarruttavana tekijänä ovat puolestaan julkisen talouden tasapainottamiseksi tehtävät sopeutukset.

ÖLJYN HINNAN LASKU ELVYTTÄÄ LÄNSIVIENTIÄ, VIENTI VENÄJÄLLE SUPISTUU

Tavaroiden viennin määrä kasvoi vuonna 2014 runsaan prosentin, mutta palvelujen viennin supistuminen veti koko viennin pieneen laskuun. Eniten lisääntyi kulkuneuvojen vienti, kun sekä laivoja että autoja toimitettiin selvästi edellisvuotista enemmän. Myös elektroniikan, metallijalosteiden ja puutavaran vienti oli kasvussa. Muiden teollisuuden päätoimialojen vienti väheni. Aiemmin vahvassa trendikasvussa olleen kemianteolli-

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2012	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	2.8	1.5	1.0	0.3	1.0	1.3
Ansiotason muutos, %	3.3	2.4	1.4	1.1	1.7	2.2
Työttömyysaste, %	7.7	8.2	8.7	8.8	8.6	8.5
Vaihtotaseen ylijäämä, % suhteessa BKT:hen	-1.9	-1.9	-1.8	-0.8	-0.7	-0.3
Teollisuustuotannon (tuotos) muutos, %	-2.8	-2.9	-0.9	1.2	2.4	2.6
Euribor 3 kk, %	0.6	0.2	0.2	0.1	0.1	1.0
EU28-maiden BKT:n muutos, %	-0.5	0.0	1.3	1.6	1.8	2.0
- EMU-maat	-0.8	-0.4	0.9	1.5	1.8	1.9
EU27-maiden kuluttajahintojen muutos, %	2.6	1.6	0.6	0.4	1.4	1.9
- EMU-maat ¹⁾	2.5	1.4	0.4	0.3	1.3	1.8
Suomen EMU-ylijäämä, % BKT:sta	-2.1	-2.5	-3.4	-2.7	-2.3	-1.9
Suomen EMU-velka, % BKT:sta	52.9	55.8	59.3	61.9	64.1	65.6

¹⁾ Yhdenmukaistettu indeksi.

Lähde: Tilastokeskus.

suudenkin vienti supistui öljynjalostuksen seisokin vuoksi. Vienti EU-maihin kasvoi arvoltaan 3 prosenttia ja vienti Venäjälle supistui 14 prosenttia.

Vuonna 2015 tavaraviennin määrä kasvaa 1.5 prosenttia, mutta palvelujen vienti yhä supistuu. Koko viennin kasvu jää prosenttiin. Elintarviketeollisuuden vienti vähenee Venäjän-viennin vaikeuksien vuoksi, ja metallituotteiden vienti supistuu viimevuotisen korkean vertailutason vuoksi. Kemianteollisuuden vienti säilyi viimevuotisella tasolla öljynjalostamon pitkän seisokin vuoksi.

Muiden teollisuuden toimialojen vienti on varovaisessa kasvussa. Vienti Venäjälle vähenee arvoltaan noin 15–20 prosenttia eli jonkin verran enemmän kuin viime vuonna. Riski suuremmastakin supistumisesta on olemassa. Länsiviennin kasvun arvioidaan vahvistuvan öljyn hinnan laskun ja euron devalvoitumisen avustamana. Vuonna 2016 koko viennin määrän ennustetaan kasvavan vajaat 3.5 prosenttia. Vienti länsimaihin vahvistuu markkinoiden kasvun myötä. Vienti Venäjälle vielä vähenee.

YRITYSTEN INVESTOINNIT SUPISTUVAT VIELÄ HEIKON KYSYNNÄN VUOKSI

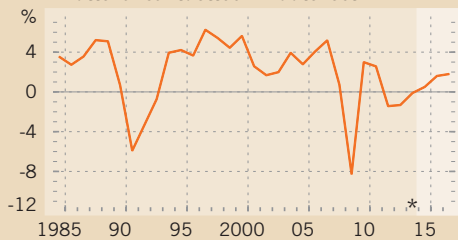
Investoinnit vähenivät viime vuonna yli 5 prosenttia. Yksityiset investoinnit supistuivat 6.5 prosenttia ja julkiset kasvoivat hieman. Asuinrakentaminen väheni 5.5 prosenttia. Tilastokeskuksen mukaan tammikuussa 2015 teollisuuden tuotantokapasiteetista oli käytössä 79.3 prosenttia. Lukema oli 1.3 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin.

Kun sekä viennin että yksityisen kulutuksen näkymät ovat vielä epävarmat, yritykset jarruttelevat jonkin aikaa investointejaan. Investointien ennustetaan supistuvan kuluvana vuonna 1.4 prosenttia. Ensi vuonna ne kasvavat 2.2 prosenttia. Kone- ja laiteinvestoinnit vähenevät kuluvana vuonna pari prosenttia. Ensi vuonna ne lisääntyvät runsaat kaksi prosenttia, kun kapasiteetista alkaa olla pulaa. Asuinrakennusinvestoinnit supistuvat vuonna 2015 puolitoista prosenttia, mutta ne kääntyvät parin prosentin nousuun vuonna 2016.

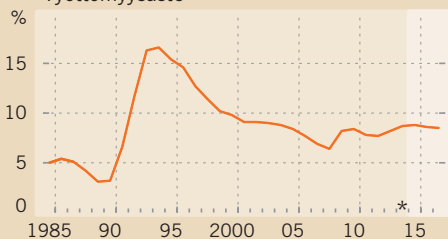
Vuonna 2017 kokonaisinvestointien kasvu vahvistuu edelleen hieman 2.5 prosenttiin suhdanetilanteen kohenemisen myötä. Yritykset tarvitsevat lisää tuotantokapasiteettia ja tuotannolliset investoinnit kasvavat 3 prosenttia. Asuinrakentamisen kasvu jatkuu maltillisena. Asuntojen tarve säilyy suurena kasvukeskuksissa, mutta kotitalouksien heikko ostovoima ja yhä korkea työttömyys jarruttavat kasvua.

Taloudellinen kehitys

Bruttokansantuotteen muutokset

Työttömyysaste¹⁾

Vaihtotase, prosenttia BKT:sta

1) Vuodesta 1988 EU-harmonisoidun tilastoinnin mukaan.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S15.1/y01

TYÖTTÖMYYSASTE NOUSEE VIELÄ HIEMAN

Suomen kokonaistuotanto on supistunut kolme vuotta peräkkäin. Työttömyysaste nousi viime vuonna 8.7 prosenttiin edellisen vuoden 8.2 prosentista. Työttömyyden lisääntyminen on ollut suhteellisen maltillista verrattuna BKT:n jyrkkään alenemiseen. Tämä johtuu siitä, että tuotannon supistuminen on tapahtunut merkittävältä osin korkean tuottavuuden toimialoilla ja että työikäisen väestön määrä on ikääntymisen vuoksi kääntynyt laskuun. Työllisyysaste koheni viime vuonna hieman 70.1 prosenttiin. Vuonna 2015 työttömyysaste kohoaa 8.8 prosenttiin kuluvan vuoden heikon talouskasvun ja viime vuodelta tulevien viipeellisten vaikutusten vuoksi. Työttömyysasteen nousua jarruttaa lyhyellä aikavälillä se, että osa väestöstä on lopettanut aktiivisen työnhaun ja rekisteröity siten työvoiman ulkopuolella oleviksi. Vuonna 2016 työttömyysaste alenee 8.6 prosenttiin. Vuonna 2017 työttömyysaste on 8.5 prosenttia ja työllisyysaste 71.5 prosenttia.

OSTOVOIMAN HIDAS KASVU JA HEIKKO LUOTTAMUS JARRUTTAVAT KULUTUSTA

Yksityisen kulutuksen määrä on supistunut hieman kaksi vuotta peräkkäin. Kuluvana vuonna sen ennustetaan kasvavan 0.6 prosenttia. Vaatimaton kasvu aiheutuu huonosta työllisyyskehityksestä, reaaliansioiden niukasta noususta ja kuluttajien yhä heikosta luottamuksesta. Vuonna 2016 yksityinen kulutus kasvaa 1.3 prosenttia työllisyyden kohenemisen ja kuluttajien luottamuksen palautumisen myötä. Kotitalouksien reaalinen ostovoima kasvaa 1.5 prosenttia. Vuonna 2017 yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu 1.6 prosenttiin työllisyyden kohenemisen ansiosta. Reaaliansiot nousevat prosentin verran ja reaalinen ostovoima 1.7 prosenttia. Eläkeläisten kasvava määrä ja eläkeindeksin nousu inflaatioon reagoiden toimivat kulutusta vakauttavana tekijänä lähivuosina.

Keskeisiä oletuksia

	Vuosineljänneksen lopussa								Keskimäärin	
	2015 ^E				2016 ^E				2015 ^E	2016 ^E
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
Euron hinta										
USD	1.10	1.10	1.10	1.10	1.10	1.10	1.10	1.10	1.10	1.10
JPY	133	132	132	132	132	132	132	132	132	132
GBP	0.75	0.74	0.74	0.74	0.74	0.74	0.74	0.74	0.74	0.74
Ohjauskorot										
FED	0.30	0.75	1.00	1.25	1.75	1.75	2.00	2.00	0.83	1.88
EKP	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05
Markkinakorot										
Libor 3 kk	0.41	0.86	1.11	1.36	1.90	1.90	2.20	2.20	0.94	2.10
Euribor 3 kk	0.06	0.06	0.06	0.06	0.06	0.06	0.06	0.25	0.06	0.11
Raaka-ainehinnat										
Raakaöljy, Brent, USD/b	60	60	65	68	69	70	71	72	61	70
Muu kuin energia, vuosimuutos, %	-15.4	-12.9	-7.3	1.6	2.0	2.0	2.0	2.0	-12.5	2.0

Lähteet: Bloomberg, HWWI.

ÖLJYN HINNAN LASKU ALENTAA INFILAATIOTA

Vuonna 2014 kuluttajahinnat nousivat 1 prosentin. Vuoden 2015 inflaatioksi ennustetaan 0.3 prosenttia. Korkojen lasku on jatkunut ja kansainvälinen inflaatio on heikentynyt öljyn hinnan jyrkän alenemisen myötä. Ansiotaso kohoaa syksyllä 2013 sovitun kaksivuotisen palkkatkaisu myötä 1.1 prosenttia. EU-yhdenmukaistettu inflaatio, jossa asuntolainojen korot eivät ole mukana, nousee saman verran. Vuonna 2016 kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan prosentin. Inflaatiota kiihdyttää oletettu maltillinen öljyn hinnan nousu ja maailmantalouden kasvun vahvistuminen, joka voimistaa kansainvälistä inflaatiota. Vuonna 2017 kuluttajahintojen ennustetaan nousevan 1.3 prosenttia. Tällöin korkotason arvioidaan jo olevan nousussa, mikä osaltaan kiihdyttää inflaatiota.

SEURAAVA HALLITUS JOUTUU SOPIMAAN JULKISEN TALOUDEN LISÄSOPEUTUKSISTA

Vuonna 2014 koko julkisen sektorin alijäämä oli 3.4 prosenttia BKT:sta, mikä oli enemmän kuin yleisesti arvioitiin ja ylitti 3 prosentin EMU-ajan. Valtion vaje oli 3.9 prosenttia BKT:sta ja kuntien 0.9 prosenttia. Julkisen sektorin ns. rakenteellinen alijäämä oli arviomme mukaan 1.5 prosenttia bruttokansantuotteeseen suhteutettuna. Sen EMU-normi on maksimissaan 0.5 prosenttia, mutta siinä on omat joustomekanisminsa. Koko julkisen talouden bruttovelka oli 59.3 prosenttia BKT:sta.

Vuonna 2015 julkisen sektorin alijäämä supistuu 2.7 prosenttiin BKT:sta ja vuonna 2016 edelleen 2.4 prosenttiin. Velka kohoaa kuluvana vuonna 62 prosenttiin ja ensi vuonna 64 prosenttiin. EU:n menetelmällä ETLAn ennusteen pohjalta laskettu julkisen sektorin rakenteellinen alijäämä on 0.8–1.1 prosenttia BKT:sta vuonna 2015 ja 1.1–1.7 prosenttia vuonna 2016. Esitämme ennustemme vaihteluvälinä, koska luku voidaan laskea erilaisilla oletuksilla. (Ks. erityisteema rakenteellisesta budjettitasapainosta sivulla 51.)

Julkinen bruttovelka ylittää jo kuluvana vuonna 60 prosentin rajan, mutta EMU-kriteeristöissä otetaan huomioon lieventävänä seikkana euroalueen kriisimaille annettu tuki, jonka suuruuden komissio arvioi olevan 2.9 prosenttia BKT:sta vuonna 2015. Lisäksi otetaan huomioon suhdanetilanne. Suomi ei siten joudu lähivuosina EU:n sanktioiden piiriin velkakriteerin pohjalta. Rakenteellisen alijäämän suhteen tilanne on kriittisempi. Suomen poikkeuksellisen heikon suhdanetilanteen ja alijäämän mahdollisen alenevan suunnan vuoksi tätäkin kriteeriä voidaan jonkin aikaa tulkita lievästi. Komissio voi kuitenkin antaa Suomelle huomautuksen lisätoimiin ryhtymisestä. Kriteerin noudattaminen edellyttää siten sopeutustoimia.

Perusennustemme mukaan julkisen talouden bruttovelan BKT-osuus kohoaa runsaaseen 67 prosenttiin vuoteen 2019 mennessä. Komissio arvioi Suomen BKT:n saavuttavan sinä vuonna potentiaalinsa. Suomi rikkoisi tällöin selvästi velkakriteeriä.

Noudattaakseen vakaus- ja kasvusopimusta Suomi joutuu sopeuttamaan julkista taloutta tuntuvasti seuraavalla vaalikaudella. Olemme laskeet sopeutusskenaarion, jossa julkisia menoja alennetaan perusennusteen mukaisista yhden miljardilla eurolla joka vuosi 2016–2019. (Ks. tämän julkaisun Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2015 -artikkeli.) Julkiset menot ovat tällöin 4 miljardia euroa matalammat vuonna 2019. Sopeutus hidastaa taloudellista kasvua, joten velan BKT-suhde alenee melko hitaasti. Laskelmiemme mukaan tällä sopeutustahdilla julkisen velan kriteerin mukainen velkataso saavutettaisiin parhaimmillaankin vasta vuonna 2019 alkavalla vaalikaudella. Velan alenemisvauhti riippuu siitä, kuinka suuri ns. finanssipoliittinen kerroin on, eli kuinka paljon kasvu hidastuu sopeutuksen seurauksena. Julkisen sektorin tuottavuutta parantavat rakenteelliset uudistukset ja maltilliset palkankorotukset tukisivat tasapainon saavuttamista.

EPÄVARMUUS MAAILMALLA JATKUU: VAIHTOEHTOISEENKIN KEHITYKSEEN ON SYYTÄ VARAUTUA

Kansainvälisen talouden ennusteisiin liittyy niin paljon epävarmuutta, että Suomessakin on syytä hahmotella perusennusteelle vaihtoehtoisia kehitysuria. Olemme alla esitetyissä vaihtoehdoissa rakentaneet Suomen vientiosuuspainotetulle teollisuustuotannolle kolme uraa seuraavassa esitetyllä tavalla.

Erot voivat syntyä monista lähteistä. Kunkin riskin tarkkaa suuruutta tai vaikutusta ei pystytä mittaamaan. Tärkeää on kuitenkin antaa kvantitatiivisia lähtökohtia vaikutusarvioille mahdollisen kriisin (tai kasvua nopeuttavan onnenkantamoisen) satuessaa.

Perusvaihtoehto on kuvattu yksityiskohtaisemmin edellä Katsaus suhdannekehitykseen -tekstissä.

Nopean kasvun vaihtoehto edellyttää, että Suomen viennille tärkeiden maiden taloudet alkavat elpyä perusvaihtoehdossa ennakoitua nopeammin jo kuluvan vuoden aikana ja että kasvu jatkuu itseään vahvistaen. Tämä vaatii kansainvälisten kriisien uhkan pienenemistä. Hyväkään vaihtoehto ei voi olla kovin optimistinen, koska euroalue joutuu sopeutumaan korkeisiin julkisen talouden velkoihin vielä usean vuoden ajan. Öljyn hinta vaikuttaa vastakkaisilla tavoilla länsimarkkinoihin ja Venäjään. Matala öljyn hinta on nettomääräisesti positiivinen asia Suomen viennille. Venäjän taloudellista kasvua rajoittavat kuitenkin myös Ukrainan kriisin vuoksi asetetut sanktiot sekä institutionaalisten muutosten hitaus. Kiinassa maan rakenteelliset ongelmat estävät nopean paluun aiemmalle kasvutrendille.

Taulukossa on kuvattu hitaan kasvun vaihtoehto voi syntyä useiden riskien realisoitumisen kautta. Akuutti riski on Ukrainan ja Krimin kriisi. Kriisin kärjistymisellä olisi jo hyvin lyhyellä aikavälillä vaikutus epävarmuuden kasvun kautta. Kriisin kärjistyminen johtaisi todennäköisesti sanktioiden lisääntymiseen ja niiden keston pitkittymiseen. Ukrainan kriisillä voi olla pitkän aikavälin taloudellisia vaikutuksia, jos siitä alkaa kylmän sodan kaltainen suhteiden jäädys Venäjän ja länsimaiden välillä.

Vaikka euroalueen tilanne on tällä hetkellä suhteellisen rauhallinen, myös eurokriisi voi uudelleen kärjistyä. Akuutti kysymys on Kreikan julkisen talouden rahoitusongelma ja sen ratkaisutapa. Euroalue on aiempaa paremmin varustautunut rahoituskriiseihin, mutta jos vaikeudet leviäisivät sen suuriin jäsenmaihiin, tukijärjestelmien laajuus ei olisi riittävä. Aasian maissa, erityisesti Kiinassa, rahoitusmarkkinoiden toimintaan liittyy riskejä.

Suomen omista riskeistä mainittakoon tekijät, jotka vaikuttavat Suomen vientimenestykseen sekä kuluttajien ja yritysten luottamukseen. Näidenkin vaikutuksia työllisyyteen ja julkiseen talouteen voi arvioida alla esitettyjen Suomen BKT-urien pohjalta. Laadittu huonon taloudellisen kehityksen skenaario kuvaa melko lievän kriisin. Paljon suurempikin on mahdollinen.

Erilaiset kansainvälisen talouden urat vaikuttavat Suomen kansantalouteen suoraan vientikysynnän kautta. Lisävaikutuksia syntyy mm. valuut-

Maailman teollisuustuotanto Suomen vientiosuuksilla painotettuna, %-muutos

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nopea kasvu	1.6	3.0	3.4	3.1	3.0	3.0
Perusvaihtoehto	1.6	2.1	2.5	2.2	2.2	2.2
Hidas kasvu	1.6	1.0	1.3	1.0	1.0	1.0

takursseista, koroista, lainojen riskipreemioista sekä kotimaisten yritysten ja kotitalouksien luotamuksesta. Vaikutukset etenevät kotimaiseen kysyntään työllisyyden, kulutuksen ja investointien kautta.

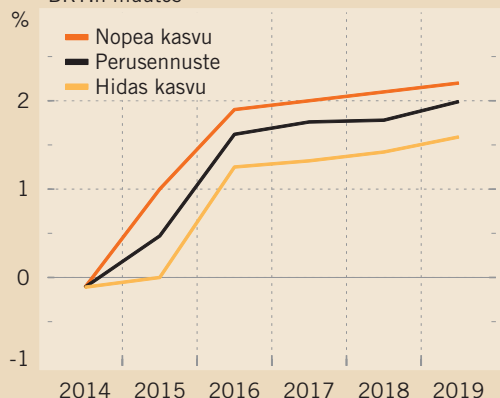
Suomen kokonaistuotanto kasvaa vuosina 2015–2019 perusvaihtoehdossa keskimäärin 1.5 prosenttia vuodessa, nopean kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 1.8 prosenttia ja hitaan kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 1.1 prosenttia. Kaikis-

sa vaihtoehtoissa julkisen talouden sopeutus on oletettu vain vuodelle 2015. Seuraavan eduskunnan todennäköisiä lisäsopeutuksia ei ole tässä otettu huomioon. Niiden vaikutuksia arvioidaan Suhdanteen alun talouspolitiikka-artikkelissa.

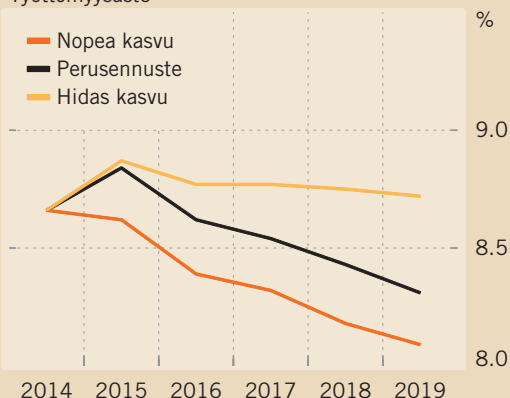
Työttömyysaste nousee perusvaihtoehdossa tänä vuonna 8.8 prosenttiin ja alenee 8.3 prosenttiin vuonna 2019. Nopean kasvun vaihtoehdossa vastaavat luvut ovat 8.6 ja 8.1 prosenttia sekä hitaan kasvun vaihtoehdossa 8.9 ja 8.7 prosenttia.

Suomen talouskehityksen vaihtoehtoiset skenaariot

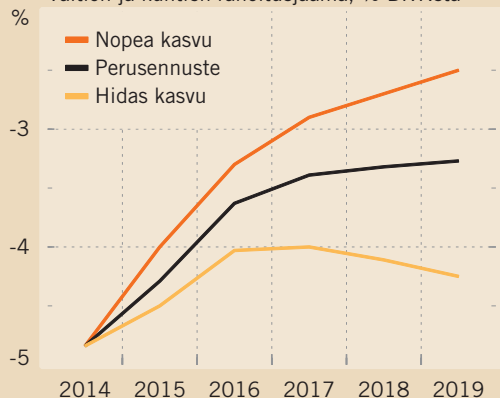
BKT:n muutos

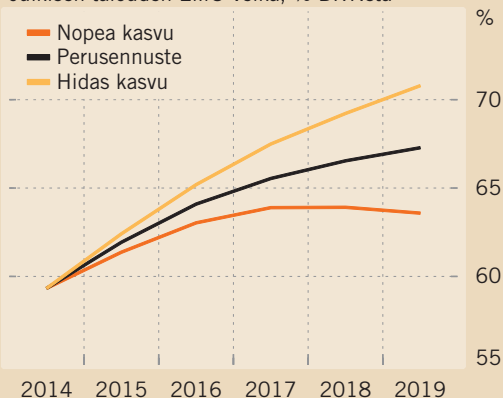
Työttömyysaste

Valtion ja kuntien rahoitusjäämä, % BKT:sta

Julkisen talouden EMU-velka, % BKT:sta

Valtion ja kuntien rahoitusjäämä reagoi voimakkaasti taloudelliseen kasvuun. Perusvaihtoehdossa rahoitusjäämä on -4.3 prosenttia BKT:sta vuonna 2015 ja -3.3 prosenttia BKT:sta vuonna 2019. Nopean kasvun vaihtoehdossa vastaavat luvut ovat -4.0 ja -2.5 prosenttia ja hitaan kasvun vaihtoehdossa -4.5 ja -4.3 prosenttia kokonaistuotannosta.

Koko julkisen sektorin ns. EMU-rahoitusjäämän suhde BKT:hen on perusennusteessa -2.8 prosenttia vuonna 2015 ja -1.8 prosenttia vuonna 2019. Nopean kasvun vaihtoehdossa jäämä on -2.5 prosenttia ja -1.0 prosenttia vuonna 2019. Hitaan kasvun vaihtoehdossa EMU-rahoitusjäämä on -3.0 prosenttia vuonna 2015 ja -2.8 prosenttia vuonna 2019. Euroalueelle määritelty korkeintaan 0.5 prosentin rakenteellinen alijäämä ylittyisi joinakin vuosina todennäköisesti kaikissa vaihtoehdoissa. Kriisin oloissa vakaus- ja kasvusopimuksen sekä valtioiden välisen budjettisopimuksen poikkeussäännöksiä kuitenkin voitaneen soveltaa. Sanktioiden asettamista voi hidastaa

myös se, jos alijäämä pienenee riittävällä nopeudella. (Ks. Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2015 -artikkeli ja erityisteema rakenteellisesta budjettitasapainosta s. 51.)

Valtion ja kuntien alijäämät kasvattavat ajan myötä myös julkisen talouden ns. EMU-velkaa (EDP-velka). Sosiaaliturvarahastoilla ei ole velkaa. Perusvaihtoehdossa EMU-velan BKT-suhde on vajaat 62 prosenttia vuonna 2015. Velka jatkaa kasvuaan ja saavuttaa 67.3 prosenttia vuonna 2019. Nopean kasvun vaihtoehdossa EMU-velka on 61.4 prosenttia vuonna 2015, ja se nousee 63.6 prosenttiin vuonna 2019. Hitaan kasvun vaihtoehdossa EMU-velka on 62.4 prosenttia BKT:sta vuonna 2015 kasvaen vajaaseen 71 prosenttiin vuonna 2019. Julkisen talouden lisäsopeutus on tarpeen kaikissa vaihtoehdoissa. Nopean kasvun tapauksessa sen tarve on kuitenkin suhteellisen pieni keskipitkällä aikavälillä, koska EU:n kriisimaille annetut ns. solidaarisuusmaksut (2.5–3 % BKT:sta) alennetaan velasta 60 prosentin EMU-kriteeriä sovellettaessa.

Kansainvälinen suhdannekehitys

Maailman talouskasvu kiihtyy ennustevuosina vain hieman viime vuoden noin kolmesta prosentista, vaikka raakaöljyn hinnan lasku vauhdittaa selvästi maailmantalouden kasvua. Maailman-kaupan kasvu näyttää hidastuneen samaan tahtiin maailman BKT:n kasvuun verrattuna, vaikka se aiemmin lisääntyi selvästi tuotantoa nopeammin. Muutos johtunee ainakin osittain globalisaation sirpaloittamien arvoketjujen lyhentymisestä mm. Kiinan lisääntyneen oman tuotannon kasvun takia. Yhdysvallat on ottanut Kiinan roolin maailman talouden veturina. Kiinan talouskasvu on vielä tosin yli kaksinkertainen Yhdysvaltojen kasvuun verrattuna, mutta sen kasvu on selvästi hidastumassa. Euroalueen talouskasvu kiihtyy selvästi kriisimaiden talouksien elpymisen, öljyn hinnan laskun, tuntevan epätavanomaisen rahapoliittisen elvytyksen ja osin siihen liittyvän euron heikentymisen tukemana. Kasvu jää vielä ensi vuonnakin alle kahden prosentin. Venäjän talous on ajautumassa vaikeaan taantumaa öljyn hinnan laskun pienentämien vientitulojen ja Ukrainan kriisin lisäämän epävarmuuden kasvun takia. Inflaatio on hidastunut maailmanlaajuisesti poikkeuksellisen alhaiseksi raakaöljyn hinnan rajun laskun takia. Keskeiset ennusteriskit liittyvät Kreikan kriisin syvenemiseen, Ukrainan kriisin laajenemiseen ja keskipitkän aikavälin inflaatio-odotusten alenemiseen.

Maailman talouskasvu kiihtyy vuosina 2015–2016 hieman parin edellisen vuoden noin kolmen prosentin kasvusta. Maailman talouskasvu pysyy ennustejaksona hyvin eritahtisena. Yhdysvaltojen talouskasvu on talven 2008–2009 vaikean taantumaa jälkeen asteittain kohentunut, ja maa on ottanut Kiinan roolin maailman talouden veturina. Kiinan talouskasvu on vielä tosin yli kaksinkertainen Yhdysvaltojen kasvuun verrattuna, mutta sen kasvu on selvästi hidastumassa. Kiinalla on silti merkittävä rooli maailmantalouden keskeisenä kasvualueena. Japanin talouskasvu kiihtyy vuosina 2015–2016 viime vuoden

vaatimattomasta parin desimaalin kasvusta, osin keinotekoiseen noin 1.5 prosentin kasvuun voimakkaan talouspoliittisen tuen (ns. Abenomics) avulla. Euroalueen kaksijakoinen kehitys yhtenäistyy kriisimaiden talouskasvun vahvistumisen takia. Kreikan kriisi ei ota ratketakseen. Kreikka horjuu euroeron partaalla Syrizan vaalilupusten täyttämisen ja rahoituspakettien ehtojen tulkinnan ristipaineessa. Kreikka pysyy keskeisenä euroalueen ja osin muunkin maailman talouskasvun kohentumisen riskinä, vaikka suorat Kreikka-riskit ovat ajan mittaan pienentyneet ja euroalueen kriisinhallintamekanismit kehittyneet.

Yhdysvaltojen talous on parhaassa nousuvireessä talven 2008–2009 taantumaa jälkeen. Koko-naistuoanto tosin supistui vuoden 2014 ensimmäisellä neljänneksellä vuositasolle korotettuna 2.1 prosenttia edelliseen neljännekseen verrattuna. BKT:n pudotus oli nopeinta taantumaa jälkeen. Supistumista selittivät poikkeuksellisen kylmän talven viivästänyt investoinnit, viennin supistuminen ja varastojen nopea purkaminen. Toisen neljänneksen BKT:n kasvu kiihtyi kiinteiden investointien, viennin vauhdittumisen ja varastojen normalisoitumisen takia 4.6 prosenttiin. Kolmannella neljänneksellä kasvu vauhdittui lisääntyneen kulutuksen tukemana jo viiteen prosenttiin. Kulutus oli vuoden viimeisellä neljänneksellä yli neljän prosentin kasvussa. Samalla myös tuonti lisääntyi nopeasti muun muassa vahvistuneen dollarin takia. Ulkomaankauppa nakeresi BKT:n neljänneskasvusta yli prosenttiyksikön. BKT:n kasvu jäi suhdannenäkymiin nähden hiataaseen 2.2 prosenttiin.

Yhdysvaltojen kasvunäkymät ovat hyvät. Yksityinen kulutus, joka vastaa 70 prosenttia BKT:sta, on vahvassa kasvussa. Kulutusta nostavat työllisyyden paraneminen ja ansioiden lisäämä kansalaisten ostovoima sekä asunto- ja osakehintojen nousun lisäämä varallisuus. Yhdysvaltojen konnaistuoanto nousi viime vuoden lopussa jo yli

kahdeksan prosenttia suuremmaksi kuin edellisessä huipussa vuoden 2008 toisella neljänneksellä. Kulutuksen vahva tuki talouskasvulle jatkuu, mutta vahvistuva dollari jarruttaa vientiä ja vahvistaa tuontia. BKT:n odotetaan kasvavan vuosina 2015–2016 hieman yli kolmen prosentin vauhtia.

Yhdysvaltojen keskuspankin, Federal Reserven tavoitteena on maksimoida työllisyys ja pitää yllä hintavakautta. USA:n työllisyys on noussut tuntuvasti taantuman jälkeen. Samalla työttömyysaste on painunut vuoden 2009 lopun 10 prosentista 5.5 prosenttiin helmikuussa 2015. Työvoimaan osallistumisaste on kuitenkin edelleen hyvin alhainen ja palkat ovat nousseet toistaiseksi hitaasti.

Keskuspankin työllisyystavoite ei siten vielä edellyttänyt rahapolitiikan kiristämistä, vaikka kynnys kiristämiseen on tästä näkökulmasta lähellä. USA:n inflaatio kääntyi tammikuussa muiden teollisuusmaiden tapaan negatiiviseksi (-0.1 prosenttia). Inflaatiotavoite on kaksi prosenttia, joten tästäkään syystä ei ole kiristämispainetta. Kuluttajahintojen lasku johtuu poikkeuksellisesta ja väliaikaisesta energian hinnan laskusta. Ydininflaatio (inflaatio pl. ruoka ja energia) oli 1.6 prosenttia. Tästä huolimatta monet näkevät keskuspankin massiiviseksi kasvaneen taseen vakavana inflaatoriskinä. Keskuspankki oli kuitenkin vielä vuoden 2015 alkukuukausina ”varovainen” korkojen noston ajoituksen suhteen ja pitäneen ohjaukskonsa vaihteluvälin 0–0.25 prosentissa

Bruttokansantuotteen määrän muutokset ja inflaatio alueittain, %

	Bruttokansantuote							Kuluttajahinnat ²⁾						
	Paino ¹⁾		Keskimäärin											Keskimäärin
	2012	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2015→19 ^E	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2015→19 ^E	
Maaailma	100.0	3.3	3.1	3.3	3.6	3.3	3.5	..	..	..	..	..	..	
Pohjois-														
Amerikka	21.3	2.2	2.4	3.2	3.0	2.7	2.9	1.5	1.7	0.4	2.1	1.8	1.6	
Yhdysvallat	19.5	2.2	2.4	3.3	3.0	2.8	3.0	1.5	1.6	0.3	2.0	1.8	1.6	
EU28	19.2	0.0	1.3	1.5	1.8	2.0	1.8	1.4	0.3	0.3	1.3	2.0	1.6	
Euroalue	13.6	-0.4	0.9	1.5	1.8	1.9	1.8	1.3	0.3	0.3	1.3	1.8	1.5	
Saksa	3.8	0.2	1.6	1.7	2.1	2.2	2.1	1.5	0.9	0.3	1.6	1.9	1.6	
Ranska	2.7	0.0	0.4	1.3	1.8	2.1	1.8	0.6	0.4	0.1	1.3	2.2	1.8	
Italia	2.2	-2.0	-0.3	0.5	0.9	1.5	1.2	1.2	0.2	-0.1	0.8	2.2	1.5	
Suomi	0.2	-1.3	-0.1	0.5	1.6	1.8	1.5	1.5	1.1	0.3	1.0	1.3	1.1	
Muut														
Iso-Britannia	2.8	1.6	2.5	2.8	2.5	2.5	2.4	2.6	1.5	1.2	1.5	2.0	1.6	
Ruotsi	0.5	1.0	1.7	1.8	2.1	2.4	2.1	-0.1	-0.2	0.3	1.1	1.3	1.3	
Venäjä	3.0	1.3	0.6	-4.0	-2.0	1.5	-0.1	6.7	7.2	12.0	10.0	8.0	8.6	
Aasia	34.3	4.7	4.3	4.6	4.8	4.6	4.6	2.9	3.3	3.1	3.1	3.1	3.1	
Japani	5.5	1.6	0.0	0.9	1.5	1.5	1.3	0.4	2.8	1.2	1.3	1.9	1.6	
Kiina	14.7	7.7	7.2	7.0	6.8	6.8	6.8	2.6	2.3	2.8	3.0	3.5	3.3	
Intia	5.7	5.0	5.5	6.0	6.5	6.0	6.3	7.5	6.5	6.5	6.5	6.5	6.5	
NIE ⁴³⁾	3.8	2.5	3.2	3.3	3.3	3.3	3.3	1.7	2.4	2.6	2.6	2.6	2.6	
Teolli.maat	50.4	1.4	1.6	2.1	2.2	2.4	2.3	1.3	1.4	0.6	1.7	1.8	1.6	

¹⁾ Ostovoimapariteettipainot.

²⁾ Kansalliset indeksit.

³⁾ Etelä-Korea, Taiwan, Hongkong ja Singapore.

Lähteet: OECD, IMF, kansalliset tilastot, ETLA.

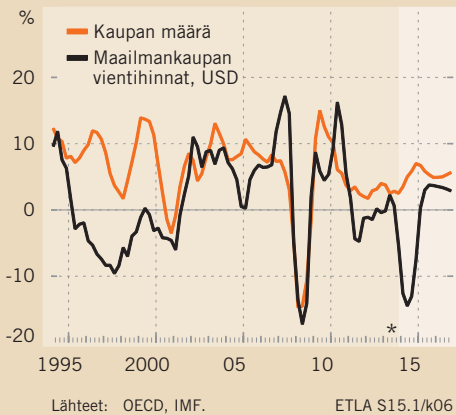
kesään 2015 saakka. Epätavanomaisten keinojen käyttö lopetettiin jo lokakuussa 2014, mutta keskuspankin tasetta ei ole vielä alettu pienentämään myymällä sinne kertyneitä arvopapereita. Keskuspankin on vähitellen aloitettava ”exit-strategia” poikkeuksellisen voimakkaan epätavan-

omaisen rahapolitiikan kumuloiman keskuspankkitaseen pienentämiseksi. Odotukset USA:n rahapolitiikan kiristymisestä muun muassa euro-alueeseen verrattuna ovat osaltaan vahvistaneet dollaria paitsi euron myös useiden muiden valuuttojen suhteen.

Yhdysvaltojen finanssipolitiikan poliittiseen päätöksentekoon liittyvät ongelmat ovat tehneet finanssipolitiikasta arvaamattoman. Pysyväluonteiset velkakattoriidat ja julkisen sektorin lomautukset eivät ole horjuttaneet talouskasvua, joka tasapainottaa USA:n julkista sektoria nopeasti. Budjettialijäämän BKT-suhteen arvioidaan alenevan vuoden 2009 7.5 prosentista pariin prosenttiin vuosina 2015–2016. Julkisen sektorin velkasuhde pysyy kuitenkin vielä hieman yli 100 prosentissa.

Aasian talouskasvu hidastuu ennustejakson aikana selvästi. Tähän on syynä maailmantalouden kasvua aiemmin ylivoimaisesti 10 prosentin kasvulla dominoineen Kiinan talouskasvun kääntyminen tavoitteelliselle, hieman optimistiselle seitsemän prosentin uralle. **Kiinan** kasvutavoitteen laskuun vaikuttavat kansainvälisen kysyn-

Maailmankauppa, %-muutos

Yksityinen kulutus ja kiinteät investoinnit alueittain, määrän muutos, %

	Yksityinen kulutus						Kiinteät investoinnit					
	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2015→19 ^E	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2015→19 ^E
OECD	1.6	1.7	2.6	2.6	2.5	2.6	1.4	3.1	3.6	3.9	3.9	3.7
Yhdysvallat	2.4	2.5	3.5	3.5	3.5	3.5	4.7	5.2	5.5	5.5	5.5	5.5
EU27	-0.1	1.2	2.0	2.1	1.8	2.0	-2.6	1.2	2.6	3.4	3.4	3.0
EMU17	-0.7	0.9	1.7	1.4	1.2	1.4	-3.0	0.8	1.6	2.7	2.7	2.5
Saksa	1.0	1.1	2.5	2.0	1.3	1.7	-0.4	3.1	2.5	3.0	2.3	2.2
Ranska	0.3	0.6	1.4	1.0	1.1	1.3	-0.8	-1.6	0.3	2.2	3.0	2.8
Italia	-2.8	0.3	0.5	0.9	1.3	1.1	-5.4	-2.5	-1.0	1.3	2.5	2.3
Suomi	-0.6	-0.2	0.6	1.3	1.6	1.4	-5.3	-5.1	-1.4	2.2	2.5	1.9
Muut												
Iso-Britannia	1.7	2.3	3.2	2.6	2.0	2.4	3.4	7.1	6.5	5.6	4.5	4.4
Ruotsi	2.0	2.4	2.0	2.0	2.1	2.3	-0.4	4.5	3.3	3.0	3.0	3.0
Japani	2.1	-1.2	0.5	0.5	0.5	0.5	3.2	2.6	1.5	1.5	1.5	1.5

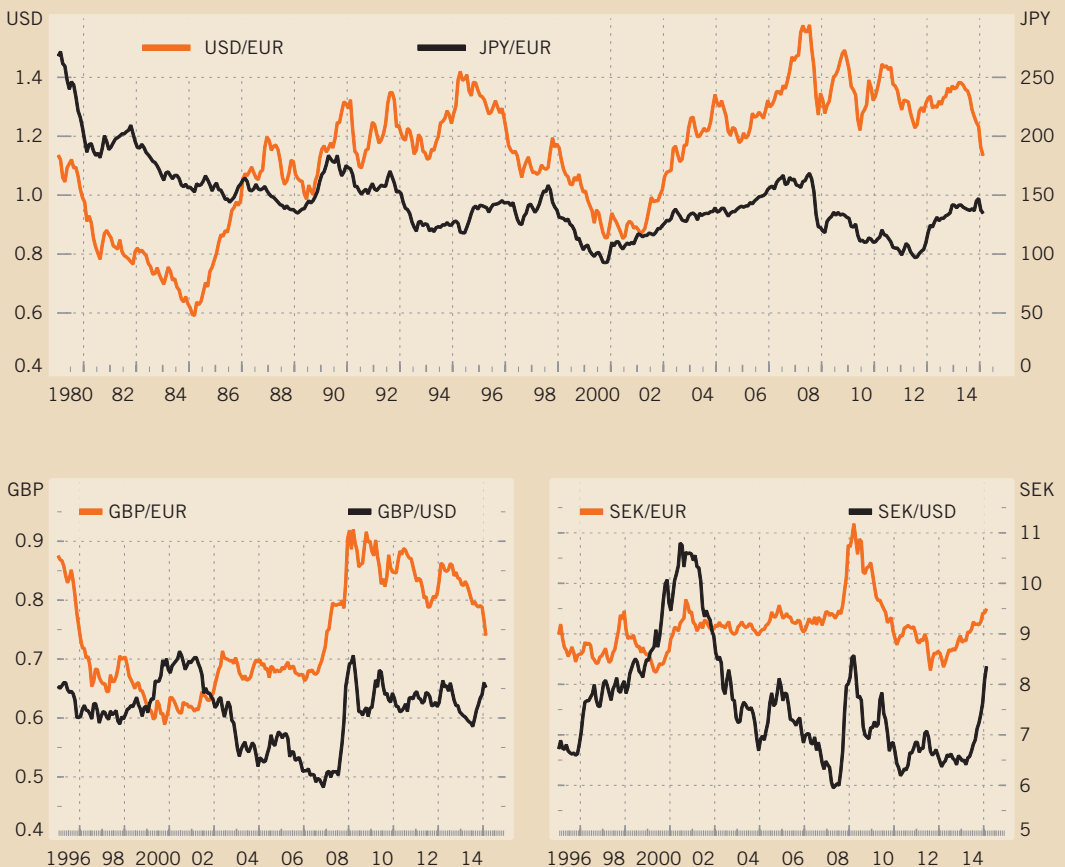
Lähteet: OECD, kansalliset tilastot.

nän kasvun laimeus ja sisäiset rakenteelliset ongelmat kuten rahoitusmarkkinoiden epävakaus. Hallitus pyrkii ohjaamaan taloutta enemmän kulutusvetoiseksi, ja sen odotetaan tarvittaessa tukevan talouskasvua elvyttävien toimin. Raakaöljyn halpeneminen helpottaa talouskasvun ylläpitoa ja pitää poliittisesti arkaluontoisen inflaation parissa prosentissa.

Intia on nousemassa Kiinan rinnalle vahvistuneen talouden ja väestön kasvunsa takia. Intian

talouskasvu ylsi viime vuoden viimeisellä neljänneksellä peräti 7.5 prosenttiin, mikä on pari kymmenystä Kiinan kasvua nopeampaa. Intian kansantalouden tilinpito on uudistettu kansainvälisen käytännön mukaiseksi, eikä tulokseen olla oltu täysin tyytyväisiä. Uusia kasvulukuja on kritisoitu liian suuriksi vertailtaessa muihin relevantteihin talousindikaattoreihin. Kasvu on kuitenkin joka tapauksessa nopeaa. Pidemmällä aikavälillä Intiassakin talouden rakenteiden uudistaminen on keskeistä Intian teollisuustuotannon kasvulle.

Eräitä euron valuuttakursseja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S15.1/k04

Japanin pääministeri Shinzo Abe on pyrkinyt nostamaan maan talouden 1990-luvun alusta jatku-neista heikon talouskasvun oloista. Joulukuussa 2012 käyttöön otettu elvyttävä ns. Abenomics-politiikka on parantanut talouskehitystä osin kei-notekoisesti. Abenomics on kolmikärkinen (three arrows) politiikkakokonaisuus, jossa raha-politiikan elvytys ja julkisen sektorin tasapainottaminen pyritään yhdistämään rakenteellisiin uudistuksiin. Politiikkaosan tavoitteena olisi käynnistää kasvu ja uudistusten pitää huolta pitkän aikavälin kas-vuedellytyksistä.

Abenomicsin alku oli hyvin lupaava, ja jeni alkoi devalvoitua voimakkaasti jo ennen paketin viral-lista julkistamista. Euro vahvistui Japanin raha-politiikan voimakkaan kevennyksen tukemana 46 prosenttia heinäkuun 2012 97 jenistä 141.7 jeniin joulukuussa 2013, minkä jälkeen euron jenikurssi on heilahdellut korkealla tasolla. Vien-ti kiihtyi vuonna 2014 jo peräti 7.8 prosenttiin, mutta kasvu on sen jälkeen laantunut. Yksityi-nen kulutus supistui 1.2 prosenttia vuonna 2014 huhtikuuhun ajoittuneen arvonlisäveron 3 pro-senttiyksikön korotuksen takia. Vuodelle 2015 suunnitellusta lisäkorotuksesta oli luovuttava vuo-den 2014 korotusta seuranneen heikon talous-kehityksen takia. Yksityinen kulutus (-5.1 %) ja BKT (-1.7%) supistuivat odotetun voimakkaasti toisella neljänneksellä edelliseen neljännekseen verrattuna. Supistuminen kuitenkin jatkui kol-mannella neljänneksellä ja talous ajautui taantu-maan. Neljännellä neljänneksellä tuotanto kään-tyi 0.6 prosentin nousuun. Japanin inflaatio on mm. jenin heikentymisen, öljyn halpenemisen ja arvonlisäveron korotuksen takia kiihtynyt lä-hes kolmeen prosenttiin vuonna 2014. Inflaatio kuitenkin hidastuu prosentin tuntumaan vuon-na 2015, kun viime vuoden lopun kohonnut ver-tailuperiodi pienentää hinnan nousua. Japanin talouskehityksen odotetaan pääsevän vähitellen kestäväälle pohjalle.

Raakaöljyn hinnan voimakas lasku ja **Ukrainan** kriisiin liittyvä epävarmuuden kasvu ovat suis-taneet **Venäjän** talouden pahaan taantumaan. Energian tuotanto, joka on noin neljänneksen Ve-

näjän BKT:sta, lisääntynee tänä vuonna selvästi, vaikka resurssit rajoittavat kasvumahdollisuuksia. Sitä vastoin muu talous supistuu voimakkaas-ti öljyn hinnan laskun pienentämien öljytulojen, Ukrainan kriisiin liittyvän pääomapaon romah-duttaman ruplan ja sitä torjuvan korkotason suu-ren nousun takia. BKT supistunee 3–5 prosenttia vuonna 2015, mutta kotimainen kysyntä supis-tuu kaksinkertaista vauhtia, mikä merkitsee sa-malla Venäjän tuonnin voimakasta supistumista.

Venäjän talous on syvissä vaikeuksissa. Korkean öljyn hinnan varaan rakennettuja suunnitelmia on tarkistettava vaatimattomammiksi. Ukrainan konfliktiin liittyvät kustannukset ja sotakoneiston vahvistaminen leikkaavat budjettivaroja. Vuo-den 2015 budjetti onkin rakennettu 50 dollarin öljyhintaoletuksen varaan, kun oletus oli aiem-min 100 dollaria. Samalla hallitus alkaa purkaa korkean öljyn hinnan aikana kerättyä hyvinvointi-rahastoa. Öljyn hinnan oletetaan nousevan uutta budjettioletusta korkeammalle tasolle, mutta nou-sevan maltillisesti. Öljyn tuotannon kasvu vakau-tuu samalla pariin prosenttiin, mutta pidemmän tähtäimen näkymä noudattaa ”resurssikrouk-sen” kaavaa. Talouden rakenteellisista uudis-

Euroalueen talouslukuja, %

	2013*	2014 ^f	2015 ^f	2016 ^f	2017 ^f
Yksityinen kulutus	-0.7	0.9	1.7	1.4	1.2
Julkinen kulutus	0.3	0.5	0.8	0.5	0.9
Kiinteät bruttoinv.	-3.0	0.8	1.6	2.7	2.7
Kotimainen kok.kys.	-0.7	0.8	1.6	2.0	2.3
Vienti	1.3	3.3	7.0	5.6	3.5
Tuonti	0.2	3.4	6.4	5.1	2.9
BKT	-0.4	0.9	1.5	1.9	1.7
Teollisuustuotanto	-0.6	0.9	1.6	2.0	2.3
Inflaatio, HICP	1.3	0.3	0.3	1.3	1.8
Työttömyysaste	12.0	11.6	11.1	10.4	9.0
Julk. sek. tasapaino,					
per BKT	-3.1	-2.6	-2.4	-2.2	-2.0
Julk. sek. velka,					
per BKT	96.0	94.5	94.5	93.4	92.5

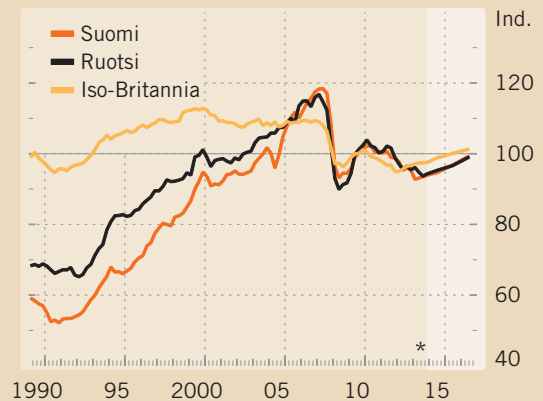
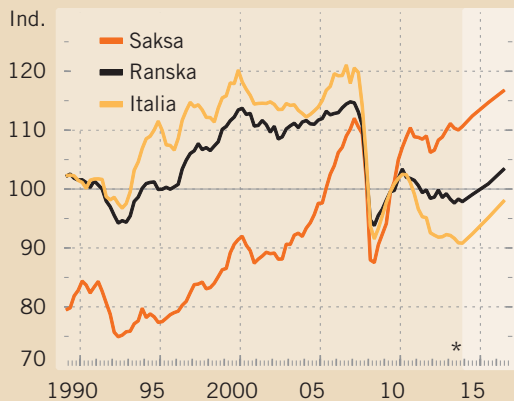
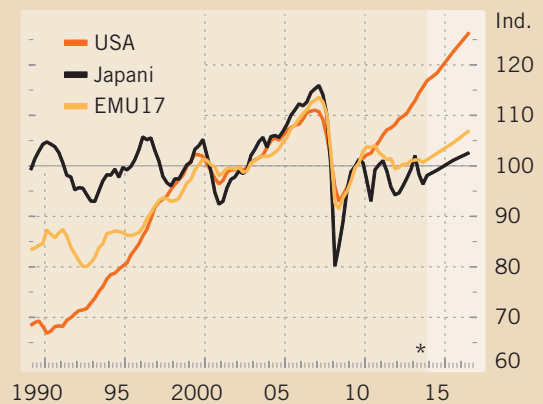
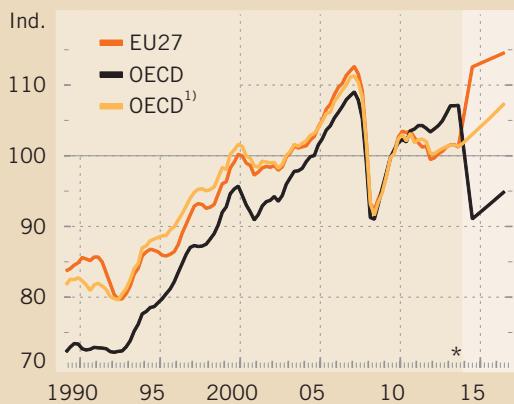
Lähteet: Euroopan komissio, kansalliset tilastot.

tuksista ei pidetä huolta, ja öljytulojen inflaatiota kiihdyttävä vaikutus pitää muun kuin energiatalouden kilpailukyvyn huonona.

Euroalueen kokonaistuotanto kääntyi nousuun vuoden 2013 toisella neljänneksellä kahdeksan neljänneksen kestäneen nollan tuntumassa laahanneen kasvun jälkeen. Meneillään oleva, seitsemän neljänneksen kestänyt kasvujakso on ollut hidasta. Vuoden 2014 viimeisen neljänneksen hieman odotettua nopeampi 0.3 prosentin kasvu

nosti euroalueen kokonaistuotannon tason vasta vajaan prosentin päähän edellisestä tuotantohuipusta. Kasvu on kuitenkin rohkaisevasti laajapohjaisempaa kuin aiemmin. Kriisimaista Portugali ja Espanja ylsivät viimeisellä neljänneksellä euroalueen keskimääräistä nopeampaan vauhtiin. Kreikan kokonaistuotanto kääntyi viime vuoden alussa selvään nousuun, mikä tosin lopahti viimeisellä neljänneksellä.

Teollisuustuotannon määrä kausitasoitettuna (2010 = 100)

1) 11 tärkeintä länsivientimaata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

Lähteet: OECD, Tulli, Tilastokeskus.

ETLA S15.1/k01

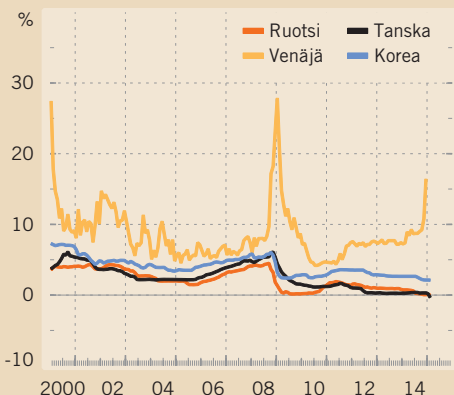
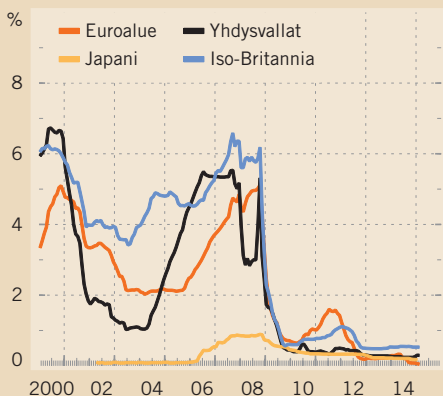
Euroalueen Kreikka-riski on vaikeiden rahoitus-neuvottelujen takia suuri. EKP on lisännyt Kreikan pankkien (ELA) hätärahoitusta epävarmuuden ruokkiman pääomapaon takia. Euromaat, EKP ja Kansainvälinen valuuttarahasto ovat sopineet Kreikan ehdollisen apupaketin jatkamisesta neljällä kuukaudella kesäkuuhun saakka, mutta Kreikan toimet ehtojen täyttämiseksi vaikuttavat ponnettomilta. Kreikka voi jopa ajautua ulos euroalueesta, mikä heikentäisi entisestään euroalueen roolia yhtenäisenä talousalueena. Kreikan

kannalta ero olisi hyvin vahingollista, vaikka maa samalla jättäisi pääosan veloistaan maksamatta ja devalvoisi valuuttansa tuntuvasti. Ulkomainen markkinarahoitus ei olisi eron jälkeen mahdollista pitkään aikaan. Onnistunut devalvaatio edellyttäisi sitoutumista kurinalaiseen talouspolitiikkaan useiksi vuosiksi. Tämä näyttää Kreikan tapauksessa hyvin vaikealta ilman ulkopuolista apua maan poliittisesti ja hallinnollisesti sekavan tilanteen takia. Euroalueen kannalta eron vaikutukset pystyttäisiin hallitsemaan paremmin kuin aiemmissa kriiseissä, koska talous on paremmassa kunnossa ja kriisinhallintamekanismit ovat olennaisesti kehittyneet. Ennusteessamme on oletettu, että Kreikan tarvitsema julkisen talouden rahoitus järjestyy, pankit saavat tarvittaessa keskuspankista hätärahoitusta ja Kreikka pysyy euroalueen jäsenenä.

Euroalueen viennin kasvun odotetaan vahvistavan kokonaiskysynnän kasvua heikentyneen euron tukemana. Samalla investoinnit saavat puhtia. Kokonaistuotannon kasvun odotetaan kiihtyvän tänä vuonna noin 1.5 prosenttiin viime vuoden vajaasta prosentista. Vuonna 2016 kasvu lähentelee jo kahta prosenttia. Vahvistuva kasvu pienentää euroalueen työttömyysastetta ja tasapainottaa julkista sektoria. Julkisen budjettialijäämän BKT-suhde alenee ensi vuonna peräti parin prosentin tuntumaan. Matalaa lukua selittää suurimman euromaan Saksan ylijäämä, mutta myös useimpien muidenkin euromaiden taseiden paraneminen. Julkisen velan BKT-suhde kuitenkin pysyy edelleen vajaassa 95 prosentissa.

Euroalueen inflaatio painui -0.2 prosenttiin joulukuussa ja edelleen -0.6 ja -0.3 prosenttiin tammihelmikuussa 2015. Hintojen lasku johtui pääasiassa energian halpenemisesta. Harmonisoitunut inflaatioon sisältyvä energian hinta supistui helmikuussa 9.3 prosenttia lähinnä raakaöljyn hinnan rajun laskun takia. Helmikuun ydininflaatio (pl. energia, ruoka, alkoholi ja tupakka) hidastui neljä kymmenystä vuodentakaisesta, mutta pysyi kuitenkin positiivisena ja ylsi 0.6 prosenttiin.

Keskeisiä 3 kk:n korkoja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S15.1/k05

Julkisuudessa esitetään usein virheellisesti, että euroalue on painunut deflaatioon, kun inflaatio on painunut negatiiviseksi. Näin ei ole. Toistaiseksi ei ole vielä kyse yleisestä hintatason laskusta, vaan pääasiassa energian hinnan voimakkaasta laskusta eli suhteellisten hintojen muutoksesta. Nykytilanteesta on vaarana, että energian hinnan lasku voi heikossa taloustilanteesta kääntää keskipitkän aikavälin inflaatio-odotukset EKP:n ”alle, mutta lähellä kahden prosentin” olevaa inflaatiotavoitetta selvästi alemmaksi, jolloin oltaisiin jo lähellä deflaatiota. Inflaatio-odotusten pienenemisestä on jo merkkejä mm. indeksisidonnaisissa bondi-tuotoissa. Keskuspankin keskeisin väline, ohjaukorko on jo painettu nollan tuntumaan. Pankki käyttääkin verbaalia ohjausta ja on turvautumassa massiivisiin 60 miljardin euron kuukausittaisiin arvopaperiostoihin käytännössä niin pitkään kuin on tarpeen. Öljyn maailmanmarkkinahinnan ennustettu kääntyminen nousuun ja euron tuntuva heikentyminen osin arvopaperiohjelman takia lisäävät hintapainetta. EKP:n ohjaukorko säilyy nykyinäymin alhaisena koko ennusteperiodin, mutta kääntyy nousuun vuonna 2017. Euron kurssiksi on oletettu 1.1 dollaria.

RAAKA-AINEIDEN HINNAT

Raaka-aineiden hinnat ovat alentuneet dollareissa lasketun HWWI-indeksin mukaan rajusti viime kesästä. Muiden kuin energiaraaka-aineiden hinnat kääntyivät laskuun jo viime vuoden toukokuussa. Energiaraaka-aineiden hinnanlasku alkoi heinäkuussa. Hintojen muutosvauhti vaihteli luonnollisesti hyvin paljon hyödykkeittäin. Indeksissä mukana olevista 34 hyödykkeestä vain viiden hyödykkeen (ohran, kahvin, alumiinin, nikkelin ja sinkin) dollarihinnat olivat helmikuussa korkeammat kuin vuotta aiemmin. Jyrkimmin laskivat rautamalmin (48 %) ja raakaöljyn (46 %) hinnat.

Raaka-aineiden yleisen halpenemisen taustalla oli osaksi kysyntänäkymien laimeus Kiinan talouskasvun hidastumisen takia, dollarin vahvistuminen ja useissa tapauksissa tarjonnan viivästynyt voimakas nousu reaktiona aiempiin

Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat, 2010=100

12 kk:n muutokset

Muut kuin energiaraaka-aineet

Teollisuuden raaka-aineet

Lähteet: HWWI, Suomen Pankki.

ETLA S15.1/k03

ennätyskorkeiksi nousseisiin hintoihin. Kiinan talouskehitys on dominoinut ja dominoi yhä hidastuvasta kasvusta huolimatta raaka-ainemarkkina- ja hintatrendejä maan kysynnän suuren koon takia. Pienetkin prosenttimuutokset Kiinan kysynnässä merkitsevät helposti suuria muutoksia hyödykkeiden hinnoissa. Dollarin kurssimuutokset muuttavat yleensä muissa valuutoissa ilmaistuja raaka-aineiden hintoja suurin piirtein valuutakurssimuutoksen verran, koska raaka-aineiden hinnat määräytyvät dollareissa. Osa muutoksesta kompensoituu markkinatilanteesta riippuen dollarihinnan muutoksena. Öljyn hinnan ja USA:n dollarin kurssin muutokset ovat ajoittain muuttaneet toisiaan kompensoiden.

Muiden kuin energjaraaka-aineiden hinnat ovat olleet energjaraaka-aineiden tapaan trendinomaisessa laskussa kesästä 2014, joskin lasku oli huomattavasti pienempi ja hinnat ovat heilahdelleet energiaa enemmän markkinoiden erityispiirteiden takia. Esimerkiksi ruoan ja kahvin hintakehitykseen ovat vaikuttaneet sato-odotusten muutokset. Kahvin suhteen ennakoitiin vielä viime syksynä hinnan voimakasta nousua. Kuivuuden ja tautien vaivaamien kahvipensaiden odotettiin merkitsevän heikkoa satoa. Odotukset tulevasta sadosta ovat kuitenkin kääntyneet odotettua paremmiksi, joten nähtävästi uusilta huippuhinnoilta on välttytty. Hinnat ovatkin jo kääntyneet laskuun. Rautamalmin maailmanmarkkinahinta (Kiinan tuontihinta) on alimmillaan sitten vuoden 2006 lopun. Maaliskuun alussa rautamalmin hinta oli noin 58 Yhdysvaltain dollaria tonnilta (Kiinan tuontihinta, cif, 62%Fe). Malmi oli 14 prosenttia halvempi kuin viime tammikuussa ja 55 prosenttia halvempi kuin vuoden 2014 tammikuussa. Rautamalmin hinnassa näkyvät Kiinan kysynnän heikkeneminen ja aiempaa hinnan nousua seuranneet kaivosyhtiöiden malmin tarjontaa lisänneet mittavat investoinnit kaivostoimintaan ja logistiikkaan. Tuotantoa lisäävät erityisesti suuret yhtiöt, joille alhaiset hinnat ovat vielä kannattavia alhaisten yksikkökustannusten takia. Värimetallien kehitys on ollut puolestaan hyvin heterogeeninen. Alumiinin, sinkin ja nikkelin hinnat ovat heilahdelleet alhaisella tasolla vuodesta 2012 lähtien. Lyijyn, tinan ja kuparin hinnat

heilahtelivat aluksi korkealla hintatasolla, mutta ne kääntyivät selvään laskuun kesällä 2014.

Muiden kuin energjaraaka-aineiden hintojen odotetaan kääntyvän vuoden 2015 aikana nousuun kysynnän vahvistumisen tukemana, mutta vuosikeskiarvon odotetaan silti alenevan yli 10 prosenttia. Raaka-aineiden hintakehityksen odotetaan jatkuvan lähivuosina kysynnän hitaaksi oletetun kasvun takia maltillisena.

Raakaöljymarkkinat olivat suhteellisen vakaat keväästä 2011 kesäkuuhun 2014, vaikka Lähi-idän tilanne kiristyi ajoittain uhkaavasti. Maailmanmarkkinoiden mittapuuna käytetyn Brent-laadun tynnyrihinta heilahteli 110 dollarin tuntumassa. Kesäkuussa kävi ilmeiseksi, että kysyntänäkymien heikentyminen Kiinassa, Japanissa ja euroalueella yhdistyneenä tarjonnan yllättävän nopeaan lisääntymiseen Yhdysvalloissa, Libyassa ja Irakisä kääntäisivät raakaöljymarkkinat ennen pitkää ylijäämäisiksi. Raakaöljyn (Brent) dollarihinta laski kesäkuusta joulukuuhun runsaat 40 prosenttia hieman yli 60 dollariin. Raakaöljyn eurohintaa laski vastaavana aikana noin 35 prosenttia run-

World Trade and World Commodity Prices

-katsaus sisältää arvion sekä maailmankaupan että raaka-ainehintojen näkymistä parin seuraavan vuoden aikana. Raaka-aineosiossa esitetään arviot mm. useiden kymmenien yksittäisten hyödykkeiden ja hyödykeryhmien markkinoista ja hintojen kehityksestä sekä dollareissa että euroissa. Katsaus on englanninkielinen sisältäen suomenkielisen tiivistelmän.

World Trade and World Commodity Prices -katsaus ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, toukokuussa ja loka-marraskuussa. Katsaus laaditaan Euroopan suhdanneinstituutien liiton AIECE:n maailmankauppa- ja raaka-aineiden hinnat -työryhmässä, jossa ETLA on jäsenenä.

Kestotilauksena 160 euroa/vuosi (pdf). IP-alueeseen perustuva yrityskohtainen tilaus 320 euroa/vuosi.

Internet-osoite:
forecasts.etla.fi/world-commodity-prices

Suhdannenäkymät-raportti (ks. sivu 18)

saaseen 50 euroon. Prosenttimuutoseroa selittää dollarin vahvistuminen euron suhteen. Amerikkalaisen WTI-öljyلاادun hinta on heilahdellut muuttaman dollarin Brent-laadun hinnan alapuolella.

TAISTELU MARKKINAOSUUKSISTA PAINANUT HINTAA

OPECin ja eritoten Saudi-Arabian 27.11.2014 tekemä päätös olla supistamatta tarjontaansa hinnan tukemiseksi merkitsi rajua markkinaosuustaistelua alhaisten ja korkeiden kustannusten tuottajien välillä. Tämän seurauksena hinta laski nopeasti. Tammikuun alkupuolella hinta painui alimmillaan jo 45 dollarin tuntumaan tynnyriltä, minkä jälkeen se nousi maaliskuuhun mennessä hieman yli 60 dollariin. Hinta voi nousta nopeastikin, jos tuotantoa aletaan laaja-alaisesti rajoittaa esimerkiksi liuskeöljyn tuotantokalleuden takia.

Maailmanlaajuisen tarjonnan olennainen supistuminen vie kuitenkin aikaa. Hinta voi heilahdella hyvin voimakkaasti, koska amerikkalaisen liuskeöljyn pumppaaminen on kannattavaa vielä hyvin alhaisillakin raakaöljyn hinnoilla, sillä porauskustannukset on jo maksettu. Tuotannon ylläpitäminen ja lisääminen edellyttäisi kuitenkin vilkasta porausta liuskeöljykentillä, koska liuskeöljyn liittyvien porausreikien elinkaari on perinteistä tuotantoa selvästi lyhyempi. Öljynporaus-torneja on jo otettu huomattava määrä käytöstä talven aikana. Käytöstä poistetut tornit ovat kuitenkin olleet heikosti tuottavia, ja USA:n raakaöljyn tuotanto on jatkanut kasvuaan vielä alkuvuoden aikana. Tuotannon lisääminen lisäporauksin on useimmissa tapauksissa kannattamatonta, koska hinta on alle kannattavuusrajan. Keskeisten tuotantoalueiden (Bakken ja Eagle Ford) kannattavuusraja vaihtelee 50–75 dollarissa. Hintakehityksen odotetaan tasaantuvan ja kääntyvän nousuun, kun tarjonta alkaa supistua, koska kysynnän voimakasta kasvua ei ole näköpiirissä. ETLAn ennusteessa on oletettu, että raakaöljyn dollarihinta (Brent) vakiintuu kevään aikana 60 dollariin ja kääntyy vuoden lopulla nousuun. Keskihinnat ovat ennustevuosina 2015 ja 2016 62 ja 70 dollaria. Markkinatilanne oli kevään alussa hyvin herkkä, jolloin hinta voi heilahdella hyvinkin rajusti ennen markkinoiden vakautumista.

Kaasun hinta on seurannut trendinomaisesti kivihiilen hintaa jo kevästä 2013. Molempien dollarihinta putosi maailmanmarkkinoilla vajaan kolmanneksen maaliskuusta 2013 helmikuuhun 2015. Kivihiilen tarjonta on noussut rautamalmin tapaan hyvin nopeasti. Tarjonnan tuntuva nousu on romahduttanut kivihiilen hinnan, jolloin kivihiili on syrjäyttänyt Euroopassa kaasua muun muassa sähköntuotannossa ja vetänyt myös kaasun hinnan laskuun.

MAAILMANKAUPPA

Maailmankaupan määrä lisääntyi hollantilaisen CPB-tutkimuslaitoksen mukaan 3.3 prosenttia vuonna 2014. Määrä lisääntyi maailman teollisuustuotannon tai kokonaistuotannon tahdissa. Maailmankaupan kasvun odotetaan myötäilevän tuotannon kasvua ennustevuosinakin, vaikka tyypillisesti sen muutokset ovat aiemmin lisääntyneet selvästi tuotantoa nopeampia.

Globalisaation kiihkein vaihe näyttää olevan ohi. Aluksi Kiinan mukaantulo kiihtyvässä tahdissa muun maailmatalouden toimintaan 1980-luvulta alkaen, ja etenkin 2000-luvulla, lisäsi tuotannon arvoketjuja, sirpaloi tuotantoa maailmanlaajuisesti. Kiinan rooli teollisena alihankkijan ja tuottajan lisääntyi rajua tahtia. Talven 2008–2009 taantuma näyttää olleen käännekohta tässä toiminnassa. Tuoteketjut ovat alkaneet lyhentyä ja Kiinan rooli alihankkijana on vähentynyt (Constantinecu-Mattoo-Ruta, Explaining the global trade slowdown. VOX 18 January 2015).

Maailmankaupan kasvuksi arvioidaan noin 3.5 prosenttia ennustevuosina 2015–2016.

Maailmankaupan hinnat alenivat hollantilaisen CPB-tutkimuslaitoksen mukaan vuonna 2014 kaksi prosenttia. Teollisuustuotteiden hinnat alenivat noin puoli prosenttia ja energian hinnat vajaan kahdeksan prosenttia HWWI-indeksin mukaan. Muiden raaka-aineiden hinnat laskivat runsaat neljä prosenttia. Hinnat kääntyvät nousuun vuoden aikana, kun maailmankauppa ja tuotanto alkavat vähitellen pirstyä.

Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

VIENTI JÄÄ TÄNÄ VUONNA Aiemmin arvioitua HEIKOMMAKSI

Kansainvälinen kysyntä piristyi selvästi viime vuonna, mutta Suomen tavaravienti ei pysynyt mukana markkinoiden kasvuvauhdissa. Tavaraviennin kehitystä jarrutti varsinkin koneiden ja laitteiden kolmatta vuotta jatkunut viennin voimakas supistuminen. Myös suurten toimialojen paperi- ja kemianteollisuuden vienti väheni.

Tilanne Venäjällä ja Ukrainassa hidastaa tänä vuonna viennin kasvua ja luo suurta epävarmuut-

ta Suomen vientiteollisuudelle. Venäjä on meidän kolmanneksi tärkein markkina-alue, joten Suomi kärsii Venäjän tilanteesta enemmän kuin muut Euroopan maat.

Lähes kaikkien toimialojen vienti kasvaa tänä vuonna aiemmin arvioitua vähemmän. Paperi- ja koneteollisuuden viennin odotetaan kääntyvän nousuun, mutta kasvu jää heikoksi. Kemianteollisuuden vienti jää suurseisokin takia edellisvuoden lukemiin. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden kasvu jatkuu tänä vuonna viimevuotista hitaam-

Tavara- ja palveluvienti

	Arvo ¹⁾		Muutos ed. vuodesta, %					Määrä ²⁾	
	Mrd. e 2014*	%-osuus 2014*	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	Keskimäärin 2010→14	2015→19 ^E
Maa- ja metsätalous									
sekä kaivannaistoiminta	1.0	1.8	5.8	-6.9	1	4	5	6.7	4
Puutavateollisuus	2.5	4.5	9.1	1.7	3	2	2	5.7	3
Paperiteollisuus	8.7	15.6	3.1	-1.4	1	1	1	3.0	1
Metallien jalostus	6.6	11.8	-0.8	2.8	3	4	4	9.1	4
Metallituotteet	1.5	2.6	9.2	-2.1	-9	2	3	6.2	1
Koneet ja laitteet	7.2	12.8	-6.4	-5.0	2	5	5	0.4	5
Kulkuneuvot	3.3	5.9	-2.3	47.9	5	16	8	-0.1	7
Elektroniikka- ja sähköteoll.	6.7	12.0	-13.8	4.8	2	2	2	-5.0	3
Elintarviketeollisuus	1.4	2.4	0.3	-3.6	-2	11	2	0.6	3
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	0.7	1.3	2.8	-3.7	4	1	1	2.7	2
Kemianteollisuus	12.9	23.1	7.2	-2.7	0	5	3	5.4	3
Muu teollisuus	3.4	6.2	..	..	..	..	..	..	..
Tavaravienti yht.³⁾	55.6	100.0	0.1	1.1	1.5	4.0	3.3	2.5	3.2
Tavaravienti pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus¹⁾	48.9	88.0	..	..	..	..	..	4.1	3
Tavara- ja palveluvienti³⁾	76.0	..	-0.7	-0.4	1.0	3.3	3.1	1.6	2.9

¹⁾ Toimialojen viennin arvo tullitilaston mukaan.

²⁾ Määrän muutokset, ETLAn laskelma.

³⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tulli.

pana, mutta metallien jalostuksen vientiennustetta on hieman nostettu.

ETLA arvioi nyt, että tavaravienti kasvaa tänä vuonna vain 1.5 prosenttia, syksyllä arvioidun 2.3 prosentin sijasta. Kansainvälinen kysyntä kasvaa vielä tänä vuonna Suomen vientiä nopeammin. Kuluva vuoden tammikuussa tavaraviennin

Vaihtosuhte (2010=100)

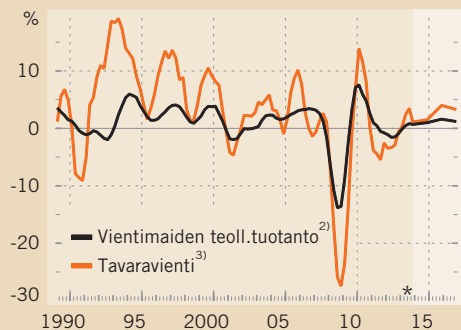

Vienti- ja tuontihintojen neljän neljänneksen liukuvien keskiarvojen suhde.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S15.1/u01

Vientimaiden teollisuustuotanto ja tavaraviennin määrä¹⁾

1) Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

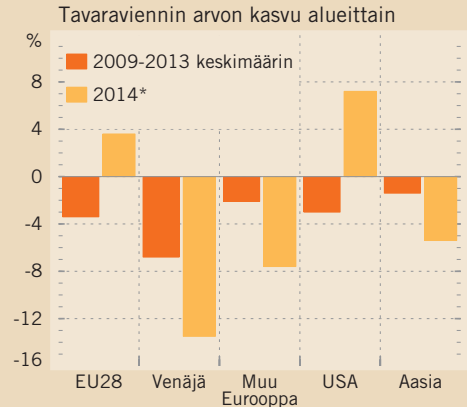
2) 11 OECD-maata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

3) Vuoteen 1991 asti länsivienti.

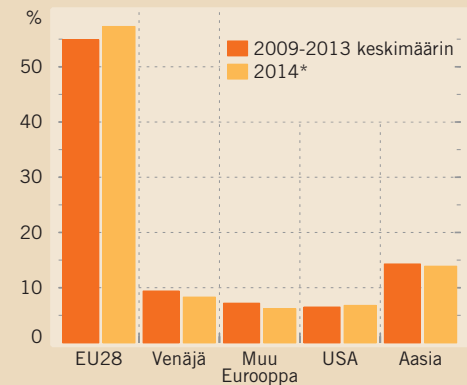
Lähteet: Tulli, OECD.

ETLA S15.1/x01

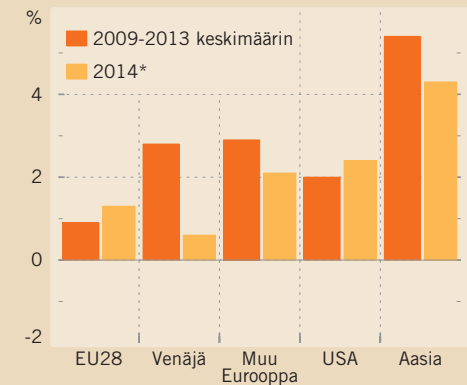
Suomen vientimarkkinoiden kasvu ja vienti alueittain

Osuus tavaraviennistä

Kokonaistuotannon muutos

Lähteet: Tulli, IMF.

ETLA S15.1/x08

määrä supistui 8.8 prosenttia vuodentakaisesta Tullin ennakkotietojen mukaan.

Tavaravientimme kasvaa ensi vuonna 4 prosenttia, kun vientikysyntä vahvistuu. Vuonna 2017 tavaraviennin kasvuvauhti jää 3.3 prosenttiin.

Palvelut mukaan lukien viennin arvioidaan tänä vuonna kasvavan prosentin. Ensi vuonna koko tavara- ja palveluvienti kasvaa noin 3.3 prosenttia. Palveluiden vientiä on hyvin vaikeaa ennustaa. Viime vuosina suurimmat erät ovat olleet

kansainvälisten konsernien sisäiset liike-elämän palvelut sekä tietojenkäsittelypalvelut. Maksutasetilastointi uudistui heinäkuussa, eivätkä tilastot vaihtotaseen tulojen alueristä vielä ole ajan tasalla.

MOOTTORIAJONEUVOJEN VIENNIN ERITTÄIN VAHVA KASVU JATKUU TÄNÄKIN VUONNA

Kemianteollisuus on nykyisin viennin arvo-osuudella mitattuna suurin toimiala. Öljytuotteiden osuus koko tavaravientimme arvosta oli vuonna 2014 vajaat 11 prosenttia. Niiden viennin mää-

Vienti EU-maihin ja Pohjois-Amerikkaan lisääntyi viime vuonna

Suomen koko tavaraviennin arvo jäi viime vuonna edellisvuoden lukemiin. Vienti EU28-alueelle nousi arvoltaan 3 prosenttia ja vienti euroalueelle 9 prosenttia. Vienti Euroopan unionin ulkopuolelle väheni 5 prosenttia.

EU28-maiden osuus Suomen tavaraviennin arvosta vuonna 2014 oli 57.3 prosenttia ja EU15-maiden osuus 47.6 prosenttia. Edellisvuoteen verrattuna EU28-maiden osuus nousi 2.1 prosenttiyksikköä ja EU15-maiden 1.6 prosenttiyksikköä. Saksa pysyi tärkeimpänä vientimaana, sen osuus oli 12 prosenttia. Ruotsi oli toiseksi merkittävintä vientimaa 11.1 prosentin osuudellaan. Alankomaiden vientiosuus oli 6.1 prosenttia ja Ison-Britannian 5.4 prosenttia.

Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä) oli edelleen toiseksi merkittävintä vientialue, ja sen osuus oli 12 prosenttia. Kiinan osuus koko tavaraviennistä oli 4.6 prosenttia ja Japanin 1.8 prosenttia. Etelä-Korean vientiosuus oli 1.5 prosenttia. Muu Eurooppa (pl. EFTA-maat) oli kolmanneksi tärkein vientialue 10.2 prosentin osuudella. Venäjä oli Suomen kolmanneksi suurin vientimaa 8.3 prosentin osuudella.

Pohjois-Amerikan vientiosuus nousi 8.1 prosenttiin. EFTA-maiden osuus pysyi 4.2 prosentissa ja Afrikan osuus oli 2.5 prosenttia. Lähi- ja Keski-idän vientiosuus oli 1.9 prosenttia ja Etelä-Amerikan 1.8 prosenttia.

Vienti Aasiaan (pl. Lähi- ja Keski-itä) väheni viime vuonna arvoltaan 5 prosenttia vuodentakaisesta. Vienti Kiinaan väheni 8 prosenttia, mutta toimitukset Japaniin ja Etelä-

Koreaan nousivat 2 prosenttia. Vientimme Venäjälle väheni vuonna 2014 arvoltaan 14 prosenttia edellisvuodesta. Toimitukset Pohjois-Amerikkaan sen sijaan lisääntyivät 5 prosenttia, mutta Etelä-Amerikkaan vietyjen tavaroiden arvo laski 13 prosenttia. Lähi- ja Keski-itään vietyjen tavaroiden arvo väheni 12 prosenttia. Vienti Arabiemiirikuntiin tosin kasvoi arvoltaan 50 prosenttia.

Tavaraviennin määrä kasvoi viime vuonna runsaan prosentin

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaraviennin määrä kasvoi viime vuonna 1.1 prosenttia edellisvuodesta. Vienti kehittyi siten selvästi odotettua paremmin.

Ensimmäisellä neljänneksellä tavaraviennin määrä supistui 3.9 prosenttia vuodentakaisesta. Toisella neljänneksellä vienti kasvoi 4.2 prosenttia, kolmannella neljänneksellä 2.8 prosenttia ja vuoden viimeisellä neljänneksellä 1.3 prosenttia edellisvuodesta.

Kausitasoitettuna tavaraviennin määrä supistui ensimmäisellä neljänneksellä 3 prosenttia, mutta kasvoi toisella neljänneksellä 4.8 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kolmannella neljänneksellä tavaraviennin määrä väheni 1.2 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Vuoden viimeisellä neljänneksellä kausitasoitettu vientimäärä nousi 0.8 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Tavaroiden vientihinnat laskivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 1.3 prosenttia vuodentakaisesta. Tilastokeskuksen vientihintaindeksi putosi 1.1 prosenttia edellisvuodesta.

rä jäi viime vuonna 6 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi muun muassa Kilpilahden tuotantolaitoksen huoltotoimenpiteiden takia. Porvoon jalostamolla alkaa kuluva vuoden huhtikuussa suurseisokki, joka kestää noin 8 viikkoa. Koko jalostamon tuotanto ajetaan silloin alas, mutta ennen seisokkia öljytuotteita tehdään varastoon. Edellinen suurseisokki viisi vuotta sitten kesti kuukauden. Arvioimme, että öljytuotteiden vienti supistuu tänä vuonna runsaan prosentin viimevuotisesta ja kasvaa noin 10 prosenttia ensi vuonna.

Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden (ml. lääkaineet) osuus koko viennin arvosta oli viime vuonna 10 prosenttia. Niiden vienti kääntyy tänä vuonna vajaan 2 prosentin kasvuun ja ensi vuonna vienti kasvaa samaa tahtia. Kumi- ja muovituotteiden vienti kääntyi jo viime vuonna 3 prosentin kasvuun. Tänä vuonna kasvua kertyy 0.5 prosenttia, ja ensi vuonna kasvuvauhdin odotetaan nousevan 2 prosenttiin.

Paperiteollisuus on arvo-osuuksilla mitattuna toiseksi suurin vientitoimiala. Tärkeimmällä markkina-alueella Euroopassa on edelleen paljon ylikapasiteettia. Uusien tilausten arvo jäi viime vuonna 4.3 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Joulukuussa tilausten arvo kohosi 4.5 prosenttia vuodentakaisesta ja kuluva vuoden tammikuussa niiden arvo nousi 1.8 prosenttia. Vientimaiden paperin, kartongin ja sellun kysyntä vaikuttaa tietysti ensisijaisesti tilauskannan kehitykseen. Koska suomalaiset paperin valmistajat ovat suuria kansainvälisiä konserneja, ne voivat myös itse päättää, minkä maan tehtaassa ne valmistavat tilattuja eriä. Toimialan vientimäärä väheni viime vuonna 1.4 prosenttia. Paperiteollisuuden viennin odotetaan tänä vuonna kääntyvän runsaan prosentin kasvuun. Myös ensi vuonna alan viennin arvioidaan kasvavan noin prosentin.

Koneiden ja laitteiden vienti supistui vuonna 2014 kolmatta vuotta peräkkäin. Toimitukset tärkeimpiin vientimaihin Venäjälle ja Kiinaan vähenivät arvoltaan tuntuvasti. Myös vienti Ruotsiin, Saksaan, Norjaan, Etelä-Koreaan ja Ranskaan

väheni. Toimitukset Yhdysvaltoihin, Alankomaihin ja Brasiliaan lisääntyivät. Kone- ja metallituoteteollisuuden uusien vientitilausten arvo nousi loka-joulukuussa 23 prosenttia vuodentakaisesta, mutta väheni 14 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Laivatilausten ansiosta kone- ja metallituoteteollisuuden vientitilaukanta oli joulukuun lopulla 21 prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuotta aiemmin. Koneiden ja laitteiden vientimäärän arvioidaan kääntyvän vajaan 2 prosentin kasvuun tänä vuonna. Ensi vuonna alan viennin odotetaan kasvavan jo vajaat 5 prosenttia.

Sähkölaitteiden (toimiala C27) osuus koko tavaraviennin arvosta oli viime vuonna 6.9 prosenttia ja tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden (toimiala C26) 5.1 prosenttia. Viestintälaitteiden (toimiala C263) osuus koko tavaraviennistä oli 1.1 prosenttia, ja niiden osuus sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta oli vajaat 10 prosenttia.

Sähkömoottorien, -generaattorien ja -muuntajien osuus sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin arvosta oli viime vuonna runsaat 41 prosenttia. Niiden vienti väheni arvoltaan prosentin. Mittaus-, testaus- ja navigointilaitteiden osuus oli 14 prosenttia ja niiden viennin arvo nousi 11 prosenttia vuodentakaisesta. Viestintälaitteiden viennin arvo kohosi 14 prosenttia. Kaksi viestintälaitteiden suurinta tavararyhmää ovat sähkölaitteet langallista puhelua tai langallista sähkötystä varten sekä sähköllä toimivien puhelin- tai lennätinlaitteiden osat.

Säteilylaitteiden sekä sähkölääkintä- ja sähköterapialaitteiden osuus oli runsaat 7 prosenttia. Niiden vienti nousi arvoltaan 4 prosenttia. Sähköjohtojen ja kytkentälaitteiden osuus oli vajaat 7 prosenttia. Tietokoneiden ja niiden oheislaitteiden osuus oli runsaat 5 prosenttia. Elektronisten komponenttien ja piirilevyjen osuus oli niinikään runsaat 5 prosenttia, ja niiden vienti oli arvoltaan 34 prosentin kasvussa. Sähkölampujen ja -valaisimien viennin arvo nousi 15 prosenttia, niiden osuus oli runsaat 3 prosenttia

Teknolohiateollisuuden tilauskantatiedustelun mukaan elektroniikka- ja sähköteollisuuden uusien vientitilausten arvo jäi loka-joulukuussa vielä 14 prosenttia vuodentakaisesta pienemmäksi. Kertyneen tilauskannan arvo oli 5 prosenttia edellisvuotista pienempi. Vuoden viimeisellä neljänneksellä uusien vientitilausten arvo väheni 10 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Viestintälaitteiden vienti (toimiala C263) tärkeisiin vientimaihin Venäjälle ja Ruotsiin oli arvotaan laskussa viime vuonna. Laskelmiemme mukaan viestintälaitteiden vientimäärä vähenee tänä vuonna noin puolitoista prosenttia. Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden vienti (toimiala C26) lisääntyy kuitenkin vajaan 3 prosenttia. Sähkölaitteiden vienti (toimiala C27) kääntyy runsaan prosentin kasvuun. Arvioimme, että koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin määrä kasvaa noin 2 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna.

Kansainvälisen teräsjärjestön (World Steel Association) tilastojen mukaan koko maailman teräksen tuotanto kasvoi viime vuonna 1.2 prosenttia. Kiinan osuus tuotannosta oli 49.5 prosenttia. Kuluvan vuoden tammikuussa maailman tuotanto väheni 2.9 prosenttia vuodentakaisesta. Kiinan tuotanto supistui 4.7 ja koko Aasian 3.9 prosenttia. EU28-maiden tuotanto laski 1.1 prosenttia ja muun Euroopan 9.3 prosenttia. Pohjois-Amerikan tuotanto väheni 1.3 prosenttia. Venäjällä tuotanto lisääntyi 6 prosenttia, mutta Ukrainassa se väheni 25 prosenttia. Suomen teräksen tuotanto kehittyi tammikuussa suotuisammin kuin EU:ssa keskimäärin, kun valmistusmäärä kohosi 1.3 prosenttia vuodentakaisesta. Suomessa metallien ja lostuksen viennin määrä kääntyi jo viime vuonna vajaan 3 prosentin kasvuun. Viennin arvioidaan kasvavan samaa tahtia myös tänä vuonna. Ensi vuonna toimialan viennin arvioidaan lisääntyvän vajaan 4 prosenttia.

Kulkuneuvojen osuus koko tavaraviennin arvosta nousi viime vuonna 5.9 prosenttiin edellisvuoden 3.8 prosentista, lisääntyneen autojen viennin

ansioista. Moottoriajoneuvojen osuus kulkuneuvoteollisuuden viennin arvosta oli viime vuonna 61 prosenttia ja muiden kulkuneuvojen osuus 39 prosenttia. Moottoriajoneuvojen viennistä 48 prosenttia oli henkilöautojen vientiä. Näistä 87 prosenttia meni Saksaan.

Uudenkaupungin autotehdas ja Daimler AG sopivat heinäkuussa 2012 Mercedes-Benz A-sarjan autojen valmistamisesta. Sarjatuotanto aloitettiin elokuussa 2013. Lisää työntekijöitä palkattiin keväällä, kesällä ja syksyllä 2014. Tuotantoa nostettiin kahteen työvuoroon toukokuussa. Marraskuussa aloitettiin vielä 100 autonrakentajan rekrytointikampanja, jotta tuotantomääriä pystytään nostamaan tavoitetasolle. Mercedes-Benz A-sarjan autojen tuotantomäärät kasvoivat 7 600 autosta vuonna 2013 yli 45 000 autoon vuonna 2014. Tämän vuoden tavoitteena on rikkoo vuoden 1992 ennätys, jolloin Uudessakaupungissa valmistettiin noin 47 000 autoa.

Telakkateollisuuden näkymät ovat parantuneet omistusjärjestelyjen myötä. Tänä vuonna luovutetaan Saksaan viime vuonna toimitetun risteilyaluksen sisarus ja Venäjälle toimitetaan jäänmurtaja. Ensi vuonna viedään risteilijä ja kolme erikoisalus. Vuonna 2017 luovutetaan risteilijä, matkustajalautta ja jäätämurtava huoltoalus.

Kulkuneuvojen vienti kasvaa tänä vuonna 5 prosenttia. Moottoriajoneuvojen vientimäärän odotetaan kasvavan runsaat 20 prosenttia, mutta laivateollisuuden vienti vähenee puolestaan runsaat 20 prosenttia viimevuotisesta. Ensi vuonna laivateollisuuden vienti kasvaa noin 30 prosenttia ja moottoriajoneuvojen noin 10 prosenttia tämänvuotisesta. Koko kulkuneuvoteollisuuden vienti kasvaa siten noin 15 prosenttia.

Elintarviketeollisuuden viennistä runsas viidesnes suuntautui viime vuonna Venäjälle, niinikään runsas viidesnes Ruotsiin ja vajaan kymmenesosa Viroon. Kärkimaiden joukkoon kuuluivat myös Kiina, Tanska, Puola, Saksa, Belgia, Norja ja Alankomaat.

Venäjä julkaisi elokuun alussa elintarvikkeiden tuontikiellon, joka on voimassa vuoden. Tuontikiellon piiriin kuuluvat muun muassa maito ja maitotuotteet. Tästä johtuen koko elintarviketeollisuuden viennin määrä väheni viime vuonna 3.6 prosenttia, mikä kuitenkin oli selvästi odotettua vähemmän. Elintarvikkeiden viennin määrä supistui 4.5 prosenttia, mutta juomien vientimäärä kasvoi prosentin.

Elintarvikkeiden osuus toimialan viennin arvosta oli 86 prosenttia ja juomien 14 prosenttia. Maitotaloustuotteiden viennin osuus koko elintarvi-

keteollisuuden viennistä oli enää 34 prosenttia. Säilötyn lihan ja lihavalmisteiden osuus oli 11 prosenttia. Maitotaloustuotteiden osuus Suomen elintarviketeollisuuden viennistä Venäjälle laski viime vuonna 53 prosenttiin.

Arvioimme nyt, että koko elintarviketeollisuuden viennin määrä supistuu tänä vuonna runsaat 2 prosenttia ja kääntyy ensi vuonna vajaan 11 prosentin kasvuun.

Arviot toimialojen viennin kehityksestä vuosina 2015–2017 esitetään taulukossa sivulla 36.

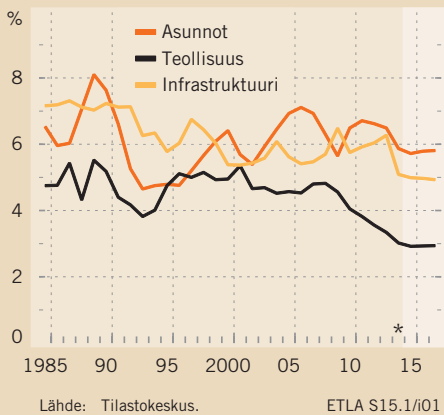
Investoinnit

YRITYSTEN INVESTOINNIT SUKELSIVAT

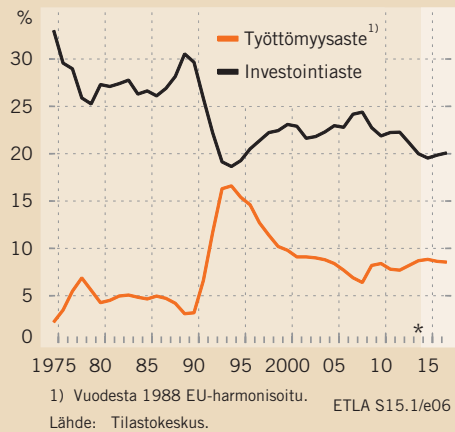
Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan kiinteiden investointien määrä supistui viime vuonna 5 prosenttia. Investointiaktiiviteetti supistui kaikissa pääomatavararyhmissä ja päätoimialoilla.

Suurin pudotus osui teollisuuteen, jossa vientitoimitusten väheneminen ja pohjamudissa rämpivä kannattavuus painoivat investoinnit lähes 10 prosentin laskuun.

Investoinnit suhteessa BKT:hen

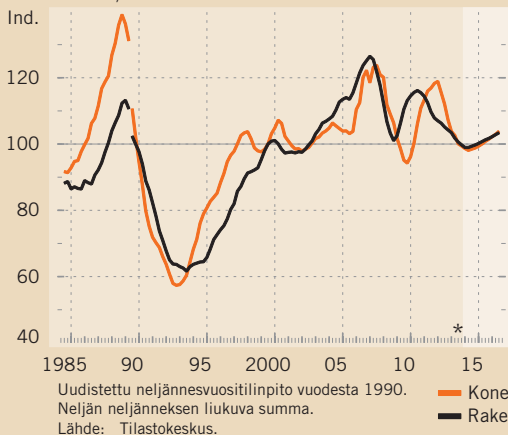

Työttömyysaste ja investoinnit suhteessa BKT:hen

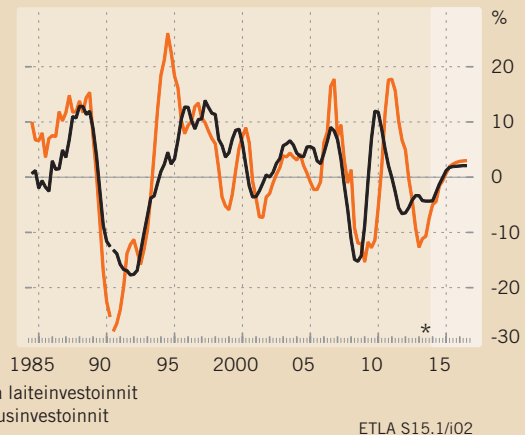

Rakennus- sekä kone- ja laiteinvestoinnit

Määrä, 2000 = 100

%-muutos

Kotitalouksien heikentynyt luottamus vähensi kotitalouksien asuntoinvestointeja 5 prosenttia. Teollisuuden ja kotitalouksien kokemus epävarmuus tulevasta välittyi palveluyrityksiin ja rakennustoimintaan, joissa investoinnit notkahtivat keskimäärin 5 prosenttia.

INVESTOINNIT PUTOAVAT MYÖS TÄNÄ VUONNA

Kausitasoitettujen lukujen mukaan investointien lasku jatkui vuoden viimeisellä neljänneksellä kaikissa pääomatavaratyypeissä. Tuntuvin supistuivat kone- ja laiteinvestoinnit.

Investointinäköymä kuluvaan vuoden alkupuoliskolla pysyy surkeana, mutta vuoden jälkipuoliskolla

tilanteen odotetaan kohenevan. Tämä kuitenkin edellyttää viennin kasvun käynnistymistä alkuvuoden aikana. Koko vuoden osalta investointien arvioidaan supistuvan 1.5 prosenttia.

Ensi vuonna suhdannenousu vahvistuu ja rakennemuutostoimialoilla kuten elektroniikka- ja periteollisuudessa tuotannon sopeutustoimien tarve hellittää asteittain. Yritysten kannattavuus paranee pikku hiljaa ja liikevaihdon kasvun myötä kapasiteetin käyttöasteet kohoavat. Lisäksi korkeatason odotetaan pysyvän matalana, joten kaikki taloudelliset edellytykset yritysten investointien käynnistymiselle täyttyvät.

Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavararyhmittäin

Pääomatavararyhmä	2014*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2010→14	2015→19 ^E
Rakennukset	23.1	56.7	-4.2	-4.3	-1.3	1.9	2.1	-0.5	1.8
Talonrakennukset	19.1	46.8	-5.1	-5.1	-1.9	1.8	1.9	-0.2	1.4
- asuinrakennukset	11.7	28.8	-2.7	-5.5	-1.5	1.6	1.5	3.0	0.9
- muut talonrakennukset	7.4	18.0	-8.7	-4.3	-2.5	2.3	2.5	-4.2	2.1
Maa- ja vesirakennukset	4.0	9.8	0.9	-0.7	1.4	2.3	3.0	-2.1	3.6
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	8.9	21.8	-4.1	-10.7	-1.8	2.3	3.0	-1.7	1.9
Muut kiinteät investoinnit	8.8	21.6	-9.4	-1.0	-1.4	2.8	3.0	-3.9	2.1
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yht.	40.8	100.0	-5.3	-5.2	-1.4	2.2	2.5	-1.6	1.8

Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain

Pääomatavararyhmä	2014*		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2010→14	2015→19 ^E
Maa- ja metsätalous	1.6	5.0	0.9	0.0	0.0	1.0	1.0	-1.3	0.0
Teollisuus	6.2	19.3	-0.1	-9.0	-2.0	2.0	2.5	-5.6	1.7
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1.9	5.9	-16.9	1.0	2.0	5.0	5.0	-4.3	6.7
Rakentaminen	0.8	2.5	-2.9	-5.0	-4.0	4.0	5.0	1.9	3.1
Asuntojen omistus	11.6	36.0	-1.1	-5.5	-1.5	1.6	1.5	3.2	0.9
Yksityiset palvelut	10.1	31.1	-11.9	-5.0	-1.0	2.8	3.0	-3.4	2.1
Yksityiset investoinnit	32.3	100.0	-5.5	-5.4	-1.2	2.3	2.5	-1.7	1.9
Julkiset investoinnit	8.5	20.8	4.0	0.6	-0.5	0.5	0.6	1.7	0.8
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yht.	40.8	100.0	-5.3	-5.2	-1.4	2.2	2.5	-1.6	1.8

LOIVAA KASVUA ENSI VUONNA

Vuonna 2016 teollisuus- ja palveluyritysten arvioidaan investoivan noin 2.5 prosenttia tämänvuotista enemmän. Myös kotitalouksien epävarmuus tulevasta häviää, ja niiden rahoitustilanteen odotetaan kevenevän niin, että uudisasuntojen kysynnän kasvu vauhdittuu vajaan 2 prosenttiin ensi vuonna.

Ennustejakson lopulla vuonna 2017 viennin kasvun odotetaan vakautuva 3 prosentin tuntumaan ja kotitalouksien ostovoima lisääntyy vajaan 2 prosentin vuosivauhdilla. Nämä tärkeät kysyntätekijät riittävät varmistamaan koko kansantalouden investointien laajentumisen keskimäärin 2.5 prosenttia vuodessa.

UUSIA INVESTOINTIHANKKEITA VIREILLÄ

Ennustejaksolla investointiaktiiviteetti saattaa kohota tässä arvioitua vauhdikkaammin. Viitteitä tästä on olemassa, sillä Pyhäjoella rakennettavan ydinvoimalan lisäksi suuria investointihankkeita on lanseerattu vuosille 2016–2019 yhteensä noin 5 miljardin euron verran. Yksityisen sektorin investointiaikeiden toteutuminen lisääisi koko kansantalouden investointien kasvuvauhtia keskimäärin 1 prosenttiyksiköllä vuosina 2016–2017.

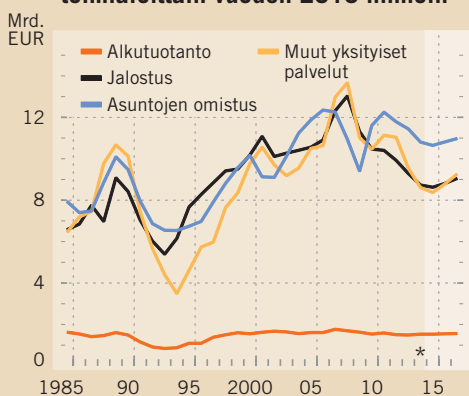
Kunnianhimoisia investointisuunnitelmia löytyy myös julkisyhteisöiltä. Hankkeiden toteutuminen suunnitellussa aikataulussa on hyvin epävarmaa, koska paine valtion ja kuntien budjettirajoitteiden kiristämiseen kasvaa koko ajan. Ennustejaksolla julkisyhteisöjen investointien odotetaan kohoavan keskimäärin vajaat 1 prosenttia.

INVESTOINTIASTE JÄÄ MATALAKSI

Kansantalouden investointiaste putosi viime vuonna 1 prosenttiyksikköä 20 prosenttiin. Tänä vuonna sen arvioidaan alenevan lisää 19.5 prosenttiin. Vuosina 2016 ja 2017 investointiasteen odotetaan kohoavan takaisin viime vuoden 20 prosentin tasolle.

Investointiasteen hidas nousu ja sen hyvin matala taso kertovat siitä, että kaikkien ventialojen heikon kustannuskilpailukyyn taakka jarruttaa vielä monen vuoden ajan kotimaisten investointihankkeiden liikkeellelähtöä. Ennustejaksolla teollisuusyritysten tuotannon tehostaminen ja modernisoiminen kotimaassa jatkuvat, ja niiden ulkomaiset investoinnit laajenevat kotimaassa tehtäviä vauhdikkaammin.

**Yksityisten investointien määrä
toimialoittain vuoden 2010 hinnoin**

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S15.1/03

Yksityinen kulutus

YKSITYINEN KULUTUS KÄÄNTYY HENTOON KASVUUN
Kuluttajahintainflaation putoaminen nollaan raa-
kaöljyn hinnan laskun ansiosta tukee yksityistä
kulutusta. Muuten tilanne on suhteellisen vaikea.
Kansantalouden keskimääräinen tuottavuuskasvu
on hyvin heikkoa, minkä vuoksi ansiotaso ei voi
mainittavasti nousta lähivuosina. Arvioimme työl-
lisyyden olevan jokseenkin muuttumaton vuosina
2015 ja 2016.

Ansiotasoindeksi nousi viime vuonna 1.4 prosenttia ja palkkasumma 0.6 prosenttia. Työllisyydessä sen sijaan menttiin taaksepäin, kun tehtyjen työtuntien määrä aleni 0.2 prosenttia ja työllisten määrä 0.4 prosenttia. Tilastokeskuksen mittaama työttömyysaste nousikin 0.5 prosenttiyksikköä 8.7 prosenttiin. Kuluvana vuonna arvioimme, että työttömyysaste hivuttautuu vielä hie-
 man 8.8 prosenttiin ja tehtyjen työtuntien määrä pysyy viime vuoden tasolla. Vuonna 2016 työllisyyskehitys on jo myönteisempää. Tehtyjen työtuntien lukumäärä nousee tällöin 0.9 prosenttia ja jatkaa nousuaan sen jälkeenkin.

Koska työllisyyden ei keskimäärin odoteta muuttuvan tänä vuonna, kuluttajien ostovoiman kehitys riippuu verojen jälkeisten ansioiden ja tulonsiirtojen sekä hintojen kehityksestä.

Vuoden 2013 elokuussa tehty keskitetty kaksi-
 vuotinen tuloratkaisu umpeutuu alasta riippuen
 tämän vuoden lopulla. Kansantalouden tuotta-
 vuuskehitys on ollut hyvin heikkoa, viime vuonna
 0.1 prosenttia, tänä vuonna 0.4 prosenttia ja ensi
 vuonna 1.3 prosenttia. Siksi ansiotasokehityksen
 on oltava useiden vuosien ajan hyvin maltillista
 ja hitaampaa kuin tärkeimmissä kilpailijamais-
 sa, jotta vientiteollisuuden heikentynyt hintakil-
 pailukyky ajan myötä korjaantuu. Ennusteessa
 on oletettu, että ansiotaso nousee tänä vuonna
 1.1 prosenttia ja ensi vuonna 1.7 prosenttia. Täs-
 tä noususta merkittävä osa koostuu rakenteelli-
 sista muutoksista ja työpaikkakohtaisista palkan
 nousuista. Sopimuskorotusten on oletettu olevan
 matalia.

Ennusteessa on arvioitu, että omaisuustulot kas-
 vavat tänä vuonna selvästi viime vuodesta, 9.8
 prosenttia ja edelleen vajaan 7 prosenttia ensi
 vuonna. Tätä ennen ne laskivat kolmen vuoden
 ajan. Yhteensä omaisuus- ja yrittäjätulot nousevat
 tänä vuonna ennusteen mukaan 2.6 prosenttia ja
 ensi vuonna 3.5 prosenttia. Tulonsiirrot kotitalo-
 uksille ovat kasvaneet nopeasti jo pitkään. Kulu-
 vana vuonna ne nousevat nimellisesti 3.4 pro-
 senttia.

Kotitalouksien käytössä oleva tulo

Tuloerä	Mrd. e				Muutos, %			
	2014*	2015*	2016 ^E	2017 ^E	2014*	2015*	2016 ^E	2017 ^E
Palkat	82.3	83.2	85.0	87.4	0.6	1.1	2.2	2.8
Työnantajan sos. kulut	19.2	19.9	20.3	21.2	0.0	3.8	2.0	4.4
Toimintaylijäämä ja sekatalo	16.4	16.5	16.5	16.9	0.8	0.5	0.0	2.1
Omaisuustulot	7.9	9.0	9.6	10.0	1.4	14.5	6.7	4.1
Tulonsiirrot kotitalouksille	46.6	48.3	49.7	51.3	3.8	3.6	2.8	3.3
Tulonsiirrot julkiselle sektorille	59.4	61.4	62.9	65.1	3.4	3.4	2.5	3.5
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	113.0	115.6	118.3	121.7	0.4	2.3	2.3	2.9

Lähde: Tilastokeskus.

ÖLJYN HINNAN LASKU TUKEE REAALISTA OSTOVOIMAA

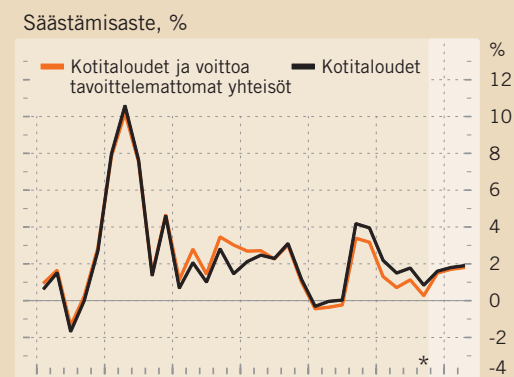
Kuluttajahintainflaation hidastuminen raakaöljyn hinnan laskun ansioista tukee kotitalouksien ostovoimaa tänä vuonna. Jonkin verran yleistyneet asuntolainojen lyhennysvapaat lykkäävät hieman velkojen takaisinmaksua, ja myös sen voi odottaa tukevan marginaalisesti yksityistä kulutusta tänä vuonna. Säästyneitä lainan lyhennyksiä ei kuitenkaan kokonaan kuluteta Suomessa. Säästämisaste nousee tänä vuonna 1.5 prosenttiin viime vuoden vain 0.2 prosentista. Nousu aiheu-

tuu osin siitä, että omaisuustulot, joiden kulutusalltius on matalampi, kasvavat nopeammin kuin palkkatulot. Ensi vuonna säästämisaste nousee edelleen hieman.

Odotamme reaalityulojen kasvavan kolmen vuoden laskun jälkeen tänä vuonna 2.0 prosenttia ja ensi vuonna 1.5 prosenttia. Yksityisen kulutuksen määrä kasvaa tänä vuonna 0.6 prosenttia ja ensi vuonna 1.3.

Yksityisen kulutuksen määrä, kotitalouksien reaalinen ostovoima ja säästämisaste

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S15.1/c01

Yksityiset kulutusmenot ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ostovoima**Määrän muutos**

Kulutuserä	Mrd. e 2014*	Edellisestä vuodesta, %				Keskimäärin, %	
		2014	2015*	2016 ^E	2017 ^E	2010→14	2015→19 ^E
Kestokulutustavarat	9.1	2.5	3.5	2.0	3.5	4.4	3.4
Puolikestävät tavarat	9.0	-2.5	0.0	1.0	1.5	1.3	1.2
Lyhytikäiset tavarat	31.1	-1.0	0.0	1.5	1.0	0.5	1.1
Palvelut	57.9	0.0	0.5	1.0	1.5	0.9	1.2
Muut ¹⁾	5.6	0.5	-0.5	1.0	2.5	0.4	1.2
Yksityiset kulutusmenot	112.7	-0.2	0.6	1.3	1.6	1.0	1.4
Kotitalouksien reaalinen ostovoima²⁾		-1.1	2.0	1.5	1.7	0.5	1.8
Säästämisaste, %		0.2	1.5	1.7	1.8	1.3	1.8

¹⁾ Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla (netto) sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus.

²⁾ Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo jaettuna yksityisten kulutusmenojen hintaindeksillä.

Lähde: Tilastokeskus.

VÄHITTÄISKAUPAN ODOTUKSET HYVIN ALHAALLA

Kuluttajabarometrin mukaan kuluttajien luottamus on elpynyt viime vuoden pahasta pudotuksesta. Ajankohdan arvioitu otollisuus kestotavaroiden ostamiseen ja lainanottoon on vahvistunut. Tämä ei kuitenkaan näy lainanottoaikomuksissa eikä arvioissa kestotavaroiden ostamisesta kuluvana vuonna. Säästämismahdollisuudet ovat kohentuneet ja rahatilanne on pysynyt vakaana. Suomen Pankin tilastojen mukaan uusien nostettujen asuntolainojen määrä ei enää ole laskenut vuoden takaiselta tasoltaan.

Vähittäiskaupan luottamus on yhä hyvin alhaalla, heikoimmalla tasolla koko euroaikana. Sen liikevaihdon määrä oli joulukuussa 2.2 prosenttia alempi kuin joulukuussa 2014. Myös venäläisten matkailijoiden väheneminen ruflan arvon romahduksen vuoksi on vähentänyt vähittäiskaupan myyntiä. Kesän jälkeen on kausitasoitettuna laskenut erityisesti rautakauppatavaroiden ja kirjojen myynti.

KESTOKULUTUSTAVAROIDEN MYYNTI ON JATKANUT KASVUAAN

Vaikka reaalisen ostovoiman kehitys on ollut viime vuosina heikkoa, huonoiten menestyi viime vuonna puolikestävien tavaroiden kulutus. Myös lyhytikäisten tavaroiden kausitasoitettun kulutuksen määrä on alentunut. Kestävien kulutustavaroiden kulutus on sen sijaan jatkanut hidastamattomaa nousua.

Moottoriajoneuvojen vähittäiskaupan liikevaihdon määrän kasvu ei näy uusien moottoriajoneuvojen ensirekisteröintien määrän kasvuna. Jälkimmäinen kehittyi tammi-helmikuussa samalla tavalla kuin vuonna 2013, mutta heikommin kuin vuonna 2014. Kodintekniikan vähittäiskaupan liikevaihdon määrä on sen sijaan jatkanut noin 4–5 prosentin vuosikasvuaan. Myös optisen alan liikevaihto kääntyi vuonna 2014 selvään nousuun.

YKSITYINEN KULUTUS KASVAA HITAASTI

Reaalisen ostovoiman kasvu ja kuluttajien luot-

Kansantulo ja bruttokansantuote

Tuloerä	Mrd. e		Muutos, %			Osuus kansantulosta			
	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E
Työtulot	101.0	0.4	1.6	2.2	3.1	61.5	61.2	60.9	60.7
- palkat	81.8	0.6	1.1	2.2	2.8	49.9	49.4	49.2	48.8
- työnantajan sos.vak.maksut	19.2	0.0	3.8	2.0	4.4	11.6	11.8	11.7	11.8
Kotitalouksien yrittäjätulot	23.4	1.4	1.2	0.0	2.1	14.4	14.3	13.9	13.7
- yrittäjätulo maatal.	1.7	3.0	1.0	-1.0	2.0	1.1	1.1	1.0	1.0
- yrittäjätulo metsätal.	2.1	-8.0	-3.0	1.0	3.0	1.2	1.1	1.1	1.1
- laskennallinen asuntotulo	12.6	4.0	2.0	-1.0	1.0	8.0	8.0	7.7	7.5
- muut kotitalouksien yrittäjätulot	7.0	-1.0	1.0	2.0	4.0	4.2	4.1	4.1	4.1
Omaisuuksien tulot ja muut yrittäjätulot	14.2	0.9	4.8	9.1	8.4	8.7	8.9	9.5	9.9
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	25.3	0.7	2.9	3.5	3.8	15.4	15.6	15.7	15.7
Kansantulo	163.9	0.7	2.0	2.7	3.6	100	100	100	100
Poistot	38.8	0.6	1.0	2.0	2.1				
Ensitulo ulkomailta	-0.7								
Bruttokansantuote markkinahintaan	202.0	1.0							

Lähde: Tilastokeskus.

tamuksen hento paraneminen tukevat yksityistä kulutusta. Kasvu on kuitenkin hidasta. Lisäksi vähittäiskaupan kannalta kuluttajien ostovoimaa alentaa mm. vuokrien, vakuutusten hintojen ja terveydenhoitokustannusten nopea nousu. Asuinrakentamisen elpyminen kasvualueilla, erityisesti pääkaupunkiseudulla, hillitsisi asumiskustannusten nousua. Tämä tukisi kuluttajien ostovoimaa sekä yksityistä kulutusta ja työllisyyttä näillä alueilla.

Ruplan arvon romahdus syksyn ja alkutalven aikana vähensi venäläisten matkailua ja kulutuskysyntää Suomessa. Jos raakaöljyn hinnan aleneminen on päättynyt, rupla tuskin suuremmin enää heikkenee kuluvan vuoden aikana, ellei Ukrainan sisällissodasta aiheudu odottamattomia vaikutuksia.

Ennusteessa on oletettu EKP:n ohjauskoron pysyvän nykyisellä 0.05 prosentin tasollaan ainakin vuoden 2016 loppuun asti. Alhainen korkotaso ja EKP:n aloittama elvytys tukevat kulutusta, mutta myös sijoittamista. Varallisuushintojen nousulla voi olla positiivinen vaikutus yksityiseen kulutukseen varallisuusvaikutuksen kautta. Toisaalta riskinä on joidenkin varallisuusarvojen hintakupla ja sen puhkeaminen.

Kotitalouksien koko velkaantumisaste, eli luottokanta suhteessa käytettävissä oleviin vuosituloihin, oli 122 prosenttia viime vuoden kolmannella neljänneksellä. Se oli kolme prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aiemmin. Kotitalouksien asuntolainojen kuoletukset olivat viime vuonna 15.3 mrd. euroa. Tämä oli 15 prosenttia yksityisistä kulutusmenoista. Asuntolainojen osuus kotitalouksien kaikista lainoista on 76 prosenttia.

Julkinen talous

SUOMESSA KROONINEN BUDJETTIVAJE

Meille keskeisten läntisten vientimaiden taloustilanne koheni viime vuonna. Useimmissa kilpailijamaissamme julkisyhteisöjen budjettitilanne helpotui hieman, ja velkaantuneisuuden kasvu taittui.

Myös euroalueella kokonaistuotanto lisääntyi, ja jäsenmaiden yhteenlaskettu budjettivaje pieneni. Ennakkotietojen mukaan euroalueen jäsenmaista vain kolmen maan budjettivaje kasvoi, ja Suomi kuului näiden joukkoon.

Mittavista verojen korotuksista ja menojen sopeuttamisesta huolimatta Suomen julkisyhteisösektorin budjettivaje kasvoi viime vuonna poikkeuksellisen paljon. EMU-rahoitusvajeen suhde BKT:hen ylitti EU:n kasvu- ja vakaussopimuksen suurimman sallitun 3 prosentin ohjearvon.

Valtio ja kunnat joutuivat budjettivajeidensa kattamiseksi ottamaan lisää velkaa lähes 10 mrd. euroa. Julkinen velka nousi 121 mrd. euroon, ja sen suhde BKT:hen kohosi 3.5 prosenttiyksikköä 59.3 prosenttiin.

Julkinen velka on kasvanut vakaasti 8–9 mrd. euron vuosivauhdilla jo vuodesta 2009 lähtien. Krooniseksi muodostuneiden suurten rahoitusläämien vuoksi tilanteemme on vakava, ja hälyttäväksi sen tekee se, että velkaantuneisuus kasvaa myös tulevina vuosina.

Vuonna 2017 valtion ja kuntien lainanottotarpeen arvioidaan olevan runsaat 7 mrd. euroa. Näin suuri lainanotto rikkoo EMU-velkakriteeriä, ja kansallisesti kehityssuunta on kestämaton sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

JULKISTEN MENOJEN KASVU HIDASTUI VIIME VUONNA

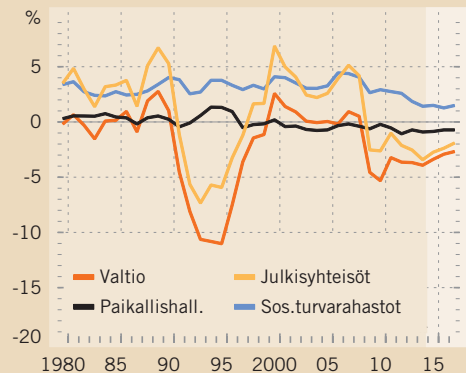
Ennakkotietojen mukaan julkisyhteisöjen kokonaismenot kohosivat viime vuonna 2.8 prosenttia, ja niiden suhde BKT:hen nousi 1 prosenttiyksiköllä 58.8 prosenttiin. Reaalisesti kokonaismenot lisääntyivät 1.4 prosenttia.

Käyvin hinnoin mitattuna julkisyhteisöjen menojen kasvu hidastui viime vuonna 1.5 prosenttiyksiköllä, kun ansiotason nousuvauhti vaimeni 1 prosenttiyksiköllä ja sosiaalietuuksiin tehtiin edellisvuotta pienemmät indeksitarkistukset.

Viime vuonna yleisen kustannustason nousun hidastuminen vaimensi valtion ja kuntien yhteenlaskettujen menojen kasvua 0.8 prosenttiyksikköä 2.2 prosenttiin. Menojen reaalkasvu pysähtyi, kun ne vuonna 2013 laajenivat 0.2 prosenttia. Hallituksen toimeenpanemat noin 600 milj. euron menosäästöt valtion ja kuntien talouteen (0.7 prosenttia kokonaismenoista) eivät tilinpidon luvuissa näy, koska ne on tehty vaalikauden alussa vuodelle 2014 arvioitujen menojen tasosta.

Sosiaaliturvarahastojen kokonaismenot kohosivat viime vuonna 4.2 prosenttia. Edellisvuonna ne lisääntyivät peräti 6.3 prosenttia. Kasvuvauhdin putoamiseen vaikuttivat sosiaalietuuksien matalammat indeksitarkistukset, kansaneläkettä saavien väheneminen ja työttömyyden edellisvuotta hitaampi nousu. Reaalisesti etuuksia ja avus-

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S15.1/g43

tuksia myönnettiin 2.9 prosenttia edellisvuotta enemmän.

JATKOSSA MENOJEN KASVUA VAUHDITTAA KUSTANNUSTASON NOUSU

Kuluvana vuonna julkisyhteisöjen kokonaismenojen kasvu hidastuu 0.5 prosenttiyksikköä 2.2 prosenttiin, kun ansiotaso ja kuluttajahinnat ko-

hoavat viimevuotista maltillisemmin. Lisäksi työeläkkeiden ja perusturvaetuuksien indeksikorotus on 1 prosenttiyksikköä viimevuotista pienempi.

Hallituksen päättämät valtion ja kuntien menojen sopeutustoimet tälle vuodelle ovat yhteensä 2 mrd. euroa eli 2.5 prosenttia niiden yhteen-

Julkisyhteisöjen tulot ja menot v. 2013–2017 sekä rahoitusasema ja velka, % BKT:sta

	Mrd. e				Muutos, %			
	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E
Omaisuus- ja yrittäjätulot	6.6	7.3	7.8	8.2	-1.2	10.3	7.0	5.0
Välittömät verot	33.6	34.7	36.0	37.2	1.8	3.3	3.7	3.5
- kotitaloudet	29.1	29.9	30.8	31.8	5.8	2.8	2.9	3.2
Välilliset verot	29.4	30.2	31.1	32.1	0.7	2.5	3.2	3.3
Sosiaalivakuutusmaksut	26.3	27.3	27.8	29.1	1.7	3.8	1.7	4.6
- vakuutetut	8.2	8.5	8.6	9.0	5.3	4.3	1.5	4.1
Muut tulot ¹⁾	17.0	17.3	17.8	18.1	1.9	1.6	2.6	2.0
Tulot yhteensä	113.0	116.8	120.5	124.8	1.3	3.4	3.2	3.6
Kulutusmenot	51.0	51.7	52.6	53.6	1.5	1.4	1.7	1.9
Tukipalkkiot	2.8	2.8	2.8	2.8	3.2	0.0	1.0	0.0
Sosiaalivakuutusetuudet ja -avustukset	40.7	42.3	43.7	45.3	4.6	3.7	3.3	3.7
- työeläkkeet	24.4	25.6	26.7	28.2	4.9	4.7	4.6	5.3
- työttömyysturva	4.1	4.3	4.4	4.4	11.1	4.5	1.7	1.2
- muut menot	12.2	12.4	12.6	12.7	2.0	1.5	1.4	1.2
Korkomenot	2.7	2.7	2.8	2.9	0.8	0.4	4.2	3.4
Kiinteät investoinnit	8.5	8.5	8.6	8.8	1.1	-0.1	1.5	2.1
Muut menot ²⁾	14.3	14.6	15.1	15.6	4.2	1.7	3.3	3.3
Menot yhteensä	120.0	122.5	125.6	129.0	2.9	2.1	2.5	2.7
Bruttokansantuote (mh), mrd.	204.0	207.5	212.5	219.0	1.0	1.7	2.4	3.1
% BKT:sta								
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä	-3.4	-2.7	-2.4	-1.9				
- valtio	-3.9	-3.4	-2.9	-2.7				
- paikallishallinto	-0.9	-0.9	-0.7	-0.7				
- sosiaaliturvarahastot	1.4	1.5	1.3	1.5				
Julkisyhteisöjen perusjäämä	-2.1	-1.4	-1.0	-0.5				
Rakenteellinen rahoitusjäämä	-1.5	-0.8/-1.1	-1.1/-1.7					
Julkisyhteisöjen EMU-velka	59.3	61.9	64.1	65.6				
Valtion velka	46.6	48.9	50.7	51.8				
Veroaste, %	43.8	44.4	44.7	45.0				

¹⁾ Liiketoiminnan tulot sekä poistot ja muut tulonsiirtotulot.

²⁾ Liiketoiminnan kustannukset ml. kehitysapu ja EU-menot sekä muut tulonsiirtomenot. Ml. varastojen muutos ja maanostot.

Lähde: Kansantalouden tilinpito.

POTENTIAALINEN TUOTANTO, TUOTANTOKUILU JA RAKENTEELLINEN BUDJETTITASAPAINO

Rakenteellinen budjettitasapaino on yksi keskeisistä EU-sääntöjen asettamista finanssipolitiikan mittareista. Sen laskentatapa käydään läpi seuraavassa lyhyesti, minkä jälkeen esitellään ETLAn ennusteen mukainen rakenteellisen alijäämän kehitys sekä pohditaan tulosten merkitystä EU:n finanssipoliittisten sääntöjen kannalta.

Potentiaalisella tuotannolla viitataan siihen kansantalouden tuotannon tasoon, joka saavutettaisiin, jos kaikki tuotannontekijät (työvoima ja pääoma) hyödynnettäisiin tasapainoisella tasollaan. Finanssipolitiikan sääntöjen mukainen potentiaalisen tuotannon arvio pohjautuu ns. tuotantofunktiomenetelmään. Tämän menetelmän mukaan potentiaalinen tuotanto muodostetaan yhtälöstä,

$$(1) \quad Y_{pot} = TFP * L^{\alpha} K^{1-\alpha},$$

missä L on potentiaalinen talouden käytettävissä oleva työvoima työtunneilla mitattuna, K on kansantalouden pääomakanta ja TFP on näiden tuotannontekijöiden kokonaistuottavuus, kun tuotantokapasiteetti on täyskäytössä.

Tuotantokuilulla mitataan talouden suhdannetilannetta, ts. kuinka kaukana toteutunut taloudellinen aktiviteetti on potentiaalisesta aktiviteetin tasosta. Kun potentiaalisen aktiviteetin taso on arvioitu, tuotantokuilu voidaan laskea kaavasta

$$(2) \quad Y_{kuilu} = \frac{Y - Y_{pot}}{Y_{pot}},$$

missä Y on toteutunut/ennustettu bruttokansantuote. Positiivinen tuotantokuilu viittaa korkeasuhdanteeseen, kun taas negatiivinen tuotantokuilu viittaa taantumaa.

Rakenteellinen budjettitasapaino (RBT) mittaa julkisen talouden suhdanneneutraalia sekä yksittäisistä meno- ja tuloeristä puhdistettua rahoitustasapainoa, ts. julkisen talouden rahoitustasapainoa, jos tuotanto olisi potentiaalisella tasollaan kullakin hetkellä. Indikaattori muodostetaan tuotantokuilun arvion pohjalta ottaen huomioon verotulojen ja julkisten menojen historiallinen herkkyys suhdannevaihteluille:

$$(3) \quad RBT = BB - \varepsilon Y_{kuilu},$$

missä BB on julkisen sektorin nettoluotonanto puhdistettuna yksittäisistä meno- ja tuloeristä ja ε on budjetin suhdanneherkkyys.

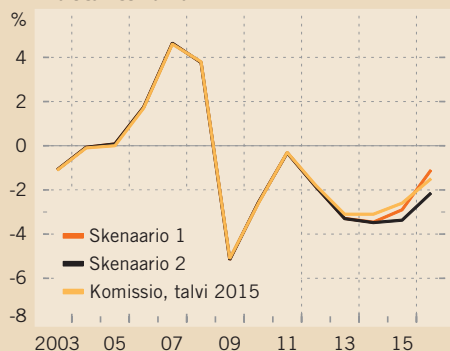
ETLAN ENNUSTE

Komission tuotantokuilumenetelmän soveltaminen ETLAn ennusteeseen johtaa komission talviennustetta synkempään käsitykseen suhdanteesta.¹ Vuoden 2014 osalta arvioimme tuotantokuilun olevan noin -3.5 prosenttia potentiaalisen tuotannon tasosta, mikä merkitsee noin -0.4 prosenttiyksikön muutosta suhteessa komission talviennusteeseen.

Suhdannetilanteen arvioimisen vaikeuden vuoksi olemme päätyneet esittämään kaksi skenaariota tuotantokuilun kehittymisestä vuosina 2015 ja 2016. Tällä ajanjaksolla ETLAn ennusteessa työtunnit kasvavat hitaammin kuin komission ennusteessa. Skenaariossa 1 työpanoksen suhdanteesta johtuva lasku seuraa komission talviennustetta, ja siten ETLAn ennusteen työtuntien heikompi kehitys olisi luonteeltaan rakenteellista. Skenaariossa 2 työllisyyskehityksen heikentyminen suhteessa komission ennusteeseen tulkitaan taas suhdanneluonteiseksi, ja työvoimakuilu arvioidaan ETLAn ennusteen ja komission potentiaalisten työtuntien erotuksena. Skenaariot haaroivat väliinsä komission menetelmällä arvioidun työvoiman syklisen komponentin suuruuden,

¹ Arviossa käytettiin Euroopan komission ennustetta potentiaalisten työtuntien kehityksestä 2016 asti ja ETLAn ennusteesta laskettua kokonaistuottavuussarjaa komission laskentamenetelmällä.

Skenaario 1: Tuotantokuilu

Lähteet: Euroopan komission tuotantofunktiomenetelmä ja Euroopan komission 2014 kevätennuste.

ETLA S15.1/b259

Skenaario 2: Rakenteellinen budjettitasapaino

Lähteet: Euroopan komission tuotantofunktiomenetelmä ja Euroopan komission 2014 kevätennuste.

ETLA S15.1/b260

Skenaariossa 1 työpanoksen suhdanteesta johtuva lasku seuraa komission talviennustetta, ja siten ETLAn ennusteen työtuntien heikompi kehitys olisi luonteeltaan rakenteellista. Skenaariossa 2 työllisyyskehityksen heikentyminen suhteessa komission ennusteeseen tulkitaan taas suhdanneluonteiseksi.

mikäli se laskettaisiin meidän ennusteestamme. Molemmissa tapauksissa olemme laskeneet kokonaistuottavuuden trendikehityksen ETLAn ennusteen perusteella.

Skenaarioiden 1 ja 2 tuottamat arviot tuotantokuilusta vuodelle 2015 ovat vastaavasti -2.9 ja -3.4 prosenttia potentiaalisesta tuotannosta. Suhdanne-tilanne on siten heikentynyt komission talviennusteessaan arvioimaan lukuun -2.6 nähden. Vuodelle 2016 tuotantokuilut ovat -1.1 ja -2.2 prosenttia potentiaalisesta tuotannosta komission arvioidessa vastaavaksi luvuksi -1.5.

Myös julkisen talouden rakenteellisen budjettitasapainon kehitys on odotettua heikompaa. Arviomme mukaan rakenteellinen budjettitasapaino oli -1.5 prosenttia bruttokansantuotteesta vuonna 2014. Suomen julkistalouden tila uhkaakin edelleen rikkoo EU:n finanssipoliittisten sääntöjen

asettamia rajoja vuoden 2014 osalta.² Erityisesti rakenteellisen alijäämän minimimitavoite 0.5 prosenttia bruttokansantuotteesta ylittyy. Poikkeaman voi lisäksi katsoa olevan merkittävä, sillä rikkomus ylittää säännöissä asetetun vähäisen rikkomuksen rajan, joka on 0.5 prosenttiyksikköä yhtenä vuonna. Lisäksi Suomi rikkoi 2014 vakaus- ja kasvuso- pimuksen 3 prosentin alijäämäkriteeriä.

Ennusteen mukainen julkistalouden rahoitusase- man kehitys voi silti olla riittävää finanssipoliit- tisten sääntöjen näkökulmasta vuosina 2014 ja 2015. Ennusteen perusteella lasketuissa skenaarioissa rakenteellinen alijäämä tulee keskimäärin paranemaan noin 0.5 prosenttiyksikköä vuodesta 2014 vuoteen 2015, mikä on finanssipoliittisten sääntöjen näkökulmasta riittävää. Rakenteellisen alijäämän korjauksen tulee olla vuosittain vähin- tään 0.5 prosenttiyksikköä, kunnes poikkeama on korjattu.

² Tarkempi kuvaus EU:n finanssipoliittisten sääntöjen tulkinnoista nykytilanteessa löytyy ETLAn 2/2014 ennusteesta. Ks. myös Kuusi, T. (2014). Consolidation under the Europe's New Fiscal Rules: Analyzing the Implied Minimum Fiscal Effort, ETLA Working Papers, No. 23. Rakenteellisen alijäämän laskemisesta löytyy tietoa mm. Virkola, T. (2013). Rakenteellinen budjettitasapaino. ETLA Raportit, No. 11.

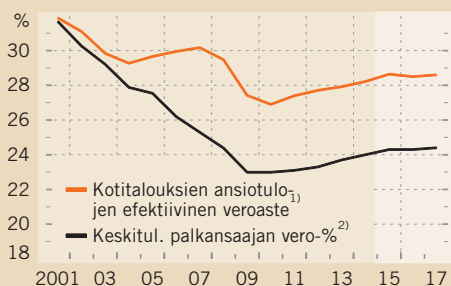
Vuoden 2016 osalta arvio rakenteellisesta alijäämästä vaihtelee paljon skenaarioiden välillä, mutta kummassakaan ei päästä 1 prosentin rakenteelliseen alijäämään. On kuitenkin huomionarvoista, että näiden arvioiden osalta menetelmään liittyvä epävarmuus on erityisen suurta. Rakenteellisen alijäämän ennustaminen on hyvin vaikeaa varsinkin reaaliaikaisen tuotantokuilun arvioinnin vaikeuden takia. Joka tapauksessa finanssipolitiikkaa harjoitetaan Suomessa edelleen poikkeuksellisissa kriisiolosuhteissa. Niiden takia voidaan EU:n finanssipoliittisten sääntöjen puitteissa sallia merkittävätkin poikkeamat korjaamisen aikataulusta.

Poikkeusolosuhteissakaan finanssipolitiikan kestävyys ei saa vaarantua keskipitkällä aikavälillä. Suomen julkisyhteisöjen velan ylittäessä 60 prosentin tason tulee velkakestävyys kannalta arvioitavaksi vakausta ja kasvusopimuksen velkakriteerin toteutuminen poikkeuksineen. Arviot sääntöjen puitteissa velan määrään tehtävistä suhdanne- ja solidaarisuusmaksukorjauksista (ks. ETLAn ennuste 2/2014) viittaavat siihen, ettei Suomi näyttäisi edelleenkään rikkovan velkakriteeriä vuosina 2015 ja 2016. Vuoden 2016 jälkeen ennustemme perusteella vaikuttaa yhä todennäköisemmältä, että velkakriteeriä tullaan rikkomaan.

lasketusta määrästä. Kansantalouden tilinpidon mukaan menosäästöjen läpimeno pudottaisi menotason viime vuotta pienemmäksi. Näin ei kuitenkaan uskota käyvän, koska osa menosäästöistä on peruttu ja ne tehdään tälläkin kertaa pari vuotta sitten arvioitujen menojen tasosta. Valtion ja kuntien yhteenlasketut menot kohoavat tänä vuonna arviolta 1 prosentin, mutta ensi vuodesta lukien vauhti kiihtyy 2 prosenttiin.

Sosiaaliturvarahastojen menojen kasvu hidastuu tänä vuonna 4 prosenttiin ja ensi vuonna 3.8 prosenttiin. Vuonna 2017 rahastojen menot lisääntyvät arviolta 4 prosenttia. Perusturvaan laskettavat menot kohoavat vuosittain vajaat 2 prosenttia ja työeläkemenot keskimäärin 5 prosenttia. Ennustejakson jälkipuoliskolla menopaineita hidastaa mm. työttömyys- ja siihen rinnastettavien muiden sosiaalimenojen kasvun vaimeneminen 1 prosentin tuntumaan.

Kotitalouksien veroasteita

1) Kotitalouksien ansiotuloista (pl. pääomatulot) maksamat välittömät verot suhteessa ansiotuloihin.

2) Budjettiesityksen yhteydessä ilmoitettu palkansaajan keskmäär. vero-%, kun tulotaso pysyy ennallaan.

ETLAn ennuste vuodesta 2015 alkaen.

Lähteet: Kansantalouden tilinpito ja hallituksen budjettiesitykset. ETLA S15.1/g53

Ensi vuodesta lukien julkisyhteisöjen kokonaismenujen kasvu vauhdittuu, koska ansiotason nousu ja inflaatio kiihtyvät. Ensi vuonna ne kohoavat 2.5 prosenttia ja vuonna 2017 nousu vauhdittuu 2.8 prosenttiin. Reaalisesti ne laajenevat viime vuoden tavoin 1.4 prosenttia vuosittain. Käyvin hinnoin mitattuna menojen suhde BKT:hen kohoaa tänä vuonna 59 prosenttiin ja pysyttelee tämän tason tuntumassa koko ennustejakson.

VEROTULOARVIO PETTI VIIME VUONNA

Viime vuonna kansantalouden veroaste nousi 0.2 prosenttiyksikköä 43.8 prosenttiin. Verotuloja ja sosiaalivakuutusmaksuja kertyi 1.4 prosenttia edellisvuotta enemmän.

Veroaste, % BKT:sta

	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E
Välittömät verot	15.9	16.1	16.4	16.6	16.7
- kotitaloudet	13.6	14.3	14.4	14.5	14.5
- yhteisöt	2.3	1.9	2.0	2.1	2.2
Välilliset verot	14.5	14.4	14.5	14.6	14.7
Sosiaalivakuutusmaksut	12.8	12.9	13.2	13.1	13.3
- vakuutetut	3.8	4.0	4.1	4.1	4.1
- työnantajat	9.0	8.9	9.1	9.0	9.2
Muut verot (perintö ja lahjavero)	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3
Veroaste	43.6	43.8	44.4	44.7	45.0
Ansiotulojen veroaste¹⁾	29.2	30.3	30.6	30.6	30.7

¹⁾ Kotitalouksien maksamat kaikki välittömät verot ja sosiaalivakuutusmaksut suhteessa ansiotuloihin (ansiotulo=palkkasumma+eläketulo+sairausvakuutus- ja työttömyyspäivärahat). MI. Yleisradiovero v. 2013 lukien.

Lähde: Tilastokeskus.

Verotulojen kasvu jäi odottamattoman pieneksi ottaen huomioon se, että vero- ja maksuperusteista korotettiin mm. osana hallituksen sopeustoimia viime vuonna nettomääräisesti 1 mrd. euron verran. Ilman näitä korotuksia (vuoden 2013 veroperusteilla) kokonaisverokertymä olisi kohonnut veropohjien 2 prosentin kasvun verran.

Verotulojen tuoton kasvu veropohjia hitaammin kertoo osaltaan siitä, etteivät veronkorotukset välttämättä tuota mitään ja synkkien talousnäkymien oloissa ne voivat supistaa verotuksen perusteena olevien tulojen ja kulutuksen kasvua ja siirtää ostosten tekoa ulkomaille. Näin näyttää käyneen mm. hyödykeveroille viime vuonna.

Tänä vuonna hallituksen verojen korotusohjelma sai jatkoa. Edellisvuoden tavoin myös kunnallisverotus kiristyi, ja vakuutetun ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksut nousivat. Kaiken kaikkiaan veronkorotusten nettotuottoarvio on tälle vuodelle 1.3 mrd. euroa. Lisäksi kun suhdannetilanne ennusteen mukaan hieman kohenee, odotetaan kokonaisverokertymän kasvavan tänä vuonna 3.2 prosenttia. Kasvu jää kuitenkin vajaat 1 prosenttiyksikköä hitaammaksi kuin veropohjien kasvu ja veronkorotusten tuottoarvio edellyttäisivät.

VEROPERUSTEET ENNALLAAN KOKO ENNUSTEJAKSON

Vuosien 2016 ja 2017 osalta ennusteena on, että viime vuosina toteutettu veronkorotusohjelma päättyy. Veroperusteet muuttuvat ennustejaksolla siltä osin, että ensi vuonna vakuutetun ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksuperusteita alennetaan työmarkkinajärjestöjen solmiman eläkesopimuksen mukaan 0.2 prosenttiyksikköä, mutta vuonna 2017 ne korotetaan takaisin ensi vuoden tasolle.

Kunnallisverotuksen kohdalla oletuksena on, että veroperusteita kiristetään kumpanakin vuotena keskimäärin 0.1 prosenttiyksiköllä. Lisäksi valtion tuloveroasteikkoihin tehdään inflaatiotarkistukset.

Näiden uusien veroperustemuutosten ja kokonaistuotannon elpymisen aikaansaamien veropohjien kasvun seurauksena kokonaisverokertymä kasvaa ensi vuonna 3.0 prosenttia ja vuonna 2017 päästään 3.8 prosentin lisäykseen.

Kokonaisveroaste kohoaa kumpanakin ennustevuotena 0.3 prosenttiyksikköä, joten vuonna 2017 sen arvioidaan olevan 45 prosenttia. Veroasteen kohoaminen johtuu siitä, että yhteisöveron tuotto nousee BKT:n kasvua ripeämmin ja ansiotulojen verotus kiristyy sekä kunnallis- että valtionverotuksessa.

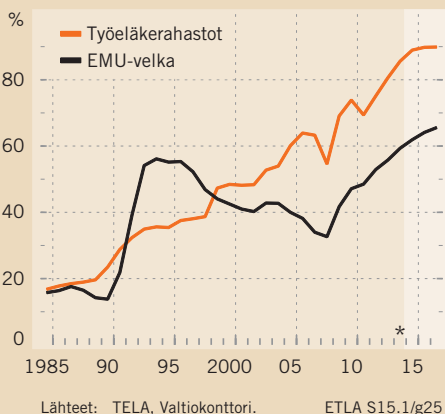
Julkisyhteisöjen kokonaistuloista muita kuin vero- ja sosiaalivakuutusmaksutuloja oli viime vuonna 21 prosenttia (suhteessa BKT:hen 11.6 prosenttia). Nämä muut tulot syntyvät julkisten liikelaitosten myyntituloista ja palvelujen asiakasmaksuista sekä omaisuustuloista. Ennustejaksolla näiden muiden tulojen osuus kokonaistuloista pysyy ennallaan, mutta niiden BKT -suhde nousee. Kehitykseen vaikuttaa mm. valtionyhtiöiden maksamien osinkojen ja työeläkelaitosten sijoitustuottojen kasvu.

JULKINEN VELKAANTUNEISUUS KOHOAA

65 PROSENTTIIN

Julkisyhteisöjen tulojen ja menojen erotuksena syntyvä rahoitusasema (EMU -jäämä) pysyy koko ennustejakson alijäämäisenä. Suhteessa

Työeläkerahastojen pääoman ja valtion bruttovelan suhde BKT:hen

BKT:hen rahoitusaliijäämä pienenee tänä vuonna 0.7 prosenttiyksikköä 2.7 prosenttiin.

Kokonaistuotannon lievä elpyminen tänä vuonna pienentää varsin vähän rahoitusvajeen BKT-suhdetta, mutta yhteisöveron tuoton ja omaisuustuojen lähes 10 prosentin kasvu laskevat sitä lisää. Myös yleisen korkotason lasku tuo säästöjä julkisen velan korkomenoihin.

Ensi vuodesta lukien kokonaistuotannon kasvu voimistuu, ja veropohjien kasvu kiihtyy asteittain menojen kasvua nopeammaksi. Vuosina 2016–2017 julkisyhteisöjen rahoitusvaje pienenee noin

1 mrd. euroa vuodessa, ja sen BKT-suhde alenee 1.9 prosenttiin. Alijäämän supistuminen on lähes kokonaan valtion ja kuntien ansiota, sillä sosiaaliturvarahastojen rahoitusylijäämä pysyy koko ennustejakson 3 mrd. euron tuntumassa.

Valtion ja kuntien yhteenlaskettu lainaottotarve pysyy suurena koko ennustejakson. Tänä vuonna ne velkaantuvat bruttomääräisesti noin 9 mrd. euroa lisää ja vuonna 2017 ne joutuvat lisäämään velanottoaan runsaat 7 mrd. euroa. Ennustejaksolla julkisyhteisöjen EMU-velan suhde kokonaistuotantoon kohoaa viime vuoden 59.3 prosentista 65.6 prosenttiin vuonna 2017.

Tuotanto ja työllisyys

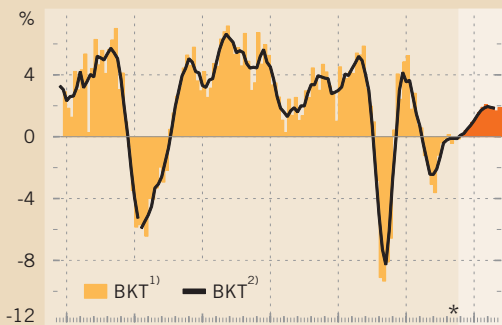
KOKONAISTUOTANTO KÄÄNTYY TÄNÄ VUONNA KASVUUN

Suomen bruttokansantuote kääntyy tänä vuonna kolmen vuoden supistumisen jälkeen kasvuun. Kysyntäerien kehitys on kuitenkin vielä tänä vuonna sen verran heikko, että talouden kasvu jää matalaksi. Kulutus väheni kahtena edellisellä vuotena, mutta lisääntyy tänä vuonna hieman kun yksityinen kulutus kasvaa viimevuotisesta. Julkinen kulutus jää edellisvuoden lukemiin. Tavaraviennin kasvuvauhti nousee jonkin verran ja koko vienti kääntyy tänä vuonna kasvuun, vaikka palveluvienti vähenee edelleen. Investoinnit supistuvat neljättä vuotta peräkkäin.

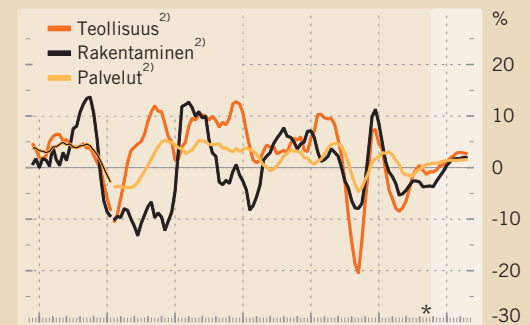
ETLA arvioi että Suomen BKT kasvaa tänä vuonna 0.5 prosenttia ja ensi vuonna 1.6 prosenttia. Syyskuussa ennustimme tälle vuodelle 0.8 prosentin ja ensi vuodelle 1.8 prosentin kasvua.

Koko teollisuuden arvonlisäys, energiassektori ja kaivannaistoiminta mukaan lukien, kääntyy tänä vuonna runsaan prosentin kasvuun tavaraviennin vahvistuessa. Palvelusektorin arvonlisäys kasvaa vain vähän ja alkutuotannon arvonlisäys nousee puolisen prosenttia. Rakentamisen arvonlisäys supistuu vielä tänä vuonna vajaat 2 prosenttia.

Bruttokansantuotteen määrän muutokset toimialoittain neljännesvuosittain

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.
1) Muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä.
2) Laskettu neljän neljänneksen liukuvasta summasta.
Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S15.1/t02

Bruttokansantuote toimialoittain

	Mrd. e Osuus, %		Määrän muutos, %						
			Edellisestä vuodesta	Keskimäärin					
	2014*	2014*		2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2010→14	2015→19 ^E
Alkutuotanto	4.9	2.8	5.2	1.4	0.5	0.2	1.7	1.8	1.4
Teollisuus	34.7	19.8	-1.5	-1.3	1.1	2.4	2.5	-1.1	2.4
Rakentaminen	10.9	6.2	-2.6	-3.6	-1.8	1.7	2.0	-0.2	1.5
Palvelut	125.1	71.2	-1.6	0.7	0.3	1.2	1.4	0.7	1.2
BKT perushintaan	175.6	100	-1.5	0.0	0.5	1.7	2.0	0.3	1.7

Lähde: Tilastokeskus.

Teollisuuden arvonlisäys nousee ensi vuonna runsaat 2 prosenttia, kun vientikysyntä voimistuu. Rakentamisen arvonlisäys kääntyy ensi vuonna vajaan 2 prosentin kasvuun, ja palveluiden arvonlisäyksen odotetaan kasvavan runsaan prosentin. Alkutuotanto jää lähes edellisvuoden lukemiin.

TEOLLISUUSTUOTANTO KASVAA TÄNÄ VUONNA PROSENTIN

Tuotoksella mitattuna teollisuustuotanto kääntyy tänä vuonna prosentin kasvuun. Vain metallituotteiden, kulkuneuvoteollisuuden sekä elintarviketeollisuuden tuotanto jää viimevuotista pienemmäksi. Energiahuollon tuotanto jää edellisvuoden

lukemiin. Teollisuuden tuotos kasvaa ensi vuonna noin 2.5 prosenttia, kun kaikkien toimialojen tuotanto lisääntyy.

Moottoriajoneuvojen tuotos kohoaa tänä vuonna vajaat 15 prosenttia, kun Uudenkaupungin auto- ja tehtaan Mercedes-Benz A-sarjan autojen valmistusmäärä nousee tuntuvasti viimevuotisesta. Ensi vuonna toimialan tuotanto kasvaa 5 prosenttia. Muiden kulkuneuvojen tuotanto vähenee sen sijaan tänä vuonna noin 15 prosenttia. Telakkateollisuus on kuitenkin viime vuoden jälkipuoliskolla saanut uusia tilauksia, jotka ulottuvat vuosille 2016 ja 2017. Muiden kulkuneuvojen tuotos kasvaa siten ensi vuonna noin 15 prosenttia.

Teollisuustoimialojen tuotos

	Määrän muutos, %									
	Mrd. e			Edellisestä vuodesta				Keskimäärin		
	2013*	Osuus, % 2013*	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2010→14	2015→19 ^E	
Teknologia-teollisuus	50.9	40.2	-7.3	-1	2	4	4	-1.9	3	
- metallien jalostus	8.0	6.3	-0.3	4	3	4	4	7.5	4	
- metallituotteet	6.7	5.3	-5.5	-1	-1	3	3	-0.5	3	
- koneet ja laitteet	14.5	13.7	-7.5	-3	3	4	4	0.0	4	
- kulkuneuvot	3.0	2.4	0.6	1	-2	10	8	-0.4	5	
- elektroniikka- ja sähköteollisuus	15.8	12.5	-12.6	-3	2	2	2	-7.8	3	
Metsäteollisuus	19.0	15.0	0.3	-1	2	1	1	1.9	2	
- puutavara-teollisuus	5.7	4.5	0.8	0	1	2	2	2.6	2	
- paperiteollisuus	13.3	10.5	0.1	-1	2	1	1	1.6	2	
Graafinen teollisuus	1.4	1.1	-9.7	-8	2	1	1	-4.4	2	
Kemianteollisuus	23.4	18.4	3.5	2	1	2	2	2.2	2	
Elintarviketeollisuus	12.0	9.4	-0.5	-2	-1	1	1	0.4	1	
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	1.2	1.0	-2.1	-3	2	1	2	-0.6	2	
Muu tehdasteollisuus	4.6	3.6	-7.3	-1	0	2	3	0.1	2	
Tehdasteollisuus yhteensä	112.4	88.7	-3.1	-0.6	1.4	2.5	2.6	-0.2	2.5	
Mineraalien kaivu	2.0	1.6	-3.9	-2	1	2	3	4.1	3	
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	12.2	9.7	-1.4	-3	0	2	2	1.3	2	
Koko teollisuus	126.7	100	-2.9	-0.9	1.2	2.4	2.6	0.0	2.4	
Teollisuus pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus	110.9	87.5	-1.4	-1	1	2	3	1.5	2	

Lähde: Tilastokeskus.

Metallien jalostuksen tuotanto kasvaa ennustejaksolla 3–4 prosentin tahtia. Alan tuotanto kääntyi jo viime vuonna kasvuun. Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden tuotanto (toimiala C26) kasvaa runsaat 2 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna. Sähkölaitteiden (toimiala C27) tuotanto kasvaa hieman hitaammin, vajaat 2 prosenttia tänä vuonna ja 2 prosenttia ensi vuonna.

Metsäteollisuuden tuotanto kasvaa tänä vuonna noin 2 prosenttia, kun vientikysyntä voimistuu. Kemianteollisuuden tuotanto lisääntyy vain prosentin öljyteollisuuden suurseisokin takia. Ensi vuonna kaikkien kolmen alatoimialan tuotanto kasvaa noin 2 prosentin tahtia.

Venäjän viime elokuussa asettaman elintarvikkeiden tuontikiellon seurauksena elintarviketeollisuutemme tuotanto supistuu tänä vuonna prosentin. Ensi vuonna elintarvikkeiden valmistus kasvaa prosentin.

YKSITYISET PALVELUT KASVAVAT VAIN HITAASTI KULUVANA VUONNA

Tuotoksen määrällä mitattuna yksityisten palvelujen tuotanto kasvoi 1.5 prosenttia viime vuonna ja julkisten palvelujen tuotanto aleni 0.9 prosenttia. Kaupan tuotos väheni 0.6 prosenttia. Rakentamisen tuotos aleni kolmatta vuotta peräkkäin, nyt 3.6 prosenttia. Kasvualoja olivat rahoitus- ja vakuutustoiminta, kiinteistöala sekä liike-elämää palveleva toiminta.

Ennustamme, että palvelualojen kasvu tulee vuosina 2015–2017 edelleen yksityiseltä sektorilta, ja julkisten palvelujen tuotos alenee 0.5 prosenttia vuodessa. Kuluvana vuonna rakentamisen ja kaupan tuotos alenevat vielä hieman, mutta muut yksityiset palvelualat kasvavat. Vuonna 2016 yksityiset palvelualat kasvavat jo noin 2 prosenttia, ja myös kaupan tuotoksen kasvu on 1.6 prosenttia.

Palvelutoimialojen tuotos

	Mrd. e		Osuus, %		Määrän muutos, %					
					Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
	2013*	2013*	2013*	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2010→14	2015→19 ^E
Kauppa	31.8	14.5	-2.1	-0.6	0	2	2	2	0.1	1.5
- moottoriajoneuv. kauppa	5.2	2.4	-3.3	-0.9	0	1	2	2	0.3	1.5
- tukkukauppa	15.1	6.9	-2.3	-0.6	0	2	2	2	-0.6	2.0
- vähittäiskauppa	11.5	5.3	-1.3	-0.5	0	2	2	2	0.8	1.5
Majoitus- ja ravitsemistoi.	7.3	3.3	-2.4	-1.0	1	2	1	1	-0.2	1.5
Liikenne	23.3	10.7	-1.9	-1.8	1	2	2	2	1.3	2.0
Rahoitus- ja vak.toiminta	9.8	4.5	0.5	9.3	0	2	2	2	3.1	2.0
Kiinteistöalan toiminta	31.1	14.2	1.2	1.7	1	1	1	1	1.4	1.0
Liike-elämää palv. toim.	43.1	19.7	-0.1	3.8	2	3	4	4	2.8	3.0
Muut sosiaaliset ja yhteiskunnalliset palvelut	72.1	33.0	-0.1	-0.9	0	1	1	1	0.2	0.5
Yksityiset palvelut	160.1	73.2	-1.0	1.5	0.7	2.1	2.4	2.4	1.4	2.0
Julkiset palvelut	58.5	26.8	0.7	-0.9	-0.5	-0.5	-0.5	-0.5	0.3	-0.5
Yhteensä	218.6	100.0	-0.5	0.7	0.4	1.4	1.7	1.7	1.1	1.5

Lähde: Tilastokeskus.

RAKENNUSTUOTANNON VAIKEUDET JATKUVAT

Rakentamisen lama jatkui viime vuonna, jolloin tuotoksen volyymi putosi runsaat 3 prosenttia. Asuntojen sekä yritysten ja yhteisöjen talonrakentaminen vähenivät viime vuonna vajaat 10 prosenttia. Maa- ja vesirakentamisen tuotanto polki paikallaan, ja rakennustyypeistä vain korjausrakentaminen kasvoi, arviolta 2 prosenttia.

Rakennusyritysten tuotantonäkymät kuluvalle vuodelle ovat edelleen heikot. Viime vuoden talonrakentamisen aloitustiedot osoittavat jyrkkää laskua, ja kotitalouksien uudisasuntojen hankinta on jäissä.

Yritysten ja yhteisöjen talonrakentamista jarruttavat useilla aloilla jatkuvat tuotannon sopeutustoi-

BKT jäi viime vuonna 0.1 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan Suomen BKT supistui viime vuonna 0.1 prosenttia edellisvuodesta. Kokonaistuotanto laski siten hieman syyskuussa ennustettua vähemmän. Kysyntäeristä yksityisten investointien BKT-kontribuutio oli -1.1, yksityisen kulutuksen -0.1, viennin -0.1, tuonnin +0.6 ja varastojen muutoksen ja tilastollisen eron +0.6.

Tuotettujen tavaroiden ja palveluiden yhteenlaskettu arvonlisäys oli viime vuonna 204 miljardia euroa. Ensimmäisellä neljänneksellä kokonaistuotanto lisääntyi 0.1 prosenttia vuodentakaisesta. Toisella neljänneksellä kokonaistuotanto supistui 0.4 prosenttia ja kolmannella neljänneksellä se jäi edellisvuoden lukemiin. Neljänneksellä neljänneksellä kokonaistuotanto väheni 0.1 prosenttia vuodentakaisesta. Kausitasoitettuna kokonaistuotanto supistui ensimmäisellä neljänneksellä 0.2 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Toisella neljänneksellä BKT kasvoi 0.2 prosenttia ja kolmannella neljänneksellä 0.1 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Vuoden viimeisellä

neljänneksellä kokonaistuotanto väheni 0.2 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Teollisuuden arvonlisäyksen volyymi supistui viime vuonna 1.3 prosenttia ja rakentamisen 3.6 prosenttia edellisvuodesta. Teollisuustoimialoista sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto väheni eniten, 4.6 prosenttia. Muu metalliteollisuus väheni 0.7 prosenttia ja metsäteollisuus 0.6 prosenttia. Kemianteollisuuden arvonlisäyksen volyymi kasvoi 3.9 prosenttia.

Palvelualojen arvonlisäys nousi 0.7 prosenttia. Informaation ja viestinnän arvonlisäyksen volyymi kohosi 8.9 prosenttia, kun tietojenkäsittelyn tuotanto kasvoi. Liikenteen arvonlisäyksen volyymi supistui 1.5 prosenttia. Koulutuksen, terveys- ja sosiaalipalvelujen volyymi väheni 1.1 prosenttia ja kaupan tuotanto 0.4 prosenttia. Alkutuotannon arvonlisäyksen volyymi kasvoi viime vuonna 1.4 prosenttia. Kun tarkastellaan arvonlisäyksen volyymien muutosta euroissa toimialoittain edellisen vuoden hinnoin, nähdään että suurin negatiivinen vaikutus tulee koulutuksesta, terveys- ja sosiaalipalveluista sekä rakentamisesta.

Rakentamisen tuotos

	Määrän muutos, %								
	Mrd. e			Edellisestä vuodesta					
	2014*	Osuus, % 2014*	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2010→14	2015→19 ^E
Rakentaminen	28.6	100	-3.8	-3.5	-1.7	1.9	2.1	-0.8	1.8
- talonrakentaminen	20.8	72.5	-5.0	-4.7	-2.0	2.0	1.9	-0.8	1.4
- maa- ja vesirak.	7.9	27.5	-0.5	0.0	1.0	1.5	2.5	-1.0	2.9

Lähde: Tilastokeskus.

met. Talonrakentamisen laskun takia myöskään maa- ja vesirakentamisessa ei ole merkkejä paremmasta.

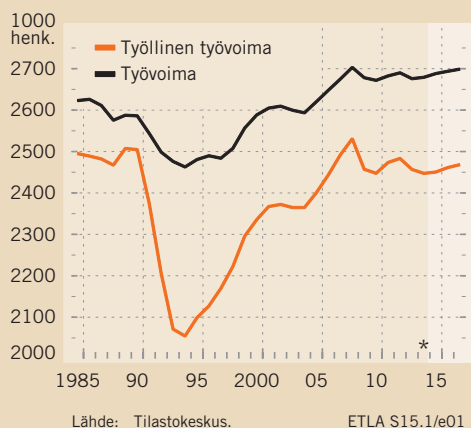
Tänä vuonna koko rakentamisen arvioidaan supistuvan vajaat 2 prosenttia. Yritysten ja yhteisöjen talonrakentaminen vähenee 3–4 prosenttia, ja asuntotuotannon pudotus on samaa suuruusluokkaa.

Maa- ja vesirakentamisen stagnaatio jatkuu ja ilman valtion tukemia hankkeita alan tuotanto kääntyy tänä vuonna laskuun. Korjausrakentaminen kasvaa vakaasti, arviolta 2 prosenttia vuodessa.

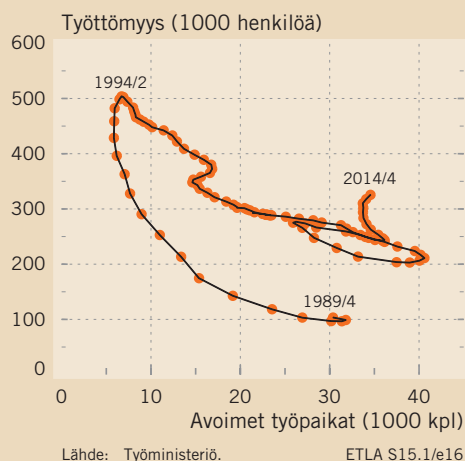
RAKENNUSTUOTANTO LOIVAAN NOUSUUN ENSI VUONNA

Ennustejaksolla rakennustuotanto elpyy rakennusinvestointien elpymisen tahdissa. Ensi vuon-

Työvoiman tarjonta ja kysyntä

Työttömien määrä ja avoimet työpaikat

Työvoimatase, 1000 henkilöä

Erä	2011	2012	2013	2014	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E
Väestö	5389	5414	5440	5466	5491	5517	5543
Työikäinen väestö ¹⁾	4059	4075	4087	4096	4107	4114	4121
Työvoima	2683	2690	2676	2679	2688	2694	2699
Työlliset	2474	2483	2457	2447	2451	2461	2468
Työttömät	209	207	219	232	238	232	231
Tehdyt työtunnit (milj.)	4182	4188	4107	4099	4099	4114	4124
Työvoimaosuus, %	66.1	66.0	65.5	65.4	65.4	65.5	65.5
Työllisyysaste ²⁾ , %	68.6	69.0	68.5	68.4	68.7	69.3	69.7
Työttömyysaste, %	7.8	7.7	8.2	8.7	8.8	8.6	8.5

¹⁾ 15–74 -vuotiaat.

²⁾ Työllisten osuus työikäisestä (15–64 -vuotiaat) väestöstä.

Lähde: Tilastokeskus.

na uudisrakentaminen kasvaa 2.5 prosenttia ja vuonna 2017 päästäneen samaan.

Yritysten rakentamisen arvioidaan vilkastuvan asuntorakentamista hieman vauhdikkaammin. Infrarakentamisessa ja erityisesti väylien kohdalla perusparannus- ja kunnostustarve on joka puolella Suomea kasvanut.

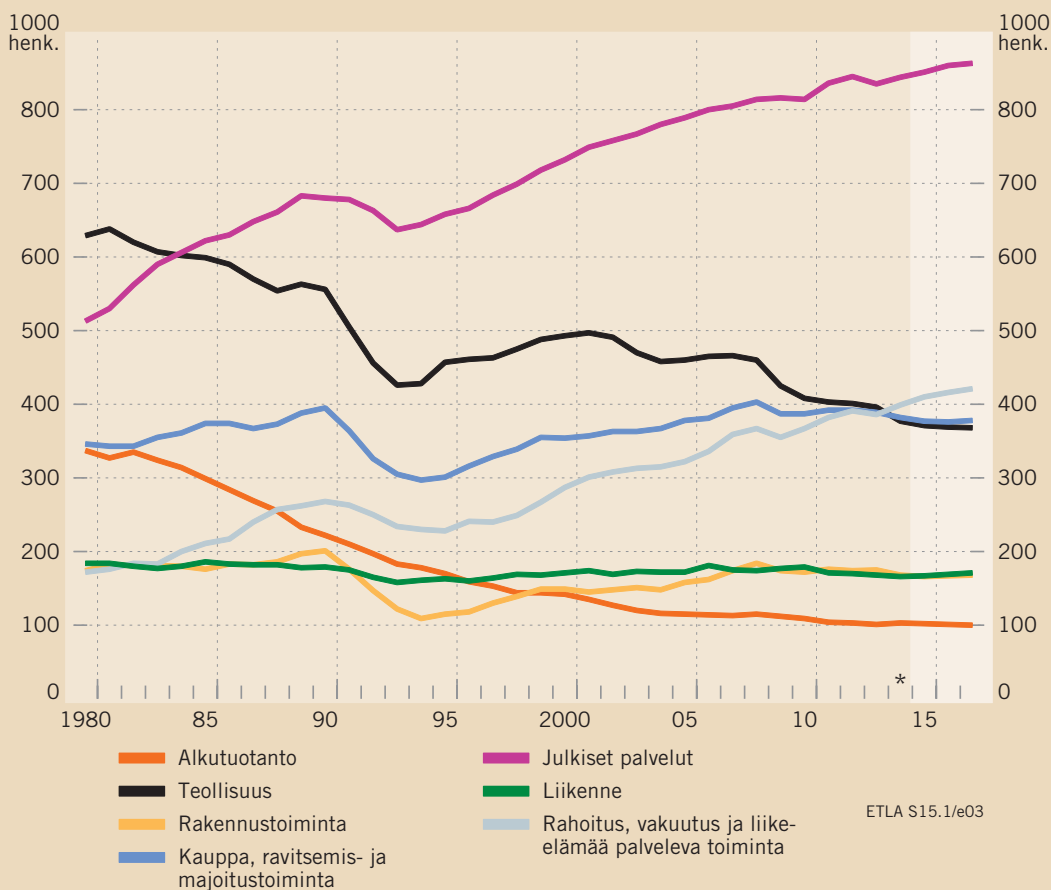
Talonrakennusinvestointien kasvun vanavedessä maa- ja vesirakentaminen vilkastuu hieman ja kasvaa vuonna 2017 arviolta 2 prosenttia. Vuosina 2016 ja 2017 rakentamisen tuotoksen

volyymin arvioidaan kohoavan keskimäärin 2 prosenttia vuodessa.

TYÖLLISYYDEN LASKU TAITTUU TÄNÄ VUONNA

Kokonaistuotannon hienouden laskun takia työllisyys supistui viime vuonna 0.4 prosentilla ja tehtyjen työtuntien määrä hieman vähemmän. Tuotannon lasku oli suurinta vientiteollisuudessa ja rakennusallalla, joissa työn kysyntä väheni yli 4 prosenttia. Kulutuksen supistumisesta huolimatta palvelualojen työpaikat lisääntyivät 0.6 prosenttia, koska mm. osa-aikatyön kysyntä kasvoi tuntuvasti.

Työlliset toimialoittain

Kausitasoitettuna työllisten määrän ja työvoiman tarjonnan lasku taittui viime vuoden lopulla. Kohentuneet suhdannenäkymät ovat kuitenkin hauraat, joten työn kokonaiskysyntä virkoo aikaisintaan vuoden jälkipuoliskolla. Palveluyrityksissä työpaikat lisääntyvät maltillisesti koko vuoden, mutta teollisuudessa ja rakennusosalalla työllisyyden laskusuuntaus jatkuu.

Tänä vuonna koko kansantalouden työpaikkojen määrä kasvaa vaivaiset 0.1 prosenttia. Kun työvoimaa tulee tarjolle työpaikkoja enemmän, nousee työttömyysaste tänä vuonna 0.1 prosenttiyksiköllä 8.8 prosenttiin.

TEOLLISUUDESSA TYÖPAIKKOJEN LASKU JATKUU

Vientiteollisuuden heiveröisen elpymisen ja rakennustuotannon laskun vuoksi jalostuselinkeinojen menettävät tänä vuonna yhteensä 8 000 työpaikkaa. Ensi vuonna supistumistahti loivenee, kun teollisuus- ja rakennustuotannossa päästään keskimäärin 2–3 prosentin kasvuun.

Vuonna 2017 jalostuselinkeinojen työpaikkojen lasku pysähtyy. Teollisuudessa työpaikkakato jatkuu, mutta rakennusosalalla työn kysyntä lisääntyy, kun yksityisen kulutuksen ja rakennusinvestointien kasvu vilkastuvat.

Ennustejaksolla teollisuuden toimialoista työn kysyntä kasvaa ainoastaan energiahuollossa, jossa tuotantoa kasvattaa mm. voimalaitosten modernisointi ja sähköverkkojen kaapelointi.

USEAT PALVELUALAN YRITYKSET REKRYTOIVAT LISÄÄ

Yksityisillä palvelualoilla työn kysyntä kasvaa koko ennustejakson. Työllisyysnäkymät ovat lupaavimmat liike-elämän aloilla ja informaatiopalveluissa sekä kotitalouksien yksityiseltä sektorilta hankkimissa henkilökohtaisissa palveluissa. Liike-elämän palveluissa uusia työpaikkojen luo mm. teollisuuden palveluostojen kasvu.

Kaupan ammateissa työn kysyntä supistuu tänä ja hienokseltaan myös ensi vuonna. Tukku- ja vähittäiskauppa tarjoavat lisää työpaikkoja vasta vuonna 2017, jolloin rakennustuotannon ja kotitalouksien ostovoiman kasvu ovat varmistuneet. Kaupan alan elpymistä hidastaa mm. verkkokaupan yleistymisen aikaansaama kilpailun kiristyminen.

Liikenteen toimialoilla, joihin tässä luetaan mukaan myös tietoliikennepalvelut, työpaikkojen kasvu käynnistyy jo tänä vuonna. Perinteisessä liikenteessä työllisyys paranee hitaasti viennin kasvun vanavedessä. Sen sijaan uutta teknologi-

Työlliset toimialoittain¹⁾, 1000 henkilöä

Toimiala	TOL-02	2012	2013	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E
Alkutuotanto	A,B	109	107	109	108	107.1	106
Koko teollisuus	C,D,E	382	377	359	353	350.9	350
Rakentaminen	F	175	176	169	167	167.6	169
Kauppa- ja majoitustoiminta	G,H	386	383	376	371	370.1	372
Liikenne	I	245	242	240	242	243.7	246
Rahoitus- ja liike-elämää palveleva toiminta	J,K	336	332	343	352	357.3	362
Julkiset ja muut yht. palv.	L-O	839	829	839	846	854.7	857
Julkinen sektori		666	668	673	673	671.3	669
Palvelut yhteensä		1806	1786	1798	1811	1825.9	1837
Toimiala tuntematon	X	11	11	12	11	10	5
Koko kansantalous		2483	2457	2447	2451	2461	2468

¹⁾ Toimialaluokitus 2002.

Lähde: Tilastokeskus.

aa tarjoavissa tietoliikenne- ja viestintäpalveluissa työn kysyntä kasvaa noin 1 prosentin vuosivauhdilla koko ennustejakson.

Valtion ja kuntien suuret rahoitusvajeet rajoittavat hyvinvointipalvelujen tarjontaa, joten niillä ei ole pariin vuoteen mahdollisuuksia lisätä henkilökuntansa määrää. Nämä säästötoimet lisäävät yritysten tarjoamien terveys- ja sosiaalipalvelujen kysyntää ja työpaikkojen määrä kasvaa vuosittain 2–3 prosenttia.

Kokonaistuotannon varovainen kasvu ja investointien vilkastuminen ensi vuodesta lukien kääntävät työttömyyden lievään laskuun. Työttömyysasteen ennustetaan alenevan ensi vuonna 8.7 prosenttiin ja vuonna 2017 se laskee 8.5 prosenttiin. Työllisyysaste kohoaa ennustejaksolla viime vuoden 69.2 prosentista 69.7 prosenttiin.

Tuonti ja maksutase

TAVARATUONTI KASVAA TÄNÄ VUONNA SAMAA TAHTIA KUIN VIIME VUONNA

ETLA arvioi, että tavaratuonnin määrä kasvaa tänä vuonna noin prosentin, eli samaa tahtia kuin viime vuonna. Kaikkien hyödykeryhmien tuonti kasvaa suunnilleen saman verran. Palvelut mukaan lukien tuonti jää tänä vuonna edellisvuoden lukemiin.

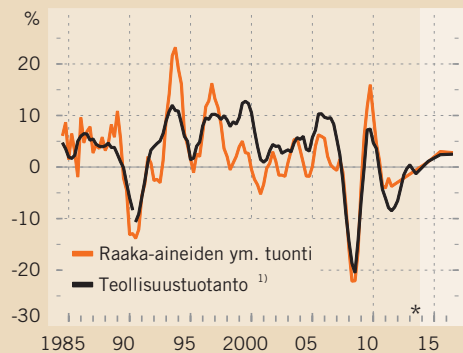
Ensi vuonna tavaratuonti kasvaa 2.6 prosenttia, mikä on jonkin verran syksyllä arvioitua vähemmän. Tavara- ja palvelutuonti yhteensä kasvaa ensi vuonna runsaat 2 prosenttia.

INVESTOINTITAVAROIDEN TUONTI KÄÄNTYY TÄNÄ VUONNA KASVUUN

Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonnin määrä nousi viime vuonna 4.5 prosenttia, vaikka teollisuustuotanto supistui. Hyödykeryhmän tuonnin arvioidaan tänä vuonna kasvavan vain prosentin. Ensi vuonna teollisuuden tuotos kasvaa runsaat 2 prosenttia, jolloin raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti lisääntyy 3 prosenttia. Vuonna 2017 hyödykeryhmän tuonti kasvaa vajaa 3 prosenttia, teollisuustuotannon kasvuvauhdin tahdissa.

Energiatuotteiden tuonti kääntyy tänä vuonna prosentin kasvuun. Myös investointitavaroiden tuonnin odotetaan kääntyvän noin prosentin kasvuun. Ensi vuonna kasvuvauhti nousee 3 prosenttiin, kun teollisuustuotanto piristyy ja kotimainen teollisuus tarvitsee uusia koneita ja laitteita.

Raaka-aineiden tuonnin ja teollisuustuotannon muutos

1) Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

Vuoteen 1998 asti raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti.

Lähteet: Tilastokeskus, Tulli.

ETLA S15.1/m01

Tavara- ja palvelutuonti

	Arvo ¹⁾		Määrä ¹⁾						
	Mrd. e 2014*	% -osuus 2014*	Muutos ed. vuodesta, %					Keskimäärin	
			2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2010→14	2015→19 ^E
Raaka-aineet ja tuotantohyöd.	19.8	34.4	-2.4	4.5	1	3	3	4.6	3
Energiatuotteet	12.0	20.8	9.3	-2.1	1	1	1	2.6	1
Investointitavarat	11.0	19.1	-6.1	-2.8	1	3	4	1.4	4
Kulutustavarat	14.7	25.6	0.8	2.0	1	2	2	3.3	2
- kestokulutustavarat	3.9	6.8	1.0	5.3	1	3	4	3.6	4
- muut kulutustavarat	10.8	18.8	0.7	0.7	1	2	2	3.2	2
Koko tavaratuonti ²⁾	54.9	100	-0.5	1.0	1.1	2.6	2.2	3.2	2.5
Tavara- ja palvelutuonti ²⁾	76.9	..	-1.6	-1.4	0.2	2.4	2.3	2.2	2.3

¹⁾ Käyttötarkoituksen mukainen tuonnin arvo Tullitilaston (c.i.f.) mukaan. Määrän muutokset ETLAn laskelma.

²⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tulli.

Vuonna 2017 investointitavaroiden tuonti lisääntyy 4 prosenttia. Tämänhetkisten tietojen mukaan Fennovoiman ydinvoimalan rakentaminen alkaa vasta vuonna 2018. Sen vaikutus investointitavaroiden tuontiin näkyy selvästi vasta vuodesta 2019 eteenpäin.

Kestokulutustavaroiden tuonti lisääntyi viime vuonna runsaat 5 prosenttia. Tänä vuonna ryhmän tuonnin kasvu jää runsaaseen prosenttiin. Ensi vuonna kestokulutustavaroiden tuonti kasvaa noin 3 prosenttia, kun yksityinen kulutusksyntä vahvistuu.

Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti lisääntyi viime vuonna vain 0.7 prosenttia. Tänä vuonna niiden tuonti kasvaa runsaan prosentin. Vuosina 2016–2017 hyödykeryhmän tuonti kasvaa vajaat 2 prosenttia.

Tavaratuonnin määrä lisääntyi viime vuonna prosentin

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaratuonnin määrä kasvoi viime vuonna prosentin edellisvuodesta.

Ensimmäisellä neljänneksellä tavaratuonnin määrä supistui 5.9 prosenttia vuodentakaisesta, mutta kohosi toisella neljänneksellä 8.1 prosenttia edellisvuodesta. Kolmannella neljänneksellä tavaratuonnin määrä jäi 2.3 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi, mutta lisääntyi vuoden viimeisellä neljänneksellä 4.5 prosenttia.

Kausitasoitettuna tavaratuonnin määrä väheni ensimmäisellä neljänneksellä 2.2 prosenttia, mutta lisääntyi toisella neljänneksellä 8.1 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kolmannella neljänneksellä tuontimäärä supistui 3.6 prosenttia, mutta viimeisellä neljänneksellä se kasvoi 2.6 prosenttia edellisestä neljänneksestä.

Tavaroiden tuontihinnat laskivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 2.5 prosenttia edellisvuotisesta. Tilastokeskuksen tuontihintaindeksi putosi 2.1 prosenttia.

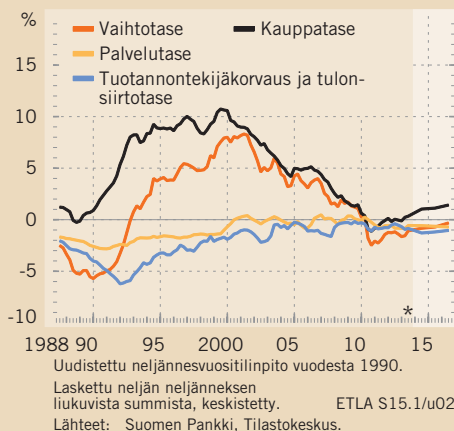
VAIHTOTASEEN ALIJÄÄMÄ PIENENEE SELVÄSTI ENNUSTEPERIODILLA

Kauppataseen ylijäämän odotetaan nousevan tänä vuonna 0.7 miljardista eurosta 2.1 miljardiin euroon. Tavaraviennin arvon odotetaan pysyvän lähes ennallaan. Tavaratuonnin arvo pienenee sen sijaan selvästi viimevuotisesta, kun tuontihinnot keskimäärin jäävät edellisvuotista matalimmiksi. Vuonna 2016 kauppataseen ylijäämä kasvaa edelleen.

Arvioimme, että palvelutaseen alijäämä pienenee tänä vuonna 1.2 miljardiin euroon ja että alijäämä syvenee 1.4 miljardiin euroon ensi vuonna. Sekä palveluviennissä että -tuonnissa suurien kansainvälisten konsernien sisäiset siirrot muodostavat suuren erän, jota on hankalaa ennustaa. Tietojenkäsittelypalvelut ovat toinen suuri erä.

Maksutasetilastointi siirtyi vuosi sitten Suomen Pankilta Tilastokeskukselle ja heinäkuussa otettiin käyttöön uusi maksutasekäsikirja (BPM6). Uuden tilastointijärjestelmän mukaiset vaihtotaseen tulojen ja menojen aluerät eivät vielä ole aivan ajan tasalla, mikä hankaloittaa palveluviennin ja -tuonnin tulkintaa ja ennustamista.

Vaihtotaseen ylijäämä komponentteittain suhteessa BKT:hen

Tavaroiden ja palvelusten tase kääntyy tänä vuonna vajaan miljardin euron ylijäämään, kun tuonnin arvo laskee. Ensi vuonna ylijäämä kasvaa vain vähän.

Viime vuosina vaihtotaseen alijäämään on vaihtanut eniten tuotannontekijä- ja tulonsiirtojen tase. Omaisuustulot ja omaisuusmenot, eli rajan yli kulkevat nettomääräiset osingot, korot ja kotiutetut voitot heiluttelevat erityisen voimakkaasti tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tasetta.

Varsinkin osinkojen ja voittojen suunnat voivat vaihtua äkillisesti vuodesta toiseen. Niiden muutokset voivat vaikuttaa merkittävästi vaihtotaseeseen. Arvioimme, että tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen alijäämä pienenee tänä vuonna vain vähän 2.7 miljardiin euroon ja ensi vuonna 2.5 miljardiin euroon.

Vaihtotaseen alijäämän odotetaan pienenevän tänä vuonna 1.7 miljardiin euroon viime vuoden 3.7 miljardista eurosta. ETLA arvioi, että vaihtotaseen alijäämä pienenee 1.5 miljardiin euroon vuonna 2016 ja 0.7 miljardiin euroon vuonna 2017.

KOTITALOUSSEKTORIN SÄÄSTÄMINEN NOUSEE SEKÄ TÄNÄ ETTÄ ENSI VUONNA

Kotitalouksien säästäminen laski viime vuonna 0.3 miljardiin euroon edellisvuoden 1.3 miljardista eurosta. Kansantalouden tilinpidon säästämiskäsite ei kuitenkaan ota huomioon kaikkia kotitalouksien rahoituksen lähteitä ja rahoituksen käyttökohteita. Kansantalouden tilinpidon sääs-

Vaihtotase oli viime vuonna 3.7 miljardia euroa alijäämäinen

Kansantalouden tilinpidon maaliskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan vaihtotase oli 3.7 miljardia euroa alijäämäinen vuonna 2014. Vaihtotase vahvistui siten 0.1 miljardia euroa edellisestä vuodesta.

Kauppataaseeseen kertyi viime vuonna 0.7 miljardin ylijäämä, ja palvelutaseen alijäämä pieneni hieman 1.6 miljardiin euroon. Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen alijäämä syveni 2.8 miljardiin euroon.

Sekä tavaroiden viennin että tavaroiden tuonnin arvo väheni viime vuonna. Tuonnin arvo supistui viennin arvoa enemmän, jolloin kauppataaseeseen syntyi ylijäämä. Myös palvelutuonnin arvo supistui enemmän kuin palveluvien- nin arvo.

Vaihtotase, mrd. euroa

	2013*	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E
Tavaroiden vienti (fob) ¹⁾	55.7	55.6	55.5	58.8	61.5
Tavaroiden tuonti (fob) ¹⁾	55.7	54.9	53.3	56.4	58.4
Kauppataaseen ylijäämä	0.0	0.7	2.1	2.4	3.1
Palveluvienti	21.9	20.5	20.7	21.4	22.3
Palvelutuonti	23.6	22.0	21.9	22.7	23.9
Palvelutaseen ylijäämä	-1.7	-1.6	-1.2	-1.4	-1.5
Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä	-2.0	-2.8	-2.7	-2.5	-2.3
Vaihtotaseen ylijäämä	-3.8	-3.7	-1.7	-1.5	-0.7
Vaihtotaseen ylijäämä / BKT, %	-1.9	-1.8	-0.8	-0.7	-0.3
Vaihtotaseen ylijäämä / viennin arvo, %	-4.9	-4.8	-2.3	-1.9	-0.8

¹⁾ Ml. tavarakaupan järjestelyerät.

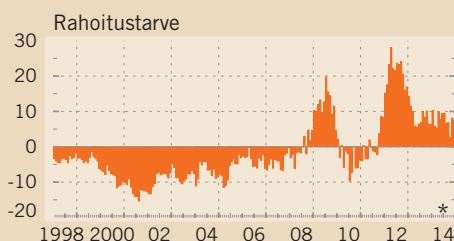
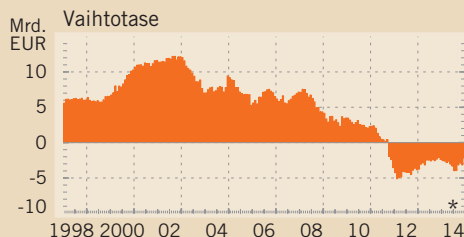
Lähde: Tilastokeskus.

täminen ei siten kuvaa kotitalouksien todellista säästämistä kovin tarkasti. Tänä vuonna kotitalouksien säästäminen kohoaa noin 1.7 miljardiin euroon. Vuonna 2016 kotitaloussektorin säästäminen nousee 2 miljardiin euroon.

Yrityssektorin säästäminen nousi viime vuonna 3.8 miljardiin euroon 2.8 miljardista eurosta. Tänä vuonna yritysten säästäminen alenee 3.2 miljardiin euroon. Ensi vuonna säästäminen hie- man nousee 3.4 miljardiin euroon.

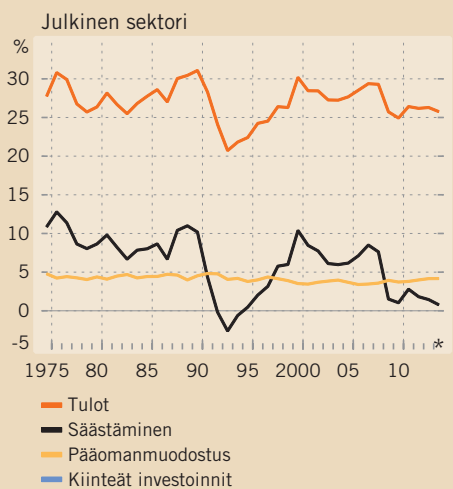
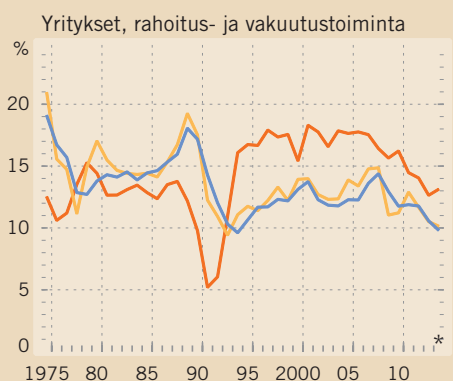
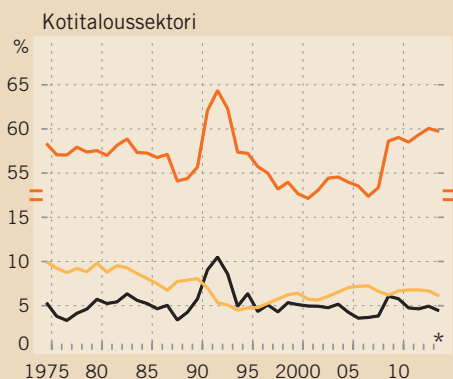
Julkisen sektorin rahoitusaliijäämä nousi viime vuonna tuntuvasti 7 miljardiin euroon. Tänä vuonna se kutistuu 5.7 miljardiin euroon ja ensi vuonna 5.1 miljardiin euroon. Vuonna 2017 julkisyhteisöjen rahoitusaliijäämä supistuu 4.1 miljardiin euroon. Suhteutettuna kokonaistuotantoon arvioimme, että julkisyhteisöjen alijäämä laskee tänä vuonna 2.7 prosenttiin ja 2.4 prosenttiin vuonna 2016. Vuonna 2017 rahoitusjäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen laskee selvästi 1.9 prosenttiin. Julkisen sektorin rahoituskysymyksiä käsitellään tarkemmin sivuilla 49–56.

Vaihtotase ja pääomaliikkeet

Lähteet: Suomen Pankki, Tilastokeskus. ETLA S15.1/u03

Sektoreiden tulot, säästäminen ja pääomanmuodostus (suhde BKT:hen)

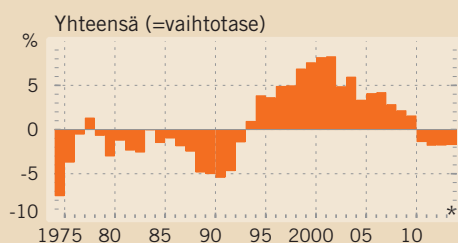
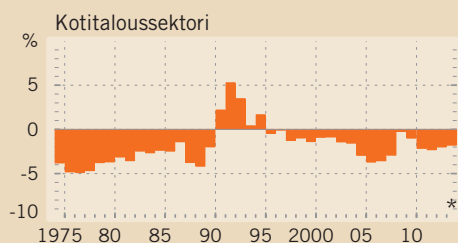
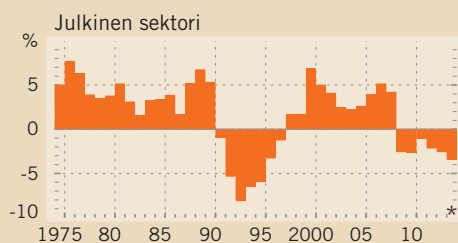
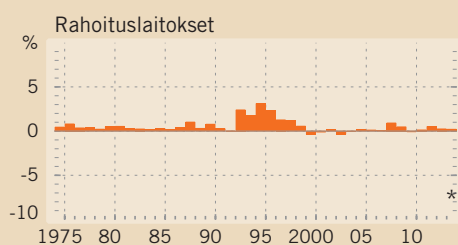
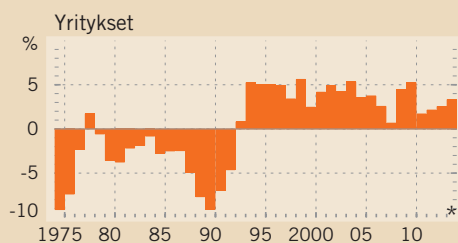

Kaikki erät laskettu poistot mukaan lukien.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S15.1/r08

Vaihtotase ja sektoreittainen netto-luotonanto suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S15.1/r09

Hinnat ja kustannukset

TUONTIHINTOJEN ALENEMINEN ON HIDASTANUT INFLAATIOTA

Energian maailmanmarkkinahintojen aleneminen on johtanut kuluttajahintojen laskuun Suomessa. Tammikuussa hintataso oli 0.2 prosenttia alempi kuin vuosi sitten. Suuret raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan heilahtelut vaikuttavat nopeasti hintatasoon.

Suomen keskimääräiset tuontihinnat ovat laskeneet elokuusta 2012 lähtien. Tammikuuhun 2015 mennessä laskua oli yhteensä 11.9 prosenttia. Aleneminen kiihtyi vuoden 2014 loppupuolella pitkälti raakaöljyn hinnan laskun vuoksi. Tammikuussa tuontihinnat olivat keskimäärin 7.1 prosenttia alemmat kuin vuotta aikaisemmin. Kestokulutustavaroiden tuontihinnat ovat olleet pienessä laskussa vuoden yli jo elokuusta 2013. Sen sijaan muiden kulutustavaroiden ja investointitavaroiden hinnat ovat hieman nousseet vuositasolla viime huhtikuusta alkaen.

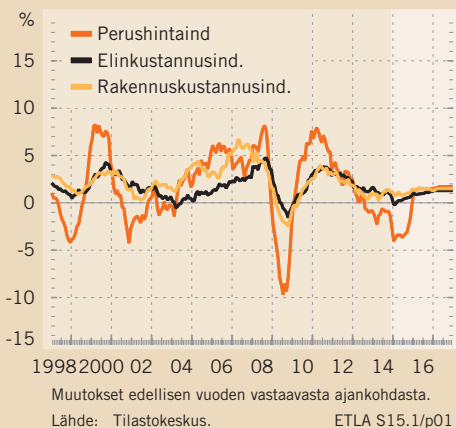
Energiatuotteiden tuontihinnat olivat laskeneet 36 prosenttia, erityisesti joulutammikuussa. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta kuitenkin

nousi helmikuussa. Nousua oli dollareissa 16 prosenttia ja euroissa 18 prosenttia. Siten edelliseen kuukauteen verrattuna energian tuontihinnat nousevat taas vähän helmikuussa. Raakaöljyn euromääräisen hinnan kehitys on suurin riskitekijä tuontihintojen arvioissa ja vaikuttaa vahvasti myös keskimääräisen kuluttajahintainflaation kehitykseen. Arvioihin öljyn hinnan lähiaikojen kehityksestä liittyy nyt poikkeuksellisen paljon epävarmuutta.

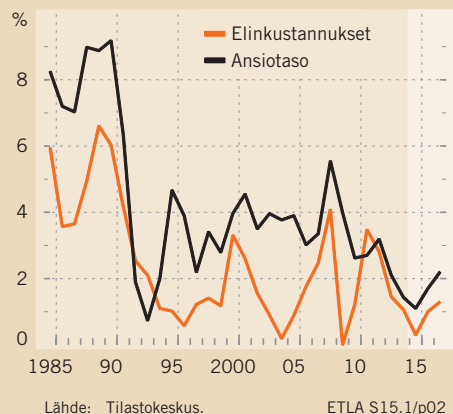
Euro on heikentynyt dollariin nähden raakaöljyn hinnan laskiessa. Siten raakaöljyn hinta ei ole laskenut euroissa yhtä paljon kuin dollareissa. Myös historiallisesti hinta heiluu enemmän dollareissa kuin euroissa mitattuna. Verrattuna vuodentakaiseen tasoonsa raakaöljy oli helmikuussa 47 prosenttia halvempaa dollareissa mitattuna ja 36 prosenttia euroissa mitattuna. Euromääräiset maailmanmarkkinahinnat, pl. energia, sekä teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat olleet suhteellisen vakaat vuodesta 2013 lähtien.

Odotamme, että vuonna 2015 tavaratuontihinnat ovat raakaöljyn hinnan laskun vauhdittamina

Keskeisten hintaindeksien muutokset

Ansiotason ja elinkustannusten muutokset

keskimäärin 3.8 prosenttia alemmat kuin viime vuonna. Vuonna 2016 tuontihinnat kääntyvät jälleen nousuun. Arvioimme raakaöljyn hinnan olevan tänä vuonna 61 dollaria barrelilta ja ensi vuonna 70 dollaria barrelilta. Euron dollarikurssi on oletuksissa tänä vuonna 1.11 ja ensi vuonna 1.10. Ruotsin kruunun kurssi on 9.45 suhteessa euroon molempina vuosina.

KULUTTAJAHINNAT LASKIVAT POLTTOAINEIDEN MYÖTÄ

Harmonisoitu kuluttajahintaindeksi aleni lokatammikuun ajan edellisestä kuukaudesta. Tammikuussa inflaatio oli -0.2 prosenttia jo vuositasollakin. Elintarvikkeiden hinnat alenivat 2.2 prosenttia, erityisesti öljyt ja rasvat, hedelmät ja marjat sekä kasvikset, joissa aleneminen oli 6–7 prosenttia. Sen sijaan kahvin ja teen hinta on noussut rajusti. Aivan viime aikoina kahvin maailmanmarkkinahinta on kuitenkin taas alentunut. Sää- ja muut olosuhteet eri satoalueilla vaikuttavat voimakkaasti hintoihin.

Kilpailu elintarvikekaupassa on kiristynyt jonkin verran, mikä hillitsee hieman hintakehitystä. Ruoan maailmanmarkkinahinta on alentunut selvästi euromääräisestä huipusta elokuussa 2012, mutta viime syyskuun jälkeen suuntaa on taas ollut ylöspäin. Raakaöljyn hinnan lasku vaikuttaa myös ruoan maailmanmarkkinahintoja alentavasti.

Asuntojen vuokrat ovat nousseet edelleen yli 3 prosenttia vuoden takaisesta. Ne ovat nousseet jo kolme vuotta selvästi nopeammin kuin omistusasumisen hinta. Asumiseen liittyvät palvelut ovat kuitenkin jatkaneet nopeaa kallistumistaan yli 5 prosentin vuosivauhdilla. Myös esimerkiksi vakuutusten hinta on edelleen noussut yli 4 prosenttia vuodessa.

Terveystieteiden kustannusten nousu on suhteellisen kovaa, viime vuonna keskimäärin 3 prosenttia, tammikuussa jopa 4.5 prosenttia vuoden

Laskelma kansantalouden hinta- ja kustannustasoon vaikuttavista tekijöistä

Tekijä	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin	
	2014*	2015 ^E	2016 ^E	2017 ^E	2010→14	2015→19 ^E
1. Ansiotaso	1.4	1.1	1.7	2.2	2.5	2.0
2. Työpanos ¹⁾	-0.2	0.0	0.4	0.3	-0.3	0.2
- ansiotyöpanos	-0.2	0.0	0.4	0.3		
- yksityiset elinkeinonharjoittajat	-0.2	0.0	0.4	0.3		
3. Työvoimakustannukset	0.4	1.6	2.2	3.1	2.2	2.6
- palkkasumma	0.6	1.1	2.2	2.8	2.3	2.5
- muut työtulot	0.0	3.8	2.0	4.4	1.8	3.3
4. Tuotanto	-0.1	0.5	1.6	1.8	0.5	1.1
5. Yksikkötyökustannukset (3./4.)	0.6	1.2	0.5	1.3	1.7	1.1
6. Tuontihinnat	-1.8	-2.5	2.8	1.5	2.2	0.9
7. Välilliset verot miinus tukipalkkiot, osuus kokonaistarjonnasta	6.6	2.5	0.0	0.3	1.3	0.4
8. Kustannuspaine (0.65x5. + 0.25x6. + 0.10x7.)	0.7	0.6	0.9	1.3	1.8	1.0
9. Kysyntäpaine sekä viivästynyt hintapaine	0.4	0.7	-0.1	0.1	0.1	0.4
10. Tuotannon hintaindeksi (8.+ 9.)	1.1	1.3	0.8	1.3	1.9	1.4
11. Kulutuksen hinta	1.5	0.3	0.8	1.2	2.3	1.1
12. Reaaliansiotaso	-0.1	0.8	0.9	1.0	0.2	0.9
13. Tuotanto työpanosyksikköä kohti (4./2.)	0.1	0.4	1.3	1.5	0.8	1.3

¹⁾ Tehdyt työtunnit.

Lähde: Tilastokeskus.

takaisesta. Polttoaineiden hintojen aleneminen on puolestaan laskenut liikenteen kustannuksia; tammikuussa ne olivat 15 prosenttia alemmat kuin vuosi sitten.

Euriborit ovat edelleen alentuneet ja lisäksi uusien asuntolainojen korkomarginaalit ovat hivuttaneet alaspäin, mikä on omalta osaltaan hidastanut inflaatiota. Markkinakorot eivät voi enää paljon laskea, joten sieltä ei suurta vaikutusta hintatasoon synny. Uusien nostettujen asuntolainojen kanta on kääntynyt nousuun, mikä kertoo kuluttajien orastavasta uskosta tulevaisuuteen ja suurien hankintojen tekemiseen. Omistusasuminen tulee houkuttelevammaksi korkotason pysytellessä alhaisena ja vuokratason noustessa. Erot maan sisällä kasvavat.

Arvioimme keskimääräisen kuluttajahintainflation olevan tänä vuonna 0.3 prosenttia. EU:n yhdenmukaistetulla inflaatiomittarilla mitattuna hintojen muutos on sama. Ensi vuonna kuluttajahintainflaatio on 1.0 prosenttia. Merkittävin riskitekijä hintaennusteelle on raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan kehitys euroissa.

Vuonna 2013 Suomen kotitalouksien kohtaama hintataso (ml. välillinen verotus) oli 23 prosenttia korkeampi kuin EU28-maissa keskimäärin. Se on ollut suunnilleen tällä tasolla jo pitkään. Hintataso on noin 20 prosenttia korkeampi kuin Saksassa ja euroalueella.

PERUSHINTAINDEKSI ON LASKENUT

Tammikuussa perushintaindeksi oli 4 prosenttia alempana kuin vuosi sitten. Kaivostoiminnan hintaindeksi oli alentunut 27 prosenttia raaka-aineiden hintakehityksen seurauksena. Tehdasteollisuudessakin laskua oli 2.2 prosenttia. Nopeimmin nousua on ollut muiden kulkuneuvojen valmistuksessa (tammikuussa +8.3 prosenttia) ja vaatteiden valmistuksessa (+4.6 prosenttia). Odotamme tuontihintojen alenevan tänä vuonna 4.9 prosenttia, joten myös perushintaindeksi alenee, joskin tätä vähemmän. Ensi vuonna molemmat nousevat tehtyjen raaka-aineiden hintaoleustusten myötä.

PALKAT JA KUSTANNUSKILPAILUKYKY

Vuonna 2013 työn tuottavuus nousi koko kansantaloudessa 0.6 prosenttia ja tehdasteollisuudessa 2.3 prosenttia. Sitä edellisenä vuonna vastaavat luvut olivat -2.1 ja -11.1 prosenttia. Erityisesti tehdasteollisuudessa tuottavuuskehitys on ollut viime vuosina heikkoa ja volatiilia. Vuonna 2014 työn tuottavuus nousi koko kansantaloudessa ennakkotietojen perusteella vain 0.1 prosenttia ja ennustemme mukaan se nousee kuluvana vuonna 0.4 prosenttia.

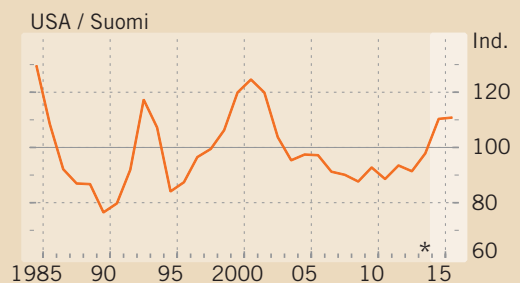
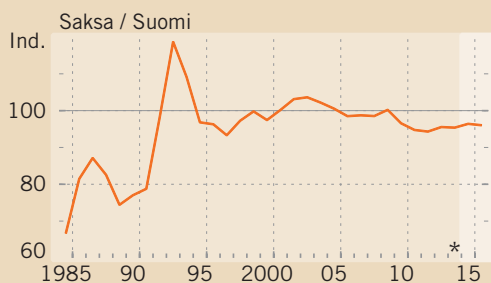
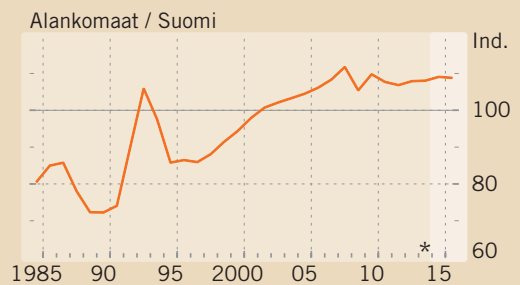
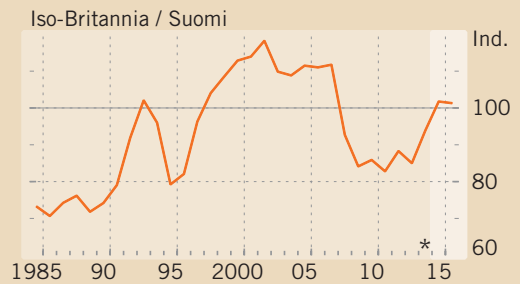
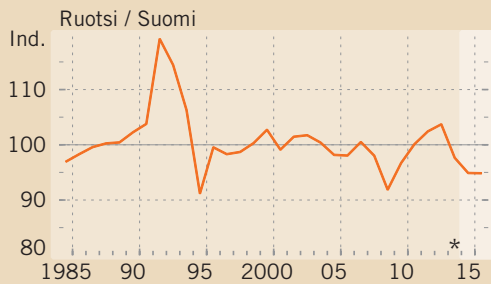
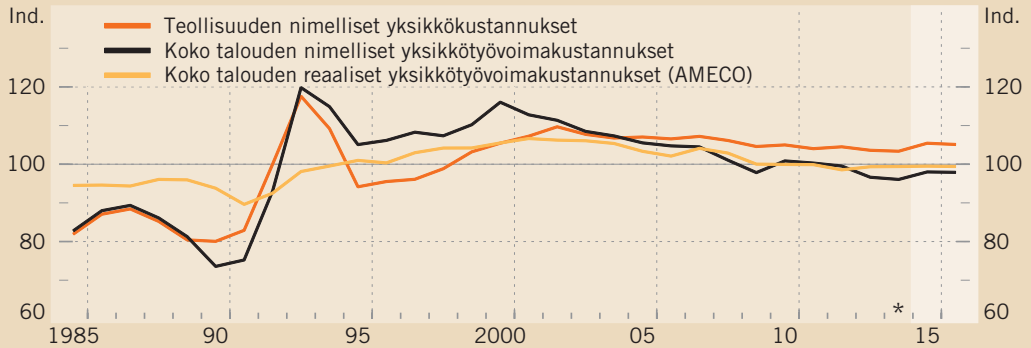
Ansiotasoindeksi nousi koko kansantaloudessa ja myös tehdasteollisuudessa 1.3 prosenttia vuoden 2014 viimeisellä neljänneksellä vuoden takaisesta. Ennusteessa ansiotasoindeksin on oletettu nousevan 1.1 prosenttia vuonna 2015 ja 1.7 prosenttia vuonna 2016. Yhdessä rakenteellisten muutosten kanssa palkkasumma nousee näinä vuosina 1.1 ja 2.2 prosenttia. Maltillinen hintakehitys tukee kuluttajien ostovoimaa jopa näin pienillä korotuksilla.

Arvioimme yritysten sosiaaliturvamaksujen nousevan tätä nopeammin, 3.8 ja 2.0 prosenttia vuodessa. Työvoimakustannukset, eli palkkasumma ja sotut yhteensä, nousevat tällöin 1.6 prosenttia vuonna 2015 ja 2.2 prosenttia vuonna 2016.

Kustannuskilpailukyvyyn analysointiin vaikuttaa se, millä mittarilla sitä mitataan, mitä kilpailijamaaryhmää käytetään ja mitä ajankohtaa katsotaan. Sekä nimellisissä että reaalisissa kustannuksissa nimittäjässä oleva tuotos on deflatoitu, mutta jälkimmäisessä myös osoittajassa oleva panoksen hinta on reaalinen. Kaikki käyrät seuraavan sivun kuviossa ovat kehittyneet Suomen kilpailukyvyyn näkökulmasta heikosti vuosisadan vaihteen jälkeen. Joillain mittareilla kilpailukyvyyn heikkeneminen on vielä tässä esitettyä suurempaa.

Koska lisäksi tuottavuuskehitys on edelleen heikkoa, kilpailukyvyyn parantaminen edellyttää t&k-toiminnan lisäksi maltillista työvoimakustannusten kehitystä pidemmän aikaa.

Suomen teollisuuden kustannuskilpailukyky (kilpailukyky paranee, kun käyrä nousee)

Nimelliset ja valuuttakurssikorjatut Suomen teollisuuden yksikkökustannukset ja koko talouden yksikkötyökustannukset OECD-maihin (14 maata) verrattuna sekä koko talouden reaaliset yksikkötyökustannukset EU15-maihin verrattuna (keskiarvo 1985-2016 = 100).

Lähteet: OECD, Tilastokeskus, Eurostat (AMECO).

ETLA S15.1/p03

ETLAn ennustevirheet

ETLAn suhdannekatsausten ennusteilla pyritään arvioimaan kullakin hetkellä todennäköisin kehityskuva taloudellisille muuttujille. Teksteissä ja vaihtoehtoisissa skenaarioissa hahmotellaan lisäksi erityyppisiä riskejä. Yhdellä luvulla esityksissä piste-ennusteissa osutaan vain harvoin oikeaan. Ennustevirheet johtuvat esimerkiksi kansainvälisen talouskehityksen ja talouspolitiikan arvioiden sekä historiatietojen virheistä, käytetyn mallin (ajattelutapojen) virheistä (mikä riippuu mistäkin ja miten) sekä ”aidoista”, satunnaisista virhetermeistä. Mitä kauempana ennustettavasta vuodesta ollaan, sitä suurempia ovat virheet. Kuitenkin vielä kuluva vuosi koskevissa ennusteissa tehdään melkoisia virheitä muun muassa tilastotietojen puutteista johtuen. Oheinen taulukko kuvaa ETLAn keskimääräisiä ennustevirheitä. Itseisarvojen mediaani kuvaa parhaiten eri ajankohtina tehtyjen ennusteiden keskimääräistä vir-

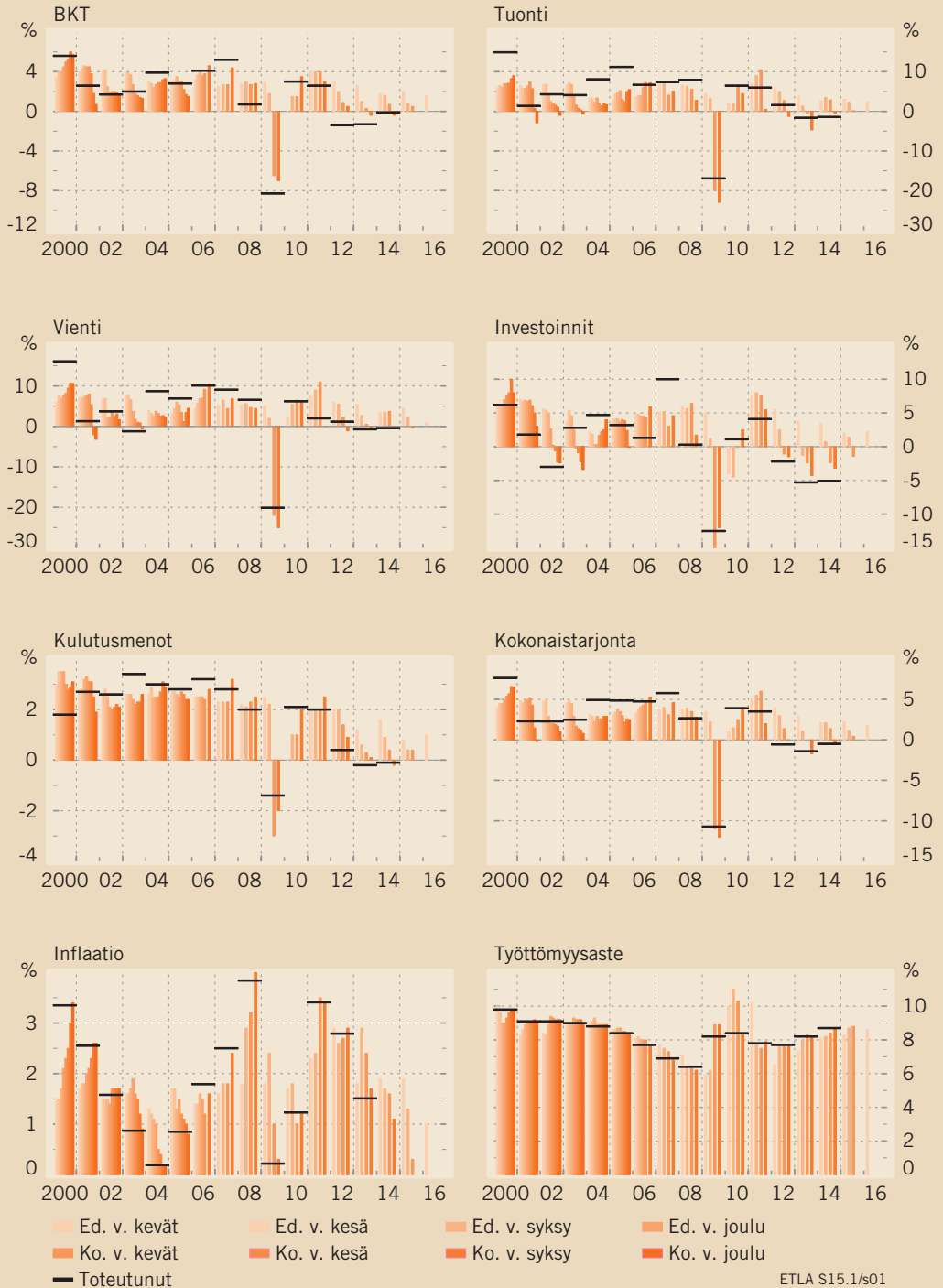
hettä. Mediaani taas kuvaa virheiden mahdollista harhaisuutta. Jos mediaani on lähellä nollaa, ennusteet eivät ole systemaattisesti harhaisia. Taloudellisiin ennusteisiin liittyvästä epävarmuudesta ks. esim. P. Vartia (1994) Talouden ennustamisen vaikeus. ETLA B 100.

Eräiden keskeisten muuttujien ennustevirheet 1973-2012

	Itseisarvojen mediaani				Mediaani			
	Edellisen vuoden		Saman vuoden		Edellisen vuoden		Saman vuoden	
	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy
Kokonaistuotanto	1.9	1.7	1.1	0.6	0.6	0.4	-0.3	-0.3
Tuonti	4.9	3.9	3.2	2.4	0.5	0.1	-0.7	-1.7
Kokonaistarjonta	2.8	2.0	1.7	1.1	0.8	0.3	-0.3	-0.5
Vienti	4.2	3.0	2.6	1.6	-0.8	-1.4	-0.9	-1.3
Investoinnit	4.3	4.5	3.2	2.7	2.0	1.9	1.6	0.7
- yksityiset	5.1	4.4	4.1	2.5	2.2	1.8	2.1	0.9
- julkiset	3.8	4.4	4.4	3.8	1.3	0.4	-0.1	-1.0
Kulutus	1.0	0.8	1.0	0.6	-0.4	-0.3	-0.4	-0.3
- yksityinen	1.6	1.2	1.1	0.8	-0.2	-0.5	-0.5	-0.5
- julkinen	1.0	1.0	0.7	0.8	-0.3	-0.3	-0.3	-0.1
Kokonaiskysyntä	2.8	2.0	1.7	1.1	0.8	0.3	-0.3	-0.5
Työttömyysaste	1.1	0.6	0.5	0.2	0.4	0.1	0.3	0.1
Yksityisen kulutuksen hinta/Kuluttajahinnat ¹⁾	1.2	1.0	0.5	0.4	-0.3	-0.2	-0.2	0.0

¹⁾ Yksityisen kulutuksen hinta 1973–2003, Kuluttajahinnat vuodesta 2004 eteenpäin.
Lähde: Tilastokeskus.

Ennusteiden tarkentuminen

Vuodesta 2006 alkaen ennusteita on julkaistu kahdesti vuodessa, keväällä ja syksyllä.

ÄLYKANKAITA & KUKKAMEKKOJA – Suomalainen tekstiiliteollisuus globalisaation ristiaallokossa

Antti-Jussi Tahvanainen – Mika Pajarinen

127 s. 24 euroa
(Tuotekoodi B265) ISBN 978-951-628-620-7

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Artikkelit

Öljyn hinta, valuuttakurssimuutokset ja talouskehitys 78

Paavo Suni

Cleantechin paluu – onko todellisuus edelleenkaan tarua
ihmeellisempää? 83

Annu Kotiranta, Antti Tahvanainen, Peter Adriaens & Maria Ritola

Öljyn hinta, valuuttakurssimuutokset ja talouskehitys

PAAVO SUNI

Tutkija
ETLA

Viime aikoina maailmantalouden kehitykseen on vaikuttanut merkittävästi kaksi asiaa, öljyn hinta ja euron kurssi. Käsittelemme seuraavassa näihin molempiin liittyviä riskejä ETLAn käytössä olevalla maailmantalouden mallilla (NiGEM) tehtyjen laskelmien pohjalta. Öljyn hinnan osalta olemme aiemmin tarkastelleet hinnan laskun vaikutuksia (ks. Suni, 2015). Nyt tarkastelemme jossakin vaiheessa toteutuvan hinnan nousun vaikutuksia. Euron kurssin osalta arvioimme kurssin 10 prosentin heikentymisen vaikutuksia.

Maailmantalouden näkymät ovat parantuneet raakaöljyn hinnan voimakkaan laskun takia tuntuvasti. Raakaöljyn kuluttajat hyötyvät rajusta laskusta, kun taas tuottajat jarruttavat niiden tuloja pienentävää negatiivista vaikutusta reserveihinsä turvautumalla. Yhdysvallat on saanut merkittävän kasvuimpulssin suuren raakaöljyriippuvuutensa ja polttoaineverotuksen keveyden takia. Euroalue hyötyy myös tuntuvasti öljyn hinnan laskusta, vaikka öljyintensiteetti on suhteellisen matala ja verotus verraten kireä. Euron heikentyminen on kuitenkin syönyt osan raakaöljyn dollarihinnan muutoksesta. Suomen hyötyä on nakertanut Venäjän suuri osuus viennistä. Venäjä on öljystä hyvin riippuvaisena taloutena kärsinyt öljyn hinnan laskusta tuntuvasti. (Ks. Suni, 2015)

Yhdysvaltojen dollari alkoi vahvistua euron suhteen nopeasti jo huhtikuusta 2014. Kesällä 2014 ja vuoden 2015 alussa vahvistuminen oli erityisen nopeaa. Tämä nakersi melko suuren osan

öljyn hinnan laskusta euroissa mitattuna. Dollarin vahvistui ensin euroa vastaan. Sen efektiivinen eli useiden valuuttojen korilla tarkastellun kurssin vahvistuminen alkoi myöhemmin, vasta kesäkuussa 2014. Euron efektiivinen valuuttakurssi heikkeni euron dollarikurssin tahdissa lokakuuhun 2014 asti, jolloin USA:n keskuspankki lopetti markkinoiden vaihteittain pienenevän tukemisen arvopaperiostoin (tapering) ja kävi ilmeiseksi, että EKP oli vähitellen turvautumassa joukkovelkakirjojen ostoihin USA:n esimerkkiä seuraten. EKP:n rahapolitiikka pysynee pitkään hyvin keveänä, mutta Yhdysvaltojen rahapolitiikan suunta sen sijaan on kiristymään päin.

Raakaöljyn hinta päivittäin, Brent, spot

Lähteet: Bloomberg, ETLA.

ETLA S15.1/b229

Sekä öljyn hintaan että euron dollarikurssiin liittyy suurta epävarmuutta muun muassa keskuspankkien rahapolitiikan virityksen suhteen. Rahapoliittisten poikkeuksellisten toimien suuruuden ja ajoituksen ohella riskiä lisää maailmantalouden kannalta keskeisen Kiinan talouskehitys, jossa talousriskit ovat heikompaan suuntaan.

Seuraavassa esitellyissä mallisimuloinneissa oletetaan valuuttakurssit itse valuuttakurssisokkia lukuun ottamatta kiinteiksi, muutoin malli toimii tavanomaisin oletuksin.

ÖLJYN HINTA TASAANTUNUT JA KÄÄNTYMÄSSÄ NOUSUUN?

Brent-öljyn tynnyrihinta heilahteli helmi-maaliskuussa 50–60 dollarissa, noin puolet halvempaa kuin viime kesäkuussa, jolloin hinta alkoi nopeasti laskea. Raakaöljyn hinta käväisi alimmillaan tammikuussa 45 dollarin tuntumassa tynnyriltä, mutta nousi sen jälkeen nopeasti 60 dollarin tuntumaan Irakin hiekkamyrskyn ja USA:n poikkeuksellisen kylmän sään tukemana. ETLAn ennusteessa raakaöljyn hintaennuste on tänä vuonna 61 ja ensi vuonna 67 dollaria tynnyriltä. Eurohinnat ovat 55 ja 63 euroa tynnyriltä euron dollarikurssikiinnitystä, 1.1 dollaria käyttäen. Oletettu kurssi on 8.5 prosenttia alempi kuin vuoden

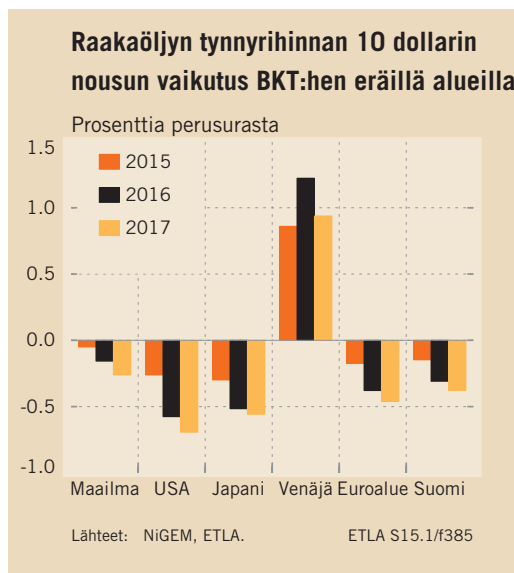
alussa ja 19 prosenttia alempi kuin vuoden 2014 kesäkuussa.

Raakaöljyn hintaennuste on poikkeuksellisen epävarmalla pohjalla muun muassa siksi, että OPEC-kartelli on muuttanut politiikkaansa. Vuoden 2011 keväästä kesäkuuhun 2014 vakaana pysynyt öljyn hinta oli osaltaan seurausta OPECin hintaa vakauttavasta politiikasta (World Bank, 2015). Kesäkuussa 2014 alkaneen hinnan laskun odotettiin olevan tilapäistä ja Saudi-Arabian odotettiin supistavan tarjontaansa markkinoiden vakauttamiseksi. Marraskuussa OPEC päätti pitää kiintiönsä ennallaan, mikä vauhditti hintojen laskua. Tilanne muistuttaa OPEC-politiikan käännoä vuonna 1985, jolloin korkeaksi nousut öljyn hinta pienensi markkinoita säädelleen Saudi-Arabian markkinaosuutta muun muassa Pohjanmeren öljyn tullessa markkinoille. Saudi-Arabia päätti tuolloin puolustaa kutistuvaa markkinaosuuttaan, mistä seurasi raakaöljyn hinnan suuri pudotus. (Gamal, 2014)

Nytkin on meneillään markkinaosuustaisto, tällä kertaa tavanomaisen ja epätavanomaisen, kustannuksiltaan kalliin öljyn tuottajien välillä. OPEC-maat odottavat jälkimmäisten supistavan tarjontaansa hinnan stabiloimiseksi, mutta se näyttää tapahtuvan hitaasti. Yhdysvaltojen öljyntuotanto on USA:n energiaviraston (EIA) mukaan nousut vielä alkuvuoden aikana, vaikka öljynporaukseen (rig) lukumäärä on alentunut nopeasti. Ilmeisesti aluksi on suljettu kaikkein kannattamattomimmat öljynporaukset. Yhdysvaltojen tuotanto kääntyneekin laskuun hitaasti, koska olemassa olevan tuotannon perusinvestoinnit on jo tehty.

Raakaöljyn hintakehityksen ennustaminen vuosiksi 2015–2017 on hyvin epävarmalla pohjalla, koska raakaöljyn kysynnän kannalta keskeisen Kiinan imu on pysyvästi pienentynyt, ja tarjontakymät ovat epäselvät. Öljyn hintaheilahtelut jatkunevat pitkään suurina.

Mallisimuloinnissa riskiä kuvattiin raakaöljyn tynnyrihinnan (Brent) 10 dollarin pysyvänä nousu-

na perusuraan verrattuna. Raakaöljyn hinnan nousun vaikutus maailman BKT:hen olisi keskimäärin vain hieman negatiivinen ensimmäisenä vuonna, mutta vaikutus vahvistuisi usean vuoden ajan, kun hinnan nousun negatiivinen vaikutus öljyn kuluttajiin lisäänty. Globaali keskimääräinen vaikutus asettuu luonnollisesti tuottajien ja kuluttajien vaikutusten väliin, mutta se on selvästi kuluttajavaikutusta lähempänä.

Raakaöljyn hinnannousu alentaishi Yhdysvaltojen kokonaistuotantoa ensimmäisenä vuonna noin 0.3 prosenttiyksikköä. BKT:n pudotus olisi kymmenyksen enemmän kuin euroalueella USA:n euroaluetta suuremman öljyintensiteetin takia. Sokin vaikutus Suomen BKT:hen on hieman euroaluetta pienempi, koska Venäjän tuntuvasti parantuva taloustilanne vahvistaa Suomen vientiä Venäjälle euroaluetta enemmän.

EURO HEIKKENEE PARITEETTIIN DOLLARIN KANSSA?

Euron kurssi on kovassa heikentymispaineissa, koska Yhdysvaltojen ja euroaleen rahapolitiikan suunnat ovat kääntymässä voimakkaasti eri suuntiin. Yhdysvalloissa ennakoidaan ohjauskoron nousua jo ensi kesänä. Euroalueella korkoja laskettaisiin edelleen tuntuvasti, jos tilaa olisi.

Keskuspankki saattaa pohtia jopa negatiivisen koron käyttöönottoa Ruotsin Riksbankin tapaan. Tämä tuntuu kuitenkin epätodennäköiseltä, koska suuren pankin vastaavat toimet tulkittaisiin helposti "valuuttasodaksi". EKP:n onkin turvauttava epätavanomaisiin menetelmiin kuten ns. määrälliseen elvytykseen.

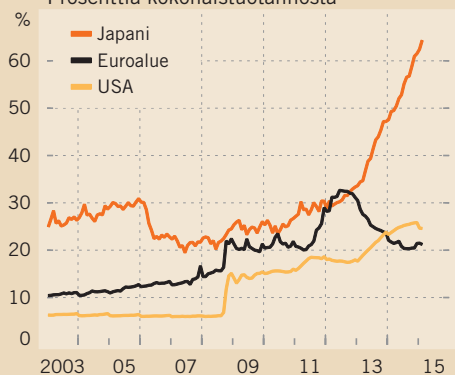
EKP:n määrällisen elvytyksen laajamittainen käynnistäminen, USA:n keskuspankin päätös lopettaa joukkovelkakirjaostot lokakuussa 2014, spekulointi USA:n keskuspankin ohjauskoron nousun ajoittumisesta sekä keskuspankkitaseen ennen pitkää alkavasta purkamisesta ovat vahvistaneet dollaria tuntuvasti euron suhteen. Kreikan rahoitusneuvottelujen vaikeudet ovat lisänneet vauhtia.

EURO SAATTAA HEIKENTYÄ JOPA ALLE PARITEETIN DOLLARIN SUHTEEN

ETLAn ennusteissa euron kurssiksi on oletettu 1.1 dollaria. Euron 10 prosentin heikentymisen dollarin suhteen painaisi euron pariteettiin dollarin suhteen. Tämän suuruinen euron heikkeneminen nostaisi euroalueen kokonaistuotannon tason ensimmäisenä vuonna 0.4 prosenttia ja toisena vuonna yhden prosentin perusuraa

Euroalueen, Japanin ja Yhdysvaltojen keskuspankin taseet

Prosenttia kokonaistuotannosta

Lähteet: Federal Reserve, BEA, BOJ, ESRI, ETLA. ETLA S15.1/f386

USA:n dollarin ja euron efektiiviset valuuttakurssit ja euron dollarikurssi

2008/12 = 100

Lähteet: Suomen Pankki, BIS, ETLA. ETLA S15.1/f387

korkeammaksi. Tuotanto lisääntyisi vielä kolman-
tenakin vuonna hieman, mutta konvergoisi sen
jälkeen takaisin perusuralle. Suomen BKT lisään-
tyisi hieman euroalueen kokonaistuotantoa nope-
ammin. Suomen suurempi vaikutus johtuu muun
muassa Suomen euroaluetta suuremmasta vien-
nistä alueen ulkopuolisiin maihin.

Euron kurssimuutoksen tuotantoa supistava vai-
kutUS USA:n ja maailman BKT:hen on pieni eu-
roalueen muutokseen verrattuna, mikä heijas-
taa euroalueen verraten pientä osuutta USA:n ja
muun maailman viennissä ja kilpailukyvyn kan-
nalta keskeisissä efektiivisissä valuuttakursseissa.

RAAKAÖLJYN HINNAN NOUSUN JA EURON DOLLARIKURSSIN HEIKKENEMISEN YHTEISVAIKUTUS

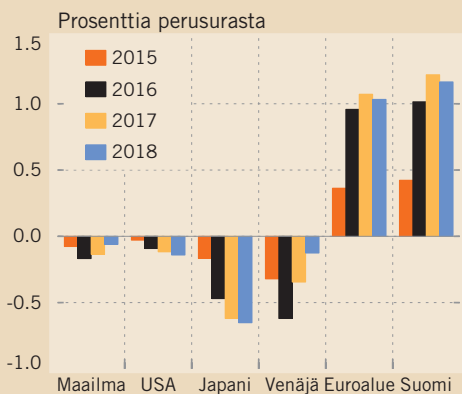
Raakaöljyn hinnan nousun ja euron dollarikurs-
sin heikkenemisen tuotantovaikutukset ovat eu-
roalueen kannalta päinvastaiset: öljyn hinnan
nousu vaimentaa kasvua, kun taas euron heik-
keneminen vahvistaa sitä. Euron heikkeneminen
dominoi kokonaisvaikutusta. Öljyä kuluttavissa
euroalueen ulkopuolisissa maissa molemmat so-
kit ovat taloutta taannuttavia, mutta öljyn hinta-
vaikutus dominoi. Öljytuloista riippuvien talouk-
sien tuotannon nousu on luonnollisesti vahvasti
positiivinen.

Raakaöljyn tynnyrihinnan 10 dollarin nousu ja euron dollarikurssin 10 prosentin devalvoituminen

Vaikutus BKT:hen eräillä alueilla

	Maailma	USA	Japani	Venäjä	Euroalue	Suomi
2015	0.03	-0.09	-0.25	0.87	0.35	0.49
2017	0.03	-0.28	-0.73	1.46	0.94	1.13
2018	-0.06	-0.46	-1.09	1.40	0.95	1.23

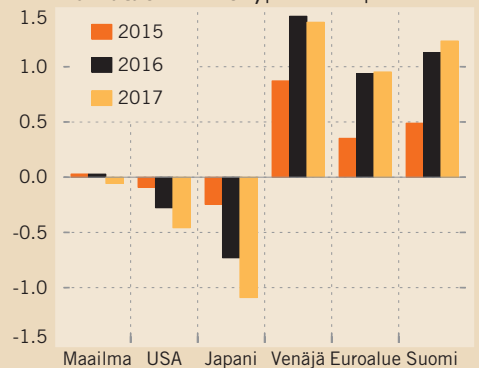
Euron 10 prosentin devalvoitumisen vaikutus BKT:hen eräillä alueilla

Lähteet: NiGEM, ETLA.

ETLA S15.1/f388

Raakaöljyn hinnan 10 USD:n nousun ja euron 10 %:n devalvoitumisen vaikutus BKT:hen, prosenttia perusurasta

Lähteet: NiGEM, ETLA.

ETLA S15.1/f389

Yhdistetyssä simuloinnissa vaikutus koko maailman kokonaistuotantoon on aluksi nollan tuntumassa, mutta vaikutus kääntyy parin vuoden jälkeen tuotantoa supistavaksi. Euron heikkeneminen dominoi valituilla oletuksilla vaikutuksia koko euroalueen talouteen. Sökkien yhteisvaikutus Suomen talouteen on hieman euroaluetta parempi. Suomi hyöttyy euron heikentymisestä hieman euroaluetta enemmän ja kärsii öljyn hinnan noususta hieman vähemmän kuin euroalue. Suomen viennin Venäjäriippuvuus pienentää raakaöljyn tuotantoa taannuttavaa vaikutusta euroalueeseen verrattuna. Raakaöljyn hinnan nousu dominoi luonnollisesti euroalueen ulkopuolisten öljyä kuluttavien maiden talouksia. Sökkien yhteisvaikutus Venäjän talouteen on selvästi suurempi kuin erillissimulaatioiden yhteenlaskettu vaikutus. Tämä johtuu Venäjän vaihtosuhteen paranemisesta öljyn hinnan nousun ja muun kuin energian tuonnin hinnan pienenemisen takia. Vientihinta nousee liki öljysokkia vastaavasti, kun taas tuontihinnat supistuvat liki euron devalvoitumissokin tapaan.

KIRJALLISUUS:

Baffes, J., Ayhan Kose, M., Ohnsorge, F. ja Stocker, M. (2015): The Great Plunge in Oil Prices: Causes, Consequences, and Policy Responses. Policy Research Note. March 2015 PRN/15/01. World Bank.

Gamal, R. (2014): "Facing new oil glut, Saudis avoid 1980s mistakes to halt price slide". Reuters 14.10.2014.

Suni, P. (2015): Raakaöljyn hinnan laskun talousvaikutukset. ETLA Muistio-Brief 9.1.2015.

Cleantechin paluu – onko todellisuus edelleenkin tarua ihmeellisempää?

ANNU KOTIRANTA Tutkija
ETLA**ANTTI TAHVANAINEN**Tutkimuspäällikkö
ETLA**PETER ADRIAENS**Professori
ETLA/
University
of Michigan**MARIA RITOLA**Tutkija
DEMOSHelsinki

Cleantechin kasvukivut näyttävät selätetyiltä. Ala on noussut otsikoihin suurempana kuin koskaan. Se kiinnostaa jälleen sekä kansainvälisiä yrityksiä, sijoittajia että kehitysorganisaatioita. Innostuneiden eturintamassa kulkee myös yhdeksi edelläkävijöistä julistautunut Suomi.

ETLAn ja DEMOSHelsingin tuottama raportti *From Cleantech to Cleanweb – The Finnish clean technology space in transition* ottaa julistuksen perusteet syyniin cleantech-teollisuudesta kerättyjen tilastollisten aineistojen valossa; millaisena näyttäytyy kaupallinen cleantech Suomessa, kun tarkastelun kohteena ovat muun muassa cleantechin eri sektorit, arvonlisäys, taloudellinen menestys sekä aineettoman pääoma muodostus?

Tulokset haastavat lukijan ja herättelevät tarkastelemaan povattua talouden pelastajaa kriittises-

ti. Kolme löydöstä nostettakoon erityisesti esille: Ensinnä, suomalaisen cleantechin kivijalka on valmistavassa teollisuudessa. Toiseksi, kuluttajille suunnatut tekniset innovaatiot ovat harvassa. Kolmanneksi, teollisuuden uudistumisen ytimen – pienten ja keskisuurten cleantech-yritysten – taloudellinen tilanne on vähintäänkin hälyttävä.

Mitä tämä merkitsee? Samaan aikaan kun digitalisaatio mullistaa palveluita, näyttää suomalainen cleantech uivan vastavirtaan takertumalla valmistavaan teollisuuteen. Onko mahdollista, että tuotannon ja teknologian korostunut osuus suomalaisesta cleantechistä muodostuu loppujen lopuksi alan kasvun kiviriipaksi? Herää kysymys, tulisiko Suomen cleantech-alan todella keskittyä siihen, missä olemme perinteisesti olleet hyviä ja erikoistua edistyneiden teknisten ratkaisujen kehittämiseen; vai tulisiko panoksia suunnata

osittain uudelleen ja keskittyä nykyistä enemmän kuluttajamarkkinoille suunnattuihin, nopeasti kasvaviin ja skaalautuviin palveluihin?

Jos pienten ja keskisuurten yritysten heikko taloudellinen tilanne puolestaan on enemmän kuin tilastollinen harha, saattaa mahdollisesti tarvittavan muutoksen tie olla kuoppainen. Jos nämä talouden ketterimmät liikkujat todella taistelevat kannattavuusongelmien kanssa, pienenee uudistajien ydin, innovatiivisten kehittäjien ja toimialarajat ylittävien radikaalien joukko. Tällöin suomalaisen cleantech-alan pitkäjänteinen kehitys saattaa aidosti olla vaakalaudalla. Ennen syvällisempien johtopäätösten vetämistä ovat jatkotarkastelut kuitenkin tarpeen sekä tulosten tulkitusten vahvistamiseksi että syy-seuraussuhteiden tarkastelemiseksi.

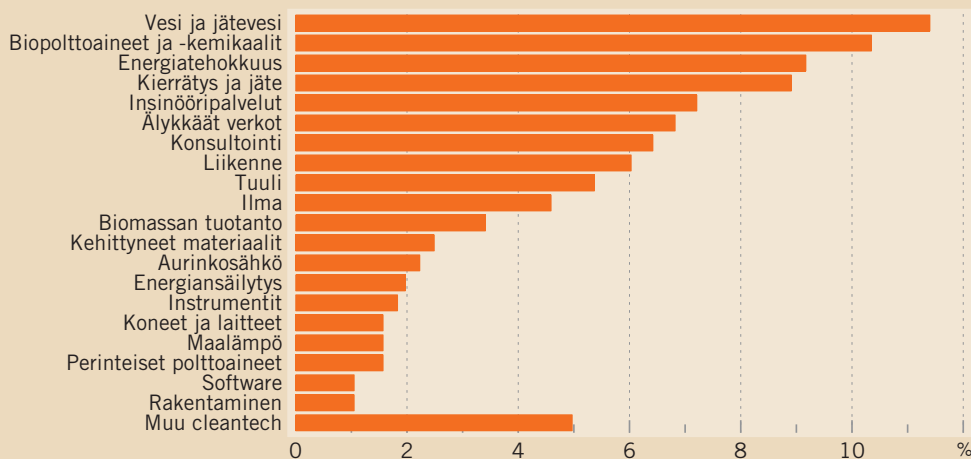
Tässä artikkelissa paneudutaan yhteenvedon-omaisesti yllä esitettyjen löydösten taustalla piileviin analyyseihin, jotka on alkuperäisteoksessa esitetty perusteellisemmin ja laajemmassa mit-

takaavassa. Lopuksi esitetään johtopäätöksiä ja pohditaan mahdollisia teitä suomalaisen cleantech-teollisuuden vahvistamiseksi. Analyyseissä käytetty aineisto perustuu analysoitujen yritysten julkisiin tilinpäätöstietoihin vuodelta 2012.

CLEANTECH EI TAIVU TEKNOLOGIA- TAI TOIMIALAPOHJAIISIIN MÄÄRITELMIIN

Cleantech-alaa on mahdoton määritellä olemassa olevien teknologia- tai toimialaluokkien valossa. Siinä missä bio- tai nanoteknologioiden ympärille muodostuneilla toiminnoilla on usein yhteiset teknologiset juuret, ammentaa cleantech-ala ratkaisunsa huomattavasti moninaisemmasta joukosta yksittäisiä teknologioita. Niitä riittää aina vedenpuhdistukseen tarvittavista entsyymeistä älykäsisiin sähköjärjestelmiin ja kuluttajan käytössä ohjaaviin kännykkäsovelluksiin. Samalla ratkaisut ovat vallanneet käytännössä kaikki toimialat aina perinteisestä tuottavasta teollisuudesta nykyaikaisiin, sosiaaliseen mediaan tukeutuviin palveluihin. Perinteinen toimialaluokitus ei siis sovellu alan määrittelyyn.

Kuvio 1. Cleantech-yritysten jakauma sektoreittain

Yksi lähestymistapa määrittelyongelmaan on sovellusalueenmukainen luokittelu. ETLAn raportissa cleantech-yhtiöt jaoteltiin yhteensä 34 eri sovellussektoriin. Kuvio 1 vetää yhteen yritysten prosentuaalisen jakauman ylitse eri sovellussektoreitten.

Suomessa pelkästään *veteen ja jätevedenkäsittelyyn* (11 %), *biopolttoaineisiin ja -kemikaaleihin* (10 %), *energiatehokkuuteen* (9 %), *kierrätykseen ja jätteiden käsittelyyn* (9 %) ja *älykkäisiin verkkoihin* (7 %) erikoistuneet yritykset muodostavat yhdessä noin puolet kaikista cleantech-alan toimijoista. Uusiutuvan energian tuotanto – eli aurinko-, tuuli-, biomassa-, vesi- ja maalämpöenergiatuotanto yhteenlaskettuna – olisi aggregaattina suurin yksittäinen sovellussektori. Korkean erottelevuuden säilyttämiseksi eri tuotantomuodot on tässä kohtaa kuitenkin raportoitu erikseen.

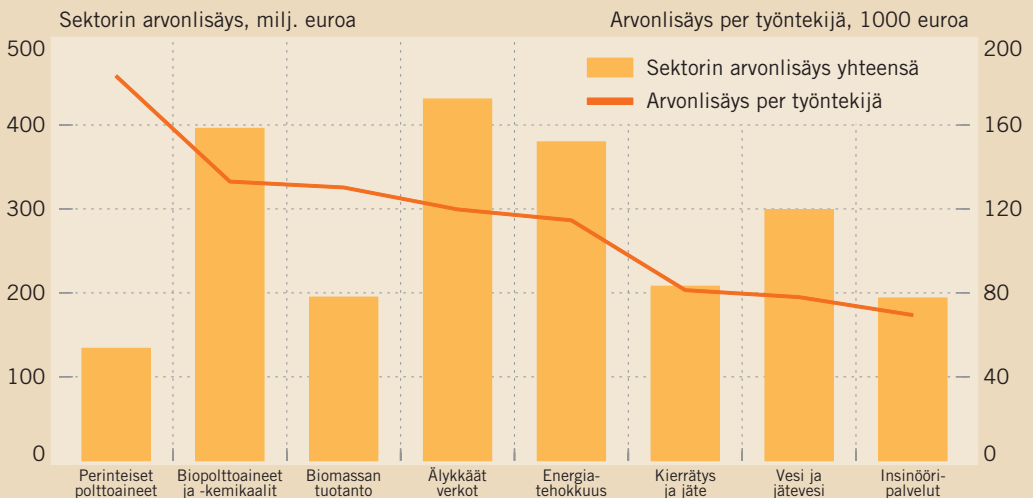
Sektori *muu cleantech* sisältää toimintoja kuten *kaivostoiminta, polttokennot ja vety, metallit, elektroniikka ja ympäristöpalvelut*.

ÄLYKKÄÄT VERKOT JA UUSIUTUVAN ENERGIAN TUOTANTOTEKNOLOGIAT SYNNYTTÄVÄT ENITEN ARVONLISÄYSTÄ

Alan todellista vaikuttavuutta Suomen talouteen mitataan parhaiten *arvonlisäyksellä*. Kuvio 2 paljastaa, että absoluuttisessa mittakaavassa arvonlisäystä tuotetaan eniten sovellussektoreilla *älykkäät verkot* (431 milj. euroa), *biopolttoaineet ja -kemikaalit* (396 milj. euroa) sekä *energiatehokkuus* (380 milj. euroa). Uusiutuvan energian tuotanto (429 milj. euroa) olisi yhteenlaskettuna toiseksi suurin sektori. Kuviossa esitetyt kahdeksan sektoria tuottavat miltei 75 % arvonlisäykses-tä suomalaisella cleantech-alalla.

On mielenkiintoista huomata, etteivät yrityspopulaatioiltaan suuret sektorit kuten *veden ja likavedenkäsittely* tai *kierrätys ja jätteiden käsittely* tuota arvonlisäystä suhteessa yritysmääriinsä. Taustalla voi piillä monia tekijöitä kuten järjestelmällisesti pienempi liikevaihto, pienempi keskimääräinen yrityskoko tai hankintojen suhteellisen suuri osuus kustannuksista. Sektoreiden välisiä eroja löytyy myös työntekijäkohtaisessa tuottavuudessa, kuten punainen viivadiagrammi kuvassa

Kuvio 2. Arvonlisäys ja tuottavuus cleantech-sektoreittain

osoittaa. Työntekijäkohtainen tuottavuus on korkeimmillaan sektoreilla *perinteiset polttoaineet* sekä *biopolttoaineet ja -kemikaalit*.

Huomautettakoon tässä yhteydessä, että tarkastelun ulkopuolelle on jätetty kuusi erityisen suurta yritystä (Wärtsilä Oyj, Neste Oil Oyj, Nokia Oyj, UPM-Kymmene Oyj, Stora Enso Oyj ja ABB Oy), jotka vääristäisivät yleisiä tuloksia poikkeuksellisen koon ja volyymin vuoksi merkittävästi.

SUOMALAISEN CLEANTECHIN KIVIJALKA ON VALMISTAVASSA TEOLLISUUDESSA

Suomalainen cleantech tukeutuu vahvasti valmistavaan teollisuuteen. Vuonna 2012 valmistusta harjoittavat cleantech-yritykset synnyttivät yli 60 % alan liikevaihdosta (ks. taulukko 1) ja tarjosivat yli puolet alan työpaikoista. Cleantech-yrityskannasta yli kolmannes oli valmistavaa teollisuutta. Vertailun vuoksi todettakoon, että Suomen koko yrityssektorista vain joka 14:sta yritys harjoittaa valmistusta.

Myös cleantech-alan asiantuntijapalvelut olivat yritysmäärällä mitattuna yliedustettuina suhteessa Suomen koko yrityspopulaatioon. Niitä oli yli joka neljäs yrityksistä. Asiantuntijapalveluihin lue-

taan mm. laki- ja kirjanpitoapalvelut, tieteellinen tutkimus- ja kehitystoiminta, tekninen testaus ja analysointi ja mainostoiminta sekä markkinatutkimus. Nämä palveluyritykset ovat kuitenkin liikevaihdolla mitattuna varsin vaatimattoman kokoisia; niiden osuus cleantech-alan liikevaihdosta jää prosenttiin.

Kaupanala sekä informaatio- ja viestintäalat ovat verrattaessa Suomen koko yrityskantaan samansuuruisia, kun taas maa-, metsä- ja kalatalous sekä rakennusala ovat cleantech-alalla aliedustettuja.

KULUTTAJILLE SUUNNATUT TEKNISET INNOVAATIOT OVAT HARVASSA

Patentteja on monessa tutkimuksessa käytetty innovatiivisuuden ja innovaatiotoiminnan tuottavuuden mittarina. Tässä yhteydessä niitä käytetään pikemminkin kuvailemaan niitä teknologisia alueita, joilla cleantech-alan yritykset pääsääntöisesti kehittävät ratkaisujaan. Jakaumia tarkasteltaessa tulee huomioida, ettei data-, ohjelmisto- ja palveluyritysten kehitystoimintaa voida kyseessä olevalla mittarilla vangita riittävän hyvin, koska alojen tuotoksia ei Euroopassa voi patentoida.

Taulukko 1. Cleantech- ja koko Suomen yrityssektori toimialoittain vuonna 2012

	Yritysten lukumäärä		Liikevaihto	
	Cleantech	Koko yrityssektori	Cleantech	Koko yrityssektori
Alkutuotanto	0.3	17.2	0.0	0.4
Valmistava teollisuus	35.9	6.6	62.4	33.7
Rakennusala	5.2	12.9	5.0	7.3
Tukku- ja vähittäismyynti	12.4	13.8	17.8	32.6
Kuljetus- ja varastoala	0.4	6.9	0.5	5.9
Majoitus- ja ravitsemuspalvelut	0.2	3.5	0.0	1.5
IT	7.5	2.8	4.5	4.2
Talous- ja vakuutuspalvelut	0.4	1.5	0.0	0.0
Kiinteistöpalvelut	0.2	4.9	0.8	1.5
Asiantuntijapalvelut	27.5	10.5	1.2	3.3
Hallinto- ja tukitoimet	0.6	4.2	1.5	2.6
Muut	9.5	15.4	6.2	7.0

Kuvio 3 esittää suomalaisen cleantech-alan patenttijakauman Mancusin (2003) kehittämän luokittelun mukaisesti. 192 cleantech-yrityksellä – noin neljänneksellä populaatiosta – on vähintään yksi patentti. Teknologiajohteiselle teollisuudenalalle tämä ei ole poikkeuksellisen suuri osuus. Vaikuttaa siltä, ettei moni yrityksistä rakenna liiketoimintamalliaan aineettomien oikeuksien varaan. Kokonaisuudessaan yrityksillä oli noin 13 000 patenttia, joista pelkästään Nokialla 9 700. Suurin osa muista yrityksistä omistaa vain muutaman patentin. Alle 20 prosentilla on enemmän kuin 10 patenttia. Seuraavissa analyyseissä erittäin suuret yritykset on jälleen poistettu aineistosta.

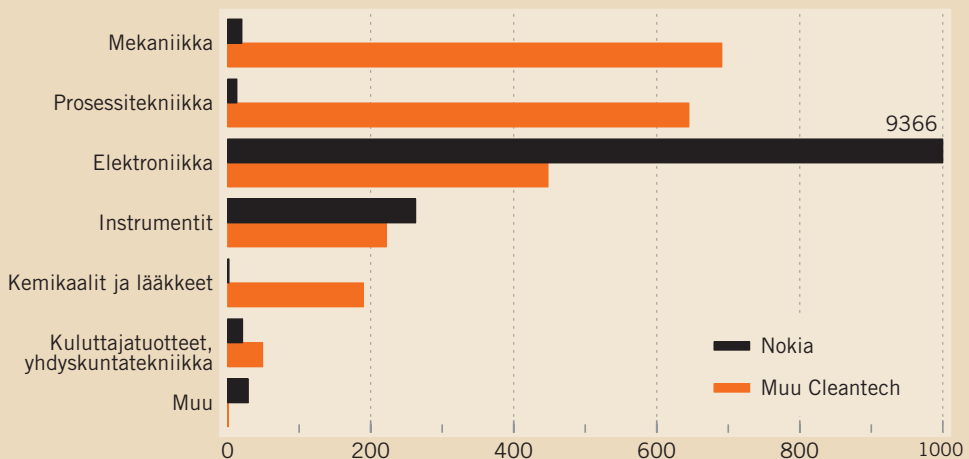
Kuvio 3 paljastaa, että suurin osa suojatuista teknologioista on kehitetty kone-, prosessi- ja sähkötekniikan alueilla. Ei ole yllätys, että suurin osa patentoivista yrityksistä, noin 60 prosenttia, harjoittaa myös teollista valmistusta.

Kuluttajateknologiat ovat selvästi aliedustettuja. Herääkin kysymys, onko suomalainen cleantech-

ala vaarassa jäädä paitsi valtavista mahdollisuuksista hyödyntää tällä hetkellä erittäin nopeasti kasvavia kuluttajamarkkinoita. Maapallon resursseja rasittaa erityisen paljon *liikenne, elintarviketuotanto* ja *asuminen*. Kaikilla kolmella sektorilla kuluttajat ovat keskeinen kasvun ajuri. Monet yritykset maailmalla ovat siksi kehittämässä yksityistä kulutusta ohjaavia ratkaisuja, joiden keskiössä on resurssien tehokkaampi hyödyntäminen (Uber, Airbnb, Revolv, SmartThings). Energiatehokkuus näkyy kyllä trendinä myös suomalaisten yritysten patentoinnissa kuten kuvio 4 osoittaa. Energiatehokkuus on sektorina aktiivisin patenttoija niin absoluuttisella kuin yrityskohtaisella tasolla. Hieman huolestuttavaa vain on se, ettei ratkaisuja näytetä suuntaavan *kuluttajille* juuri lainkaan.

Vaikka monet kuluttajaratkaisuihin ovat palveluita – eivätkä siksi välttämättä näy eurooppalaisissa patenttitilastoissa – kuuluu moneen ratkaisuun myös teknologinen komponentti kuten antureita, lähettimeitä, vastaanottimia, päätelaitteita jne. Nämä olisivat patentoitavissa. Yhdysvalloissa taas

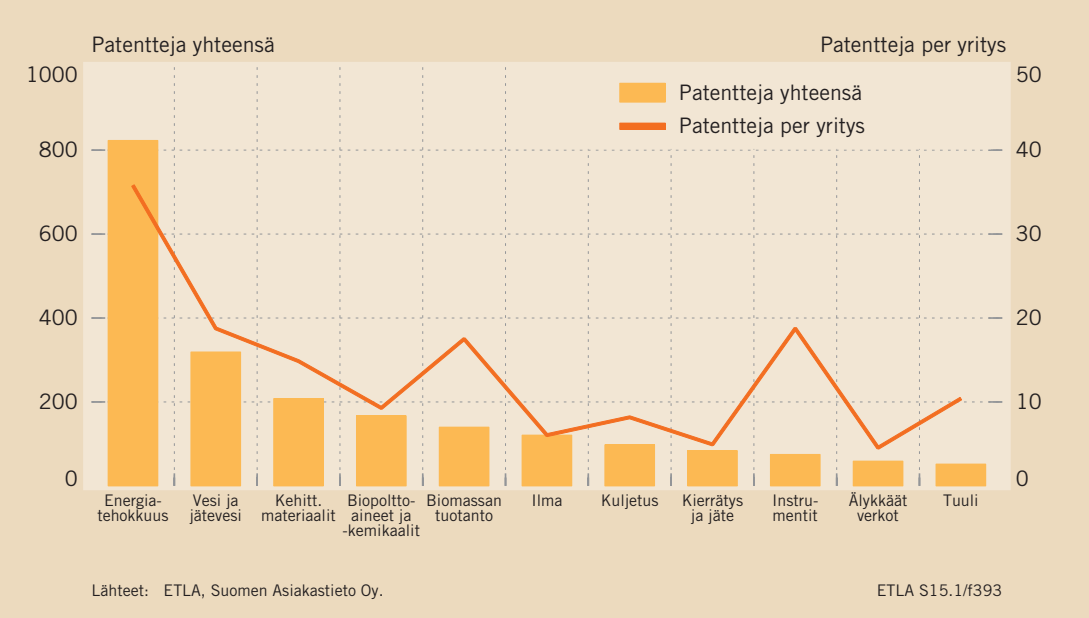
Kuvio 3. Patenttien jakauma patenttiluokittain

Lähteet: ETLA, Suomen Asiakastieto Oy.

ETLA S15.1/f392

Kuvio 4. Patenttien kokonaismäärä ja patentit per yritys cleantech-sektoreittain

patentointikäytäntö on huomattavasti laajempi ja suojaa mm. myös mobiilisovelluksia, päätöksentekojärjestelmiä, logistiikkaratkaisuja ja esimerkiksi kuljettajan tai tuotteen arviointistrategioita. Täyttä synninpäästöä kuluttajateknologian puutteesta suomalainen cleantech-ala ei siis saa.

PIENTEN JA KESKISUURTEN CLEANTECH-YRITYSTEN TALOUDELLINEN TILANNE ON VÄHINTÄÄNKIN HUOLESTUTTAVA

ETLAn ja DEMOSHelsingin tuottamassa rapor-

tissa tarkastellaan myös cleantech-alan keskeisiä taloudellisia tunnuslukuja. Näitä ovat kokonaispääoman tuottoprosentti (ROA), investoinnin tuottoprosentti (ROI), tulot ennen veroja ja rahoituseriä (EBIT) ja katetuottoprosentti (profit margin).

Taulukko 2 osoittaa, että erityisesti pienet ja keski-suuret cleantech-yritykset kamppailevat huonon kannattavuuden kanssa (katetuottoprosentti -10 %). Mikro-yritysten (alle 10 työntekijää) erit-

Taulukko 2. Kannattavuus kokoluokittain, %					
	Mikro	P&K	Suuret	Jätit	Koko cleantech
Käyttökate	-42	-7	4	2	0
Liikevoittoprosentti	-46	-10	5	6	1
Investointien tuottoaste	0	12	16	16	14
Pääoman tuottoaste	1	7	9	9	8
Käyttöomaisuuden kiertonopeus	2	2	2	1	2

Lähteet: ETLA, Suomen Asiakastieto Oy.

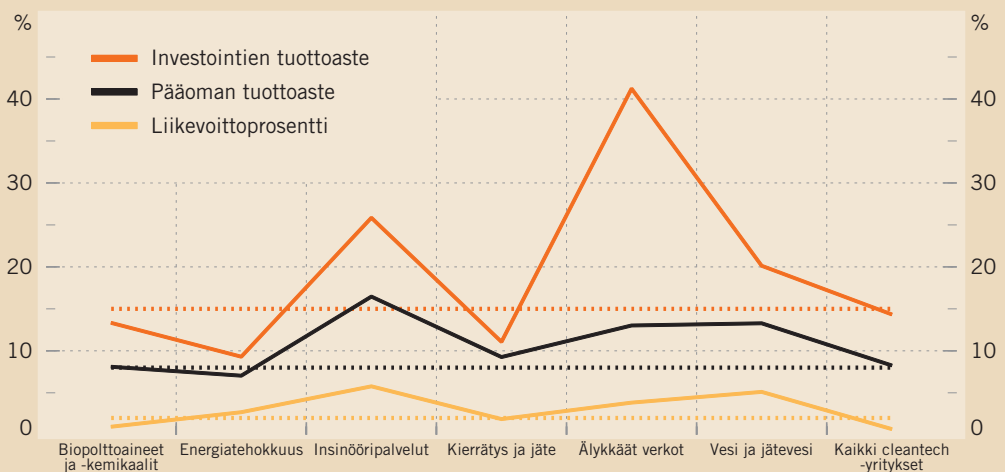
täin huono kannattavuus on vielä ymmärrettävää, koska tulos saattaa kieliä odotettavissa olevasta, perustamisen jälkeiselle vaiheelle ominaisesta liikevaihdon puutteesta, joita moni start-up muillakin aloilla kärsii. Pienten ja keskisuurten yritysten kohdalla tulos on huolestuttava.

Tulos on huolestuttava siksi, että pienet ja keskiuuret yritykset ovat oletetusti ketteriä teollisia uudistajia, jotka synnyttävät uusia teollisuuden aloja ja luovat eniten uusia työpaikkoja. Terve ja kasvava pienten ja keskisuurten yritysten joukko on olennaisen tärkeä ajuri myös suomalaisen cleantech-alan kasvulle sillä perinteiset toimialat eivät yksinään kykene muuttamaan suuntaansa kohti uusia markkinoita ja liiketoimintamalleja. Raportissa käytetyn läpileikkausaineiston pohjalta saatuja tuloksia tulee toki tulkita varoen, mutta yritysten pitkäjänteiselle kannattavuudelle on tehtävä jotain, jos suomalaisen cleantech-alan kasvu ja kilpailukyky halutaan varmistaa.

Sijoittajan näkökulmasta katsottuna tilanne ei tosin ole aivan yhtä synkkä. Niin kokonaispääoman kuin investoinnin tuotto prosentit ovat pienten ja keskisuurten yritysten kohdalla suhteellisen myönteiset (7 % ja 12 %). Yritykset ovat siis osanneet hyödyntää vähäiset resurssinsa ilmeisen tehokkaasti. Tämä on sikäli hyvä uutinen, että jos yritykset pääsisivät kiinni kasvaviin markkinoihin, ei kannattavalle toiminnalle sinänsä näy yritysten toiminnasta ja resurssien käytöstä johtuvia esteitä.

Taloudellista suorituskkyä tarkastellaan raportissa myös cleantech-sektoreittain. Kuvio 5 esittää tulokset arvonnäkökulmasta kuuden suurimman sektorin osalta. Nämä kuusi sektoria pärjäävät pääsääntöisesti muita cleantech-sektoreita paremmin vertailtaessa tunnuslukuja koko cleantech-alan keskiarvoihin (katkoviiva). Erityisesti älykkäisiin verkkoihin erikoistuneet yritykset näyttävät pärjäävän hyvin.

Kuvio 5. Valittujen cleantech-sektoreiden kannattavuus

Lähteet: ETLA, Suomen Asiakastieto Oy.

ETLA S15.1/f394

MITEN ETEENPÄIN? SUOMALAISIA VAHVUUKSIA HYÖDYNTÄEN KOHTI CLEANWEBIÄ

Raportin tulokset heijastavat voimakkaasti suomalaista insinööriperinnettä: valmistava teollisuus on selkeästi cleantechin keskipisteessä. On samantekevää, johtuuko tämä alan rajojen määrittelystä tai todellisesta luonteesta. Tärkeintä on ymmärtää, että digitalisaation kulta-aikana valmistukseen ylenpalttisesti keskittyvästä ytimestä saattaa pahimmassa tapauksessa muodostua alan pitkäjänteisen kasvun riippa.

Käyttäkäämme esimerkkiä. Ford Motor Company, yksi maailman tunnetuimmista ajoneuvojen valmistajista, katsoo lähitulevaisuutta tärkein ja lojin: digitalisaation, avoimen datan ja auton omistukseen liittyvän mielenkiinnon hiipumisen valossa yhtiö arvioi, että 80 prosenttia auton arvosta tullaan kymmenen vuoden päästä synnyttämään auton ulkopuolella. Autosta on tulossa anturialusta, joka kerää reaaliaikaista tietoa auton käyttäjästä, ympäristöstä (sää, olosuhteet, liikenne, muut autot, etc.), matkustajien käyttäytymisestä ja kulutuksesta.

Kerätty tieto myydään puolestaan kolmansille osapuolille kuten vakuutusyhtiöille, kauppiaille ja mediayrityksille. Samalla kun autosta tulee siis matalakatteinen laitteistoalusta liikkuville toimisto-, viihdekeskus- ja ostospalveluille, suurimmat katteet tulevat niittämään data-analyysipalveluyritykset, on-line kauppiaat, vakuutusyhtiöt ja muut palvelutuottajat. Ford kysyykin itseltään, tulisiko yrityksen liikkua teollisessa arvoketjussa ylemmäksi ja siirtyä autojen valmistuksesta teknologian kehittämiseen. Vanhoissa liiketoimintamalleissa roikkuminen altistaisi yrityksen riskille tulla jätetyksi nousevan, uuden teollisen ekosysteemin (e-mobility) periferiaan.

Samankaltaiset johtopäätökset pätevät myös monelle muulle toimialalle. *Älykkäät verkot* ovat yksi sellainen: tällä hetkellä teleoperaattorit ja data-analyysiyritykset taistelevat herruudesta alueella, jolla energiatuottajien pitäisi perinteisesti vallita ylivoimaisesti.

Mutta missä ovat suomalaiset palveluyritykset, jotka pystyvät hyödyntämään uusien ekosysteemien tarjoamia mahdollisuuksia ketterimmin?

Missä ovat suomalaiset vastineet yrityksille kuten Lyft, EnerNoc, Stem, Uber tai Airbnb? Joitain yrityksenalkuja kyllä löytyy, mutta ne ovat vielä pieniä ja nuoria. DEMOSHelsingin vetämän Peloton-ohjelman imussa kasvaa palveluyrityksiä, jotka kehittävät kuluttajaratkaisuja energian tehokkaaseen ja kestävään hyödyntämiseen. Vertaislähetipalveluja tarjoava PiggyBaggy, älykkäitä termos- taatteja kehittävä Fourdeg, kotiloustarvikkeiden vertaislainaamista koordinoiva Sharetribe, myynti- ja kuljetuspakkauksia kierrättävä Re-Pack ja kuluttajille näiden arvoja vastaavaa kuluttamis- ta ohjeistava Moralguard ovat palvelutuotannon kasvun keihäänkärkiä suomalaisella cleantech- alalla, jonka määritelmä näyttää kipeästi kaipaavan laajentamista valmistavan toiminnan ulkopuolelle.

Nämä yritykset ovat ansainneet pioneerin arvoni- men myös toisesta syystä. Ne kehittävät nimen- omaan *kuluttajille* suunnattuja ratkaisuja. Ku- ten ylempänä perusteltiin, ei nopeasti kasvavia kuluttajamarkkinoita tule digitalisaation aikana unohtaa. Maailman neljän nopeiten kasvavan yrityksen joukossa on kolme vahvaa kuluttaja- brändiä¹: Apple, Google ja Microsoft. Älykkäiden kuluttajateknologioiden kehittyessä ja globaali- en megatrendien kuten *quantified self*-liikkeen (itsensä jatkuva-aikainen mittaaminen), avoimen datan, älykkäiden kaupunkien ja teollisen inter- netin vahvistuessa tuleamme jo pian kokemaan yhä suurempia muutoksia elämäntyyli-ssä ja -laa- dussa, taloudessa ja ympäristössä nimenomaan kuluttajatasolla. Mikäli Suomi siis mieli täyttää globaalin edelläkävijän saappaat, tulee myös ku- luttajamarkkinoiden vallankumous valjastaa kas- vun edistämiseen. Parhaassa tapauksessa siitä tulisi kiinteä, täydentävä osa suomalaista clean- tech-ekosysteemiä, joka rakentuu jo valmiiksi vahvan teollisen rangon ympärille.

¹ PriceWaterhouseCoopers (2014): Global Top 100 Companies by market capitalization. 31 March 2014 update. IPO Centre, UK.

Se, mitä ala nyt tarvitsee, on rohkeutta määritellä itsensä laajemmin ja avata teknologia- sekä data-alustansa kuluttajasuunnatuille, palvelupohjaisille liiketoimintamalleille, joita kasvuhakuiset yritykset kehittävät. Tämä vaatii erityisesti kokeilupohjaisista, asiakkaiden kanssa yhdessä toteutettavaa kehitystyötä, johon myös yritysten johto osallistuu. Tarvitaan uusia kumppanuuksia, jotka eivät löydy yritysten olemassa olevista arvoketjuista. Niitä joudutaan hakemaan yli perinteisten toimialarajojen niin kuin Fordin esimerkki osoitti. Tässä suuret, perinteikkäät organisaatiot ovat yleensä hitaampia. Juuri siksi pienet ja keskisuuret kasvuyritykset ovat uudistumisen veturin asemassa. Juuri siksi niiden pitkän aikavälin taloudellinen kannattavuus on elinehto cleantechin elinvoimaisuudelle Suomessa.

Miten siis eteenpäin? Kun vuonna 2003 cleantech tuli käsitteenä ensimmäistä kertaa muotiin, sen eri sektorit määriteltiin olemassa olevien, vertikaalisten arvoketju- ja infrastruktuurirakenteiden mukaisesti. Myös tässä artikkelissa sovellettu sektorijakauma noudattaa tätä käytäntöä. Valmista-ja-myy-liiketoimintamalli, joka on toiminut ”perinteisen cleantech-talouden” pohjana, on heikkenemässä. Tilalle ovat nousemassa palvelupohjaiset mallit, joiden pääpiirteinä ovat alhainen pääomavaltaisuus ja toistuvat liikevaihtovirrat. Nämä cleantech 2.0:lle ominaiset mallit

on rakennettu perinteisten toimialojen infrastruktuurin päälle, ja ne ovat näin nousevan *cleanwebin* ydin. Taustalla piilee useampia megatrendinomaisia mahdollistajia: räjähdysmäinen datamäärän kasvu antureista ja verkottuneista laitteista, analysointikapasiteetin kasvu, halpeneminen ja helppo saatavuus, älypuhelimien leviäminen ja kuluttajien käytöksen muuttuminen sosiaalisen median ja muiden alustojen mahdollistamana.

Cleanweb-yritykset operoivat toisistaan perinteisesti erillään toimineiden toimialojen risteyskeskissä. Ne auttavat nyt toimialoja murtamaan perinteisiä arvoketjuja ja uudelleenyhdistämään niitä uusien, skaalautuvien palvelumallien avulla. *Cleanweb*-yritykset ohittavat olemassa olevat markkinakanavat eivätkä ole enää riippuvaisia julkisista tuista. Päinvastoin, julkinen valta pikemminkin yrittää pysyä nopeasti etenevän kehityksen kintereillä niin lainsäädännön kuin tietosuojan alueilla.

ICT:n ja verkkoteknologian rooli *cleanwebin* nousussa on aivan keskeinen. ICT:n ja perinteisemmän cleantechin sulautuminen on avain skaalautuvuuteen ja kannattavuuteen. Suomi on vahvoilla kummallakin alueella, joten onnistumisen ainekset ovat olemassa. Nyt tulee ymmärtää sekoittaa nämä ainekset.

Aikaisemmin julkaistut artikkelit

Suhdanne ja The Finnish Economy and Society -aikakausjulkaisuissa aikaisemmin julkaistut artikkelit ovat luettavissa ETLAn kotisivuilla osoitteessa www.etla.fi.

Suhdanne		
Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2014/2	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa syksyllä 2014 Ukrainan kriisin vaikutukset taloudelliseen kasvuun Ukrainan kriisin taloudelliset vaikutukset Big Data: Google-haut ennustavat työttömyyttä Suomessa Euroopan kone- ja metallituoteollisuudella on vahva asema – tulevan menestyksen avain on teollinen internet	Markku Kotilainen Markku Kotilainen Paavo Suni Joonas Tuhkuri Timo Nikinmaa
2014/1	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2014 Tuotantokuilun arviointi reaaliajassa Eläkeuudistus ja tulonjako Maailmantalouden öljyriippuvuus pienenee hitaasti Ukrainan kriisi on kansainvälinen kriisi Suomea kaasutetaan	Markku Kotilainen Tuomo Virkola Niku Määttänen Paavo Suni Paavo Suni Hannu Hernesniemi
2013/2	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa syksyllä 2013 Milloin finanssipolitiikka on elvyttävää, milloin kiristävää? Kilpailukyky riippuu tuotanto- ja kuljetuskustannuksista Nimelliset ja reaaliset yksikkö(työ)kustannukset ja niiden osatekijät	Markku Kotilainen Tuomo Virkola Olavi Rantala Mika Maliranta
2013/1	Talouspoliittinen tilanne EU:ssa ja Suomessa keväällä 2013 Eläkeiän nostamisen vaikeudesta Digitaaliseen palveluyhteiskuntaan Ilmastopoliitiikka alkaa jarruttaa talouskasvua	Markku Kotilainen Tarmo Valkonen Mika Pajarinen, Petri Rouvinen, Pekka Ylä-Anttila Olavi Rantala
2012/2	Euroopan ja Suomen taloudet saatava kestäväan kasvuun Arvioita eurokriisin ratkaisuehdotuksista Nokian osuus pienenee – ICT-sektorin kasvu palveluissa ja ohjelmistoissa	Markku Kotilainen Markku Kotilainen Jyrki Ali-Yrkkö, Petri Rouvinen, Pekka Ylä-Anttila
2012/1	Valtiontaloutta tasapainotettava kestäväällä tavalla Kestävyyssvaje ja velkakriisi Valtioiden välisen vakaussopimuksen merkitys talous- ja rahaliitolle Investoidaanko Suomessa tarpeeksi? Kansainvälinen vertailu Älyä ja softaa koneisiin	Markku Kotilainen Tarmo Valkonen Markku Kotilainen Ville Kaitila Pekka Ylä-Anttila

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2011/2	Kriisistä kriisiin: milloin tämä päättyy? Työmarkkinamuutosten rooli Saksan taloudellisessa menestyksessä 2000-luvulla Suomi on siirtynyt edelläkävijäksi Kaivostoiminnan kasvun kansantaloudelliset ja aluetaloudelliset vaikutukset	Markku Kotilainen Antti Kauhanen Jari Hyvärinen Olavi Rantala
2011/1	Julkisen talouden tasapainottaminen määrittää talouspolitiikan suuntaa Onko ETLA optimisti julkisen talouden kestävyys suhteen? Kiinan rooli globaalina tuotantolaitoksena ja maailmankaupan veturina? Taantuma hellittää – jatkuuko rakennekriisi?	Markku Kotilainen Tarmo Valkonen Jari Hyvärinen Pekka Ylä-Anttila
2010/2	Nousussa taas Teollinen tulevaisuus Tilinpäätöksen uudistus muuttaa teollisuuden kustannuskilpailukykykysymyksiä	Pasi Sorjonen Pekka Ylä-Anttila Reijo Mankinen
2010/1	Suhdannekäänne(kö)? Elintarvikkeiden hinnanmuodostus ja markkinoiden toimivuus	Pasi Sorjonen Markku Kotilainen, Heli Koski, Reijo Mankinen, Olavi Rantala
2009/2	Suomen ja Yhdysvaltojen väliset taloussuhteet	Markku Kotilainen
2009/1	Talous ja politiikka Velka ja elvytys Kolme havaintoa yritysrahoituksesta Speculation and Commodity Prices Ruotsi, Suomi ja EMU	Sixten Korkman Sixten Korkman Ari Hyytiäinen Emanuele De Meo, Paavo Suni Sixten Korkman
2008/2	Talouden kasvuvauhti vuosina 2009-2028 Yliopistoranking – huuhaata vai arvokasta tietoa? Does Finland Suffer from Brain Drain?	Pasi Sorjonen Pia Nykänen Edvard Johansson
2008/1	Maailmantalous ja makrotalouspolitiikka On aika luopua asuntokauppojen varainsiirtoverosta Miksi leskirouva asuu yksin 120 neliön asunnossa? Sääntelyllä tasa-arvoon? The 2000's and the Renewal of World Steel Market	Sixten Korkman Pasi Sorjonen Niku Määttä Edvard Johansson, Jenni Kellokumpu, Sami Napari Paavo Suni
2007/2	Mikä on Suomen kilpailukyky? Talouspolitiikan ensisijaiset tavoitteet globaalissa maailmassa	Pasi Sorjonen Matti Nyberg

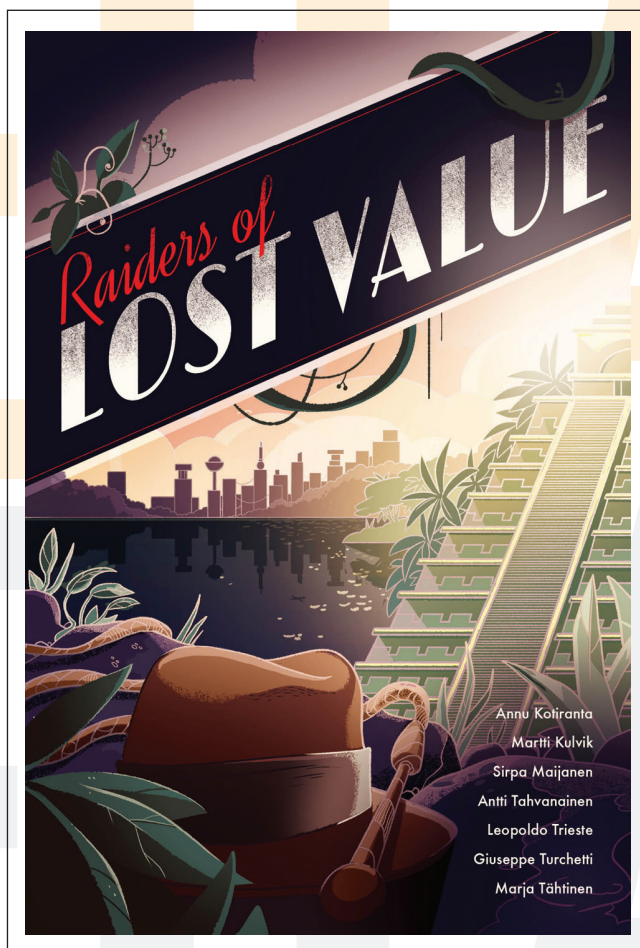
Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2007/1	Voiko vahva talouskasvu jatkua? Tasavero on kuluttamisen verottamista Työsuhdeoptiot ja toimitusjohtajien palkkaus	Pasi Sorjonen Martti Nyberg Mikko Mäkinen
2006/2	Finanssipolitiikan liikkumatila ensi hallituskaudella Miten varautua väestön ikääntymiseen? Muotoilustako lisää potkua yritysten kilpailukyvyllle ja menestykselle? Commodity Futures as Predictors of Future Spot Prices	Sixten Korkman Jukka Lassila, Niku Määttänen, Tarmo Valkonen Maarit Lindström, Mika Pajarinen, Pekka Ylä-Anttila Paavo Suni
2006/1	Onko investointien vähyys Suomessa talouspoliittinen ongelma? Suurin osa ulkomaisista investoinneista ei syrjäytä kotimaisia Global Venture Capital Investing: is Finland Missing Out on the Next Wave of International Economic Integration? EKP:n inflaatiotavoite ja inflaatio yksityiskohtaisen hinta-aineiston valossa	Pasi Sorjonen Olli-Pekka Oksanen Luis Leal Paavo Suni
2005/4	Raakaöljyn hinta on epävakaa, mutta se on kallistunut pysyvästi	Paavo Suni, Anthony de Carvalho
2005/3	Intialla on hyvät mahdollisuudet pitkäaikaiseen vahvaan talouskasvuun Mitä vastaan eläkevakuutuksella vakuutetaan?	Paavo Suni Niku Määttänen
2005/2	Kiinan kysynnän vahva kasvu nostanut raakaöljyn hintaa Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen strategisten allianssien kautta	Paavo Suni Christopher Palmberg, Mika Pajarinen
2005/1	Töissä vai vapaalla? Ajankäytön vaikutus työllistymis-halukkuuteen Suomalaiset eivät ole outoja – uusia tuloksia kansainvälisestä työtyytyväisyystutkimuksesta	Olli-Pekka Ruuskanen Edvard Johansson
2004/4	Mitä kilpailukykyvertailut kertovat? Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmää voidaan kehittää Ikääntyvä Suomi: riittääkö työvoimaa?	Pentti Vartia, Timo Nikinmaa Kari Alho Hannu Piekkola
2004/3	EU:n kemikaalilainsäädännön tiukentaminen heikentää teollisuuden kehitystä Kiina-ilmiö	Olavi Rantala Paavo Suni

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2004/2	Suomi hyötty Venäjä-ilmiöstä Bioteollisuuden kasvupotentiaali ja terveydenhuollon kustannuskriisi Yrittäjien määrä ja taloudellinen menestys	Hannu Hernesniemi Raine Hermans, Martti Kulvik Edvard Johansson
2004/1	Suomen ja Venäjän taloussuhteet Luova tuho Suomen tehdasteollisuudessa	Markku Kotilainen Mika Maliranta
2003/4	Mitä tapahtuu, kun Yhdysvaltain talouden tasapainottomuudet korjaantuvat? Yritysten kilpailukyky lähtöisin edelleen kotimaasta – Suoma- laisten yritysten kansainvälinen liiketoiminta Itämeren alueella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Maarit Lindström
2003/3	Kuluttajat ovat Yhdysvaltain talouskasvun riski Kilpailu Euroopan sähkömarkkinoilla kovenee	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Pekka Sulamaa
2003/2	ICT ei nosta tuottavuutta yksin, suoraan, automaattisesti tai välittömästi Tuotekehitys, tuotannon laadun paraneminen ja tuottavuuden kasvu Rahoitusjärjestelmän haasteet uudistuvassa taloudessa	Petri Rouvinen, Mika Maliranta Olavi Rantala Ari Hyytinen, Mika Pajarinen
2003/1	Irakin sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Biotekniiikkateollisuus Suomessa Biotekniiikkayritysten globaalit markkinat Yritysskandaalit käynnistivät amerikkalaisen corporate governance -järjestelmän uudistukset	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Raine Hermans Terttu Luukkonen Mikko Mäkinen
2002/4	Sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Verotus kevenee Palkkaratkaisujen sisältö ja toteutuminen tulopolitiikan aikakaudella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Tarmo Valkonen Reijo Marjanen
2002/3	Avainklustereiden alueellinen työllisyyskehitys 2002-2006 Taloudellinen globalisaatio kehitysmaissa	Olavi Rantala Markku Kotilainen, Ville Kaitila
2002/2	Kohti eurooppalaista veroastetta Vapaa-ajan harrastukset houkuttavat eläkkeelle Ikääntyvän väestön sosiaalimenot	Hannu Kaseva, Pentti Vartia Pasi Huovinen, Hannu Piekkola Jukka Lassila, Tarmo Valkonen
2002/1	Suomi – maailman kilpailukykyisin? Lainsäädäntö vaikuttaa yritysrahoituksen saatavuuteen ja kustannuksiin Nopean kasvun aika ohi Venäjällä?	Petri Rouvinen, Pentti Vartia Ari Hyytinen Seija Lainela

RAIDERS OF LOST VALUE

**Annu Kotiranta – Martti Kulvik – Sirpa Maijanen – Antti Tahvanainen –
Leopoldo Trieste – Giuseppe Turchetti – Marja Tähtinen**

187 s. 30 euroa
(Tuotekoodi B267) ISBN 978-951-628-632-0

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi